

**ОТКРИВАЊЕ
ДРЖАВЕ**

Зоран Милошевић, *Откривање државе*, прилог проучавању
(гео)политичких промена у свету, прво издање

ИЗДАВАЧ:

Институт за политичке студије
Светозара Марковића 36
Београд

ЗА ИЗДАВАЧА:

Др Живојин Ђурић

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Др Момчило Суботић
Проф. др Лазо Ристић

ШТАМПА:

Еселогe д. о. о., Београд

ТИРАЖ:

300.

ISBN 978-86-7419-226-9

Др Зоран Милошевић

ОТКРИВАЊЕ ДРЖАВЕ

Прилог проучавању (гео)политичких промена у
свету

**ИНСТИТУТ ЗА ПОЛИТИЧКЕ СТУДИЈЕ
БЕОГРАД, 2010.**

Увод

Књига која је пред читаоцима својеврсни је наставак наше претходне монографије «Свет без Запада». Разматрање промена у савременом свету урађено је са мотивацијом да се погледа које (гео)политичке идеје данас доминирају и, евентуално, у ком ће се правцу даље развијати.

Оно што је откривено је заиста интересантно. Прво, открива се латентни сукоб две (гео)политичке концепције – неолибералне и (нео)социјалистичке – (нео)марксистичке). При томе се јасно уочава да се сиромашење и тотална експлоатација људских и природних ресурса, заједно са радикалном приватизацијом, одвија тамо где је присутна неоли-

берална и евроатлантска (гео)политичка концепција. Због тога се бирачко тело тих држава окреће двама обрасцима решавања нагомиланих социјалних проблема. Први је присутан у Јужној Америци, а то је окретање бирачког тела (нео)социјалистима, који по доласку на власт врше национализацију најважнијих компанија као и природних ресурса, а средства добијена тим путем усмеравају на решавање социјалних питања становништва (лечења, образовања, запошљавања, уплате социјалног и пензиног осигурања...). Затим се на истом простору догађа *реафирмација улоге државе*, мада то чине и државе ван јужноамеричког континента (Кина и Русија, на пример). У том смислу можемо рећи да је други елемент социјалистичког одговора, али и тзв. државног капитализма, поновно «откривање» државе, тј. уз помоћ њених механизма и институција регулише се тржиште и рад привредних и других субјеката. Укратко, национализација природних богатстава и најважнијих компанија уз примену државних мера у регулисању тржишта јесте кључ успеха данас економски успешних држава (Бразила, Венецуеле, Еквadora, Боливије, али и Русије), док је Кина, заједно са Белорусијом некако претходник у примени ове концепције. Иако је, дакле, и социјализам (као и данас неолиберализам, тј. глобализам) говорио о «одумирању државе», видимо да су (нео)социјалисти одустали од «убијања» државе и постигли успех. Неолиберали и даље истрајавају на глобализацији и усмрћивању националних држава и предаје власти глобализованим структурама, тј. надржавним институцијама и компанијама што доводи до пада производње, повећања беде, корупције, трговине белим робљем, коришћења наркотика и разбијања породице (у том контексту чак и у Европској унији, а посебно у САД и оним државама које су мислиле да «увођењем» неолибералне демократије решавају све проблеме, у том смислу на том списку је и наша држава, односно припадници политичке елите окупљени око некадашњег ДОС-а и садашње Демократске странке).

Вероватно због тога у нашој научној литератури, али и медијима нема анализе и репортажа о државама које су од-

бациле неолибералну парадигму, што овој књизи даје неку врсту посебности, јер отвара врата једног надасве занимљивог и поучног простора. Јер, ако погледамо критичку литературу о капитализму, поред реченог у претходном пасусу, можемо закључке ове мисли свести на неколико веома убедљивих аргумената: прво, капитализам се поистивећује са терором, друго, са атомизацијом друштва, треће са корумпираношћу бирократије (која са своје стране само подстиче потрошачку културу) и политичке елите и, четврто, стварањем исламског тероризма (прве терористе је произвео глобални капитал). Због тога је капитализам, односно његова неолиберална варијанта главни идеолошки, културни, вредносни и политички непријатељ свих оних (пре свега левичара) који воле социјалну правду, али и десних (заговорника монархистичког друштвеног уређења).

У српској критичкој мисли такође су присутна сазнања, како домаћих тако и добронамерних иностраних експерата, да су ММФ и Светска банка више узрочници кризе, него ли помагачи у њеном преброђавању. Наиме, економисти су упозоравали «да савети ММФ нису у складу са интересима земље којој су упућени», али узалуд. Сада је сазрело време да се размишља о актуелној (катастрофалној економској и политичкој) ситуацији, па искуства других могу бити и те како добродошла.

Имајући, дакле, речено на уму, читалац ове књиге у њој може пронаћи различите податке и идеје (од тога да је будућност Европске уније у Русији, а не обрнуто, специфичној демократији у Кини, специфичној (нео)социјалистичкој геополитици савремене Јужне Америке, али и упознати се са биографијама и политичким портретима неколико одабраних председника држава, који су имали важну улогу у напретку својих држава). Оно што је важно, јесте да су скоро сви анализирани председници, на неки начин, од САД сврстани у «осу зла», те да их је ова супер-сила покушала да збаци са власти – најчешће (неуспешним) пучевима или атентатима, иако су власт освојили демократским путем. Важна одлика анализираних председника је у томе да поседују харизму

(иако су понекад са веома малим образовањем), да су се калили у синдикалним и левим политичким организацијама и покретима, да су велики патриоти и националисти, тј. да интересе народа стављају испред личних интереса. То је индивидуални кључ којим се постизао успех у обнови и развоју привреде, а потом и социјалног живота. То је све другачије у односу на оно што проповеда неолиберална парадигма. Такође, оно што се провлачи као црвена нит код свих оних (нео)социјалистичких лидера Јужне Америке јесте чињеница да их је на неки начин створио кубански председник Фидел Кастро. То је, дакле, остало неосветљено. На пример, новац за прву изборну кампању Уга Чавеза – дао је Кастро. Затим, савети за вођење политике су били скоро дневни. Слична је ситуација и са осталим председницима – сви су они велики пријатељи Кастра. Тако долазимо до сазнања да је Кастро оставио дубљи траг у Јужној Америци, него што је то код нас познато.

Наслов књиге «Откривање државе» треба схватити више метафорички, јер држава је, како је познато давно «измишљена», а садржај књиге је шири од реafirмације улоге државе у друштву. Међутим, поједине идеологије и геополитичке концепције заговарају одумирање државе, што се, бар за сада, показује као велика грешка, да не кажемо заблуда. Међутим, у оквиру обнове и преиспитивања социјалистичког наслеђа дошло се до сазнања да је држава и те како важна и њеном реafirмацијом дошло се до повећања националног богатства и исправљања многих социјалних неправди. Поред тога, важно је запазити везу између доминантних идеологија и геополитичких концепција и опредељивања народа на изборима. У експлоатисаним друштвима и друштвима где је већина народа понижена, становништво се окреће (нео)марксистичким и (нео)социјалистичким идејама, док неолибералну парадигму промовишу богати и велике корпорације.

Код нас је, како смо већ нагласили, све ово скрајнуто из јавног мњења. То је, наравно, отворило простор за једну овакву књигу, па се искрено надамо да ће њено читање представљати занимљиву сазнајну активност.

О ЕВРОАТЛАНТСКОЈ (ГЕО)ПОЛИТИЦИ

БУДУЋНОСТ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ПОСТАМЕРИЧКОЈ ЕРИ

Иако свака година доноси нове научне изазове, посебно у области геополитике, једна тема је актуелна од 2008. године и нема индикатора да ће престати да занима научнике и аналитичаре ни ове, 2010. године. То је будућност Европске уније и «крај империјалних САД». Но, најчешће се говори у блажој, еуфемистичкој форми, о свету после Америке.

Мноштво је и политичара који су сматрали за потребно да проговоре о овој теми. Тако је, на пример, руски председник Медвједев говорио о крају америчке надмоћи, а кениј-

ски премијер Рајла Одингa (Raila Odinga) је са великом радошћу говорио на ову тему, наравно предсказујући скори залазак моћи САД. То је урадио и бивши министар иностраних послова Француске Ведрин (Hubert Vedrine), а можда је најдаље отишао Техеран организовавши научни скуп на тему «Рађање новог света без Америке». И шпански министар иностраних послова Мигел Анхел Моратинос (Miguel-Angel Moratinos) придружио се овом хору пророкујући да Новом светском пројекту, који су најавиле САД, наступа крај. Овом броју треба додати и такве политичаре као Кофи Анана, бившег премијера Француске владе Лонионела Жиспена (Lionel Jospin), итд.¹

И заиста, ако се погледају статистички подаци, можемо закључити да се у САД догађа пад производње.² САД су нови миленијум започеле тако што су производиле 32 процента свих светских продуката, а сада (2009. године) то је само 24 посто. На почетку века имали су профит у буџету, а сада мањак. Године 2000. у САД није било незапослености, а сада је на нивоу од 10 посто, при чему још седам посто има привремени посао.³

Пошто су Европска унија и САД до сада виђени као сијамски близанци, односно, говорило се да је Унија америчка зона утицаја, сада се јављају и другачија размишљања

¹ Америке крај?, <http://www.inosmi.ru/world/20081024/244885.html>; Упор: Jeffrey T. Kuhner, A decade of decline, *The Washington Times*, 1. 1. 2010.; The Future of American Power, *Foreign Affairs*, 1. 5. 2008.; The Future of American Power - II, *Foreign Affairs*, 5. 5. 2008. Аутор ова два велика чланка је Фарид Закарија, уредник Newsweek International, а преузета су из његове књиге «Постамерички свет» (*The Post-American World*).

² Више о паду моћи САД видети у Зоран Милошевић, *Свет без Запада*, Слобомир П универзитет, Слобомир/Бијељина, 2010, стр. 12- 17, као и: Зоран Милошевић, Слабљење (економске) моћи САД и Запада, *Национални интерес*, бр. 1, Београд, 2010, стр. 241 – 252.

³ Pat Buchanan, America's Decade of Decline, *The American Conservative*, 28. 12. 2009.

која говоре о томе да је потребно окренути леђа Америци и створити савез са Русијом. Но, пођимо редом.

Досадашњи модел организације Европске уније је истрошен

Европска унија је донела «Стратегију развоја у наредних десет година (2010 – 2020)»⁴, где је, између осталог речено да ће Унија обезбедити:

- раст професионалних активности становништва до 75 посто;
- повећање броја људи са факултетском дипломом до 40 посто од свег становништва;
- повећање буџетских расхода на научна истраживања до три посто БНД;
- умањење броја сиромашних људи са 80 на 60 милиона;
- у енергетској сфери повећати удео обновљиве енергије, односно повећати искоришћеност постојећих капацитета, и
- економски раст од два посто.

Стратегију развоја Европске уније треба да одобре државе-чланице, што до сада нису урадиле.

Концепција Уније која је до сада била на делу, очигледно, доживљава сумрак. Тај могући сумрак Уније отвара могућности за формирање другачијег светског поретка, а то значи да треба поново тражити и дефинисати своје место у њему. Како пише аргентински аутор Жозе Мануел Барозо,

⁴ Европа 2020, *Polityka* (Варшава), 4. 3. 2010.

после 20 година од пада «Берлинског зида» и краја «Хладног рата», Нови светски поредак се још увек налази у стадијуму формирања.⁵ На светску сцену излазе нови играчи: Кина, Индија, Русија, Бразил.

Уз то, подаци демографа и економиста су драматични и захтевају ново устројство Европске уније, како на економском, тако и на (гео)политичком нивоу. Према пројекцијама демографа, број становника у Европи ће опасти за 7–8 посто, а БНД, самим тим пада за 20 посто, што ће, према садашњим мерилима, бити ниво кинеског дохотка. У Француској то значи да ће се број становника у наредних неколико деценија смањити на око 70 милиона, а већина омладине неће бити европског, већ арапско-афричког порекла. Тако мисли и **Даниел Корски**, који истиче чињеницу да је у Европи 1900. године живела четвртина становништва Земље, 1950. године око 15 посто, а сада седам посто.⁶ Очекује се да ће до 2050. године тај проценат опасти на пет посто. БНД ЕУ са 28 посто светског БНД 1950. године пао је на 21 проценат 2009. године, а претпоставља се да ће до 2050. године бити смањен на 18 процената. Зато Корски ЕУ и САД назива „државе у опадању“!

Француски аутор **Александар Латса** износи тим поводом занимљиву тезу, да је будућност Европске уније у наступајућој постамеричкој ери, у Русији!⁷

Заправо у постамеричкој ери формира се нова међународна архитектура, како политичка, тако финансијско-економска.

Агресивни англо-саксонски образац социјално-економског развоја почео је да сам себе уништава, а на другој страни уздиже Кину, Индију, Русију и Бразил, чији положај

⁵ Jose Manuel Barroso, *Europa quiere tener un papel relevante en la política global*, *Clarín* (Аргентина), 3. 1. 2010.

⁶ Daniel Korski, *Partners in Decline*, *Foreign Policy*, 1. 3. 2010.

⁷ Alexandre Latsa, *L'avenir de l'Europe, c'est la Russie!*, *Geostrategie.com*, 5. 10.2009.

очевидно не одговара њиховој стварној економској моћи, што не значи да се не ствара полицентрични свет.

Како подаци говоре, народи старе Европе су већ у метастази, што указује на то да ће пре или касније отићи у други план. Због тога је потребно размотрити, какву ће улогу у новом поретку имати народи Европе?

Пољски аналитичари, на пример, сматрају да ће главни супарник Европске уније у наредној деценији бити САД и Кина.⁸ Ова друга је претекла Немачку у извозу; уз то, што је врло важно, у Кини расте и број објављених научних радова и број пријављених патената. С обзиром на то да је Европска унија, такође, почела нови миленијум са «Стратегијом развоја», названом «Лисабонска стратегија, а која се није реализовала, то постоје јасни индикатори да ни ова нова «Стратегија развоја» неће бити реализована, ако се остане на истим геополитичким позицијама и не догоде одређене промене.⁹

Александар Латса зато сматра да је најбоља шанса за бег из самоубилачког „атлантског“ курса, развој и проширење сарадње са Русијом! Двојац Европа – Русија могао би да поправи економску ситуацију на континенту и да дâ значајан допринос вишеполарном и полицентричном свету.

У вези са тим, излазак из ЕУ и повратак националном суверенитету није решење, иако је јасно да Унија у читавих 99 посто своје структуре није савршена. Брисел није ништа друго до филијала америчке партије, која посматра Европу као своју колонију. Американци, желећи да сачувају своју доминантну улогу, не желе да Европа ојача и постигне јединство и откаже своје учешће у америчким незаконитим војним кампањама, као и да јој се дипломатски супротставља. Због тога Американци гурају свог тројанског коња у ЕУ – Турску, која треба да унесе додатни раздор и дестабилизује европско јединство.

⁸ Europa 2020, *Polityka* (Варшава), 4. 3. 2010.

⁹ Julie Hrstková, Dohnat a predehat, *iHNed.cz* (4. 3. 2010.)

Други аспект уништавања Европе је **политика њене регионализације** (фрагментације). Овај процес Американци и њихови експоненти представљају као прогресивну политичку појаву (регион је обавезан да постане финални субјект европске политичке интеграције), а у суштини је усмерен на слабљење ЕУ, мада у таквим регионима нема економске независности ни војног суверенитета. Задивљујућа али и опомињућа појава је да баш регионалисти највише желе проширење НАТО-а и евро-атлантских интеграција. Тако се бриселски комесари јављају као најватренији заштитинци америчких интереса у Европи. Европа коју води Брисел због тога је против јачања и независности ЕУ од САД.

Међутим, у новом постамеричком свету који се формира, најважнији задатак ЕУ је да обезбеди свој систем одбране, који ће омогућити заштиту властитих интереса и интереса њених грађана. У том смислу, предлог председник Медвједева о формирању паневропског система безбедности (као замена НАТО-у) може да предстаља за Европу веома занимљив и важан пројекат.

Нови свет мора се одрећи НАТО-а и створити континентални систем безбедности

НАТО је организација која само ствара непријатеље, али и доминантно штити америчке интересе. Такође, НАТО је инструмент поробљавања Европе – био и остао, како се све чешће у независним европским интелектуалним срединама он разуме и види! У том смислу, његово ширење, које се правда лажним страхом од Русије, само је наставак исте америчке политике – поделе континента, овог пута пред руским границама. Такође, од 11. септембра 2001. године НАТО је за исламски свет армија крсташа која радикализује овај део света и сеје мржњу према Европљанима. Такође, циљ

НАТО је окупација самог срца Евроазије, како би овладала тамошњим енерго-ресурсима.

НАТО ратује, пре свега, да би сачувао америчку империју – што се, опет, претвара у рат за контролу над природним богатствима, данас највише сконцентрисаним на Блиском Истоку, Централној Азији и Русији. Због тога НАТО изазива етничке сукобе (попут оног у Југославији, сада у Ираку, Кавказу). Заправо, заузимањем Космета НАТО је показао да Европу користи као плац-дарм за напад на Евроазију и посебно Русију, стварајући тиме мржњу и непријатељство међу народима Европе и Русије.

Избећи распад континента

Од доласка Владимира Путина на чело Русије, 1999. године, ова држава се у континуитету уздиже и у економском и у политичком смислу. ЕУ је пришла НАТО-у а Русија је створила Шангајску организацију сарадње (ШОС), чији је циљ супротстављање Американцима и НАТО-у у Азији. Тако је ширење НАТО-а довело, поново, до зближавања Русије и Кине.

Амерички наступ ка Истоку (од Берлина до Кијева) могуће је пратити у две етапе. Године 1996. створили су организацију ГУУАМ (у коју су ушли Грузија, Узбекитан, Украјина, Азербејџан и Молдавија). Ове државе су желеле да се наводно „извуку“ из постсовјетског пространства после распада савеза и на таласу урушавања руске државе. Затим су ту биле "обојене" револуције, које су финансирале ЦИА и тзв. невладин сектор. После пропасти организације ГУУАМ, кампања је добила нову форму (ГУА – Грузија, Украјина, Арктик). Тако се десио и конфликт Грузије (читај САД) са Русијом, који су САД изгубиле.

У овој америчкој политици окруживања, блокаде и дестабилизације постоји неколико циљева:

- Контролисати Црно, Каспијско и Балтичко море које представља основу за транзит између Истока и Запада,
- Контролисати будуће енергетске коридоре (гаса и нафте),
- Максимално проширити НАТО на Исток, у срце Евроазије, како би се сузбила сфера утицаја Русије (у граници и посебно Европи), а такође спречити утицај Кине у Централној Азији.

Тако се види да Американци и Руси, заправо, нису прекинули конфликт започет 1945. године завршетком Другог светског рата, него да он и даље траје, што дели континент и доприноси економском паду Европе.

Наиме, ако се ЕУ „одреже“ од Русије на цивилизацијском, геополитичком и енергетском плану, при чему нови зид неће ићи кроз Берлин, већ Украјину, онда је перспектива поделе континента на римокатолички и православни део, са свим последицама нека врста химеричког „сукоба цивилизација“ – како је то својевремено описао (и желео?) Хантингтон.

У случају описаног развоја, ЕУ ће се наћи у конфликту са државама и организацијама које имају више од трећине становништва, 32,3 посто територије Земље, 20 посто светских резерви нафте, 38 посто гаса, 40 посто угља и 50 посто урана. То значи да би свеколика штета, а посебно економска била на страни старе Европе.

Европа има потребе за Русијом, пре свега, због њених енергетских ресурса, а покушај САД да Русију замене Турском као транзитне земље енергије путем пројекта «Набуко» (уместо «Јужног тока») и учешћем у ратовима за енергију, није адекватна алтернатива. За ЕУ енергетска безбедност је једнака националној безбедности. А неки аутори сматрају да је данас за Европу гас важнији од демократије.

Осим тога, говори се (на пример, **Карел Долејши** из Чешке), о 10 кључних слабости Европске уније (и Запада). То су:

- даљи пад конкурентности европских роба и услуга;
- са војног аспекта Запад се нашао у слепој улици;
- Запад је заменио своје «органско» јединство, како је то рекао Е. Диркем, протезом. Наиме, солидарност у Европској унији после деценија неолибералне пропаганде је постала мехнаичка и неделотворна;
- Европска унија располаже постратовским механизмима решавања социјалних питања који блокирају неопходне промене;
- најслабија тачка западноевропске цивилизације је породица, где самоактуелизација чланова породице потискује друге њене функције;
- после револуције у пољопривреди, систематски се трују људи разним хемикалијама;
- демографска ситуација је веома критична и представља слабу тачку Европске уније;
- у Европској унији је «потрошена» свест о заједничкој судбини западноевропских народа, док код других региона ова свест јача,
- ограничени ресурси Европске уније нису довољни за издржавање постојећег становништва;¹⁰

Европи је потребна руска енергија, људски ресурси (140 милиона), огромна територија (17 милиона квадратних километара) и излаз на Тихи океан. Благодаречи томе, Европа може постати играч из прве лиге, посебно због брзо-развијајуће Азије. Такође, Русији је потребна Европа, како

¹⁰ Karel Dolejší, *Desatero slabín Západu*, *Britské listy*, (Чешка), 01. 03. 2010.

због извоза тако и због куповине технологија и коришћења људских ресурса за борбу против „беле куге“. То су, дакле, закључује Александар Латса природни савезници. Овај савез представља политичко-економски императив и том смо дужни, сматра Латса, да стремимо, посебно јер и Руси и Европљани припадају истој хришћанској цивилизацији – због тога је будућност Европе у Русији!

Италијански аутор **Ђани дел Вечо** заступа исте ставове, при чему наводи да сарадња Европске уније и Русије није заснована на љубави већ на интересима, а најважнији је енергија, односно гас.¹¹ На тај начин дел Вечо поручује Американцима, који очигледно од Русије желе исто (Сибир), али да то отму оружаним путем и разоре руску државу, нема рата са оним од кога енергетски зависиш.

Енергетика, очигледно је, доприноси не само очувању екологије и климе, већ и рационалном коришћењу ресурса. Међутим, у Евроазији гас и нафта, али и електрична енергија, посебно атомска, јесу кључ политичког утицаја на геостратешком нивоу.¹²

Гас и нафта добијају на значају, јер у Европској унији је планирано да се већина атомских и неке хидро централе

¹¹ Giani Del Vecchio, Mosca, Europa. Tutto merito del gas, *Europaquotidiano.it*, 3. 3. 2010.

¹² Према Мишљењу Сергеја Караганова, Европа троши више енергије него што производи, прогресивно слаби у спољно-политичкој области. Потписивање Лисабонских споразума неће зауставити ту деградацију, већ само нагласити да ће се за годину-две, та деградација продубити. Европа одлази са светске арене као играч. Зашто слаби Европа? Две и по гршке. Две гршке и једна историјска околност.

Историјска околност је једноставна: Европа, која је била концентрација ужасне људске историје током последњих 500-600 година, уморила се од ње. ... Европа не жели да се бори, не само унутар себе, већ она неће да се бори, како се сада показује, ни споља.

А две гршке које су биле учињене, то је, наравно, Мастрихт... Друга гршка била је производња еуфорије победе над комунизмом. То је нагло ширење Европске уније,... Види: Сергеј Караганов, Нова геоекономска и геополитичка револуција, *Национални интерес*, бр. 3, Београд, 2009, стр. 258 – 259.

затворе и пређе на обновљиве изворе енергије. Ради се о директиви ЕУ Large Combustion Plant Directive, која предвиђа затварање електричних централа од 2015. године.

Због тога Александар Латса није усамљен. У Француској, Немачкој и Италији оваква свест је све присутнија, како у медијима, тако и на политичком нивоу. То најбоље сведочи бивши немачки канцелар Шредер: „Ми смо дужни да будемо партнери Русије, ако желимо да се користимо огромним ресурсима Сибира. Ако ми нећемо, Кина хоће!“¹³ Зато се предлаже формирање «Савеза Европе и Русије», а осим економске и интеграције људских ресурса, из Европе се инсистира на томе да то буде и енергетски савез.¹⁴ Заправо ради се о реализацији идеје коју је пре више од једне деценије изложио руски геополитичар А. Дугин, да Русија треба да понуди пре свега Немачкој, потом Француској и Италији, заједничку експлоатацију сибирских богатстава, пошто сама Русија то не може.¹⁵ То треба да буде основа уједињења континента, али, расуђује Дугин, Европа мора да се одрекне САД.¹⁶

Део чланка је објављен у *Печату*, бр. 106, под насловом «Епохални преображај»

¹³ Великая трубопроводная опера, акт 1,
<http://www.inosmi.ru/world/20090824/251870.html>

¹⁴ Види: Сергей Караганов, *Спасет ли Россия Запад?*,
<http://inosmi.ru/politic/20091224/157186177.html>

¹⁵ Земље потрошачи енергије, према проценама, предају земљама произвођачима енергије између 1,5 – 2 трилиона долара годишње. Сергей Караганов, *Нова геоекономска и геополитичка револуција*, стр. 254 – 255.

¹⁶ Александар Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1: Геополитичка будућност Русије, «Екопрес», Зрењанин, 2004, стр. 193 – 200, 241 – 243.

ДЕМОКРАТИЈА – ПРОПАЛО СРЕДСТВО АМЕРИЧКОГ ГЕОПОЛИТИЧКОГ УТИЦАЈА?

Демократија је поново, по ко зна који пут, предмет стручних и политичких расправа. То само указује на то да овај слободарски термин има више значења који зависе од много чинилаца. Међутим, оно што је необично јесте да се најжешћа расправа развила заправо у САД, држави која се најчешће у уџбеницима именује за прву демократску државу. Буру је изазвано Патрик Бјукенен (Patrick J. Buchanan) из «The American Conservative» са текстом «Демократија – божанство у паду»! Бјукенен своју анализу започиње констатацијом да «Америка губи демократски свет». Највеће демократске државе Јужне Америке, Африке, целог

Блиског Истока и Азије у лику Бразила, Јужноафричке републике, Турске и Индије излазе из америчке орбите.

Председник Бразила Лула да Силва закључио је вредне уговоре са Кином о експлоатацији нафте који вреде милијарде долара, а да се при том није ни осврнуо на протесте САД. Истовремено је, што је посебно разгневило Американце, топло говорио о председнику Венецуеле Угу Чавесу, а није заборавио да поздрави и победу Ахмадинежада на изборима у Ирану, при чему му је учинио велику част позивајући га да посети Бразил.

Јужноафричка република у Савету безбедности ОУН стаје на страну Русије и Кине, а против САД које су биле за увођење санкција Зимбабвеу и Ирану. Турска се зближава са «Хезболахом» и покретом ХАМАС, али и Техераном. Учествује активно у раду последње конференције Арапске лиге. Индија стаје уз Кину по мноштву питања – од трговачких до питања увођења санкција Бурми.

Демократија средство геополитичког утицаја

Американци су рачунали, не од јуче, да је демократија средство геополитичког утицаја. Али, да ли ће сви они који су изабрани у демократској процедури, и уз њихову подршку, ма где живели, имати осећај солидарности са колевком демократије – САД? А рачунали су да је демократија глобални одговор на све светске проблеме и животно важна питања. Наравно, показало се да није тако. Рачунали су да ће демократија дугорочно гарантовати безбедност и остварење интереса САД у свету. А шта се сад стварно догађа?

Где год САД истакну захтев за демократијом, на изборима побеђују они који су против Америке! САД су захтевале слободне изборе у Египту, добиле су Муслиманску браћу – ортодоксне мрзителије Америке, у Либану Хезболах и покрет «ХАМАС», а тако је и у Палестини, Украјини... Где год, дакле,

САД истакну захтев за слободним изборима – победе они који не воле САД. Амерички председници су се различито понашали после неодговарајућих избора за њих и њихову земљу. Неки су одбијали да прихвате такве резултате избора и бојкотовали су власт конкретне државе, иако је изабрана демократским путем. Други су изазивали пометњу «меком» и «тврдом» моћи, формирајући више силом него милом, «квислиншке демократске владе», или, једноставно, одбијали да преговарају са новом влашћу. Трећи опет нису хтели да подржавају нову власт у међународним институцијама, без обзира на то што то није демократски...

Да ли је америчка политка омиљена

Љутњу Американаца изазива понашање неких новоизабраних руководилаца. Уместо очекиване солидарности (са «мајком демократије», тј. САД) они су тражили и добијали солидарност са себи сличнима: на религиозној основи, етничком или чак расном принципу.

За Арона Дејвид Милера (Aron David Miller), аутора књиге «The Much Too Promised land», Америка је невољена земља. На жалост, многи у земљи то не знају. «Ако САД не воле и не уважавају ни у једној од арапских земаља – зашто су онда Американци у обавези да их демократизују?» - постављају такви питање.

Милер није усамљен. «Ако демократија у целом свету на власт доводи људе и партије које не воле САД – зашто смо ми у обавези да им доносимо демократију», расуђује Еми Чуа (Amy Chua) у књизи «World on Fire» («Свет у пламену»).

Џон Винтроп (John Winthrop), који је одушевљавао Роналда Регана, изјављује да у цивилизованим државама «демократија... представља изузетно неприлагођену и најлошију форму државне управе!»

Амерички истраживачи су се сетили и ставова «очева САД». «Запамтите, демократија никада не живи дуго», говорио је Адамс, «она брзо пустоши, изнурава и уништава себе. Није било још ни једне демократије која није извршила самоубиство». Њему је одговорио Џеферсон: «Демократија није ништа друго него власт гомиле, када 51 посто људи може да одузме права осталима». Са Џеферсоном се сагласио Медисон: «Демократија је најгора форма државне управе!»

Ако, дакле, расна, национална и религиозна солидарност развија мржњу према Западу, уместо да се солидаришу са њим, зашто, поставља се питање, онда толико настојање Американца да уведе демократију у тим државама – најчешће је питање које се поставља у САД. Демократија делује по принципу «један човек, један глас» и доводи до експропријације власништва и богатства Запада и предаје тржишта другима, пре свега Кини, Индији, Русији и Бразилу.

Скоро хорски, амерички истраживачи закључују: «Ми морамо поново размотрити демократију у свету, посебно тамо где нашим непријатељима даје власт. Јер, ако то не урадимо, јасно је да ће се демократија преобратити у идеологију самоубиства Запада!»

Иако је за САД демократија, пре свега, питање геополитике, за остале, посебно оне државе које су пошле милост или силом «демократским» путем, она је питање опстанка или нестанка. Тако да се теза о демократији као идеологији самоубиства Запада може проширити и на неке друге државе које подржавају ову идеологију, а што отвара питање суштине демократије.

Иван Соколов из Латвије констатује да је према дефиницији, демократија, као што је познато, власт народа. Основне црте демократског поретка државе су: политичке партије, избори, парламент, слобода медија, приватно власништво... Међутим, пракса показује да нема власти народа, већ власти капитала и колосално испирање мозга народу путем заповеднутих медија.

Демократија више није симбол слободе

Трчећи у наручје демократских држава, сведочи Соколов, увели смо систем који је довео до затворања фабрика, уништавања пољорпивреде производње..., а да има власти народа, тако не би било. Соколов наводи лични пример. «Родио сам се на Уралу где су моји преци, крајем XIX века, својом вољом, а одлуком руског цара пресељени на Урал. Добило смо земљу. Радило се пуно, али је било свега. Производња се усавршавала, купљени су трактори. Требали су нам путеви и добили смо асфалтне путеве. Њима смо превозили своје вишкове производа на тржиште. То је демократија. Ако је човек газда на својој земљи, он је може брзо претворити у богату и просперитетну државу. А шта урадити сада у Латвији где људи живе у беди и то називају демократијом?

Демократија није реална власт народа, већ инструмент политике – идеологија. Народом се манипулише, а при том се он ни о чему не пита и на тај начин му се не дозвољава да решава проблеме у своју корист. Ако је тако, а тако је, ко онда доноси одлуке у име народа? Како то да «непрепознатљиви» центри моћи «кроје капу свима», а да их нико за тако нешто није изабрао, при чему им је првенствени задатак – задовољавање сопствених и интереса њихових приватних послодаваца. Та елита у сенци је најважнији проблем наше ере. Када су људи власници свог живота они брзо почињу да напредују. А када други доносе одлуке у њихово име, почиње мржња између народа, која се потом претвара у ратове, међусобно убијање..

Ширење НАТО-а и војних блокова указује на то да не постоји права демократија, јер војни блокови постоје не толико да се нешто одбрани колико да се нешто освоји.

У Немачкој «Der Spiegel», у редакцијском чланку, констатује се да демократски систем не показује никакве блиставе резултате, иако овде није реч само о Гватанаму. Поли-

тичке партије су те које демократију лишвају вредности, а оне су опредељене за главног носиоца система! Становништву се предлаже «избор» између политичких програма, иако знамо да програми нестају, а човек побеђује на изборима. Некада се гласа за неку партију – по инерцији. Само зато што су то радили и наши родитељи, дакле из традиције.

У Немачкој су обични људи разочарани у демократију. Људи беже из партија и све мање људи излази на изборе. На територији Источне Немачке мање од половине грађана верује у демократију, а иста је ситуација и у САД. Једном речју демократија више није симбол слободе. Демократија не доводи до правде. За људе је важнија правда од демократије. Правда је имати радно место, могућност лечења, школовања, практиковања своје вере... Тога данас у демократији нема, пре свега нема права на рад, намећу се нетрадиционалне религије, неприродне сексуалне оријентације, бирократизује и онемогућава лечење и школовање... Својевремено је, подсетимо се, још Платон, питајући се каква је идеална (праведна) држава, одговорио да је то она држава која најбоље задовољава потребе свог становништва. А да ли је, дакле, демократска држава и праведна? Судаћи по искуствима малих држава, попут наше, није, а можда то што се нуди и није демократија. У сваком случају, свако из својих разлога отворио је проблем звани демократија. Американци - јер им демократија више не доноси профит, а остали јер су животно угрожени. Из преиспитивања произаћи ће, свакако, нови одговори. Какви ће бити? Да ли на корист правде или ће се пројектовати нова опција колонијализма? То још нико не зна!

Велика Србија бр. 3377, 2010. године

ШИРЕЊЕ ИДЕЈА БЛИСКОИСТОЧНИХ ИСЛАМИСТА У ШКОЛАМА НЕМАЧКЕ

Ново преиспитивање места муслимана у немачком друштву покренула је смрт немачког исламисте **Ерика Брајнингера**, етничког Немца, који је убијен 30. априла 2010. године у региону Вазирстана, на северу Пакистана. Брајнингер је постао познат у Немачкој по томе што је испред терористичке групе «Савез исламског џихада» објавио неколико видео позива (преко интернета) муслиманима у Немачкој («браћи по вери») да започну терористичке акције у овој неверничкој држави.¹

¹ Џихадисти су створили у Немачкој инфраструктуру преко које је могуће добити лажне документе, мобилне телефоне, исхрану и смештај. Симпатезири џихадиста су углавном муслиманска студентска и друга омладина.

Брајнингер је после прихватања ислама узео име Абдул Гафаром (конспиративно име «Немац») и завршио је, потом, терористичку обуку на пакистанско – авганистанској граници. Брајнингер је четврти Немац-муслиман убијен на пакистанско – авганистанској граници. Први је био Саадула Каплан, из исте исламистичке «ћелије» («Савез исламског џихада»), који је погинуо 2007. године. Други је Кунет Кифтчи, који је погинуо у јесен 2009. године, а трећи Џевад С. из Бона, који се само пре неколико година придружио «Исламском покрету Узбекистана».²

Исламске школе у Немачкој - «магнет за радикалне исламисте»

Муслимани стално настањени у Немачкој представљају велику религиозну мањину, која је створила значајан број регионалних и националних организација, попут «Централног савета муслимана у Немачкој», «Исламског савета», «Исламске федерације у Берлину» итд. У том смислу, наводи немачки експерт **Кристиан Рот**, и исламско религиозно образовање у државним и приватним школама није необично.³ На пример, постоје приватне исламске школе попут Исламске основне школе у Берлину, која ради у оквиру Исламског колеџа (Islam Kollege e. V), «Исламска основна школа» у Минхену (такозвана немачко-исламска школа), Ис-

² «Савез исламског џихада» је милитаристичка тајна организација са узбекистанским коренима (немачки експерти сматрају да је ова организација створена уз подршку «Исламског узбекистанског покрета»), а за њу су се немачке специјалне службе заинтересовале 2001. године, тачније од самог почетка њеног деловања. «Савез исламског џихада» је повезан са «Ал – Каидом». Један од најважнијих циљева је да нападне немачке војне објекте, како би подстакли повлачење немачке војске из Авганистана.

³ Нема јединственог става међу проучавачима ислама колико у њему има политичко-религиозних доктрина. О томе видети: А. Б. Подцероб, О типологији современных исламистских концепций, http://www.iimes.ru/rus/frame_stat.html

ламска школа у Штудгарту (која ради само суботом и недељом), Исламска школа у Нирнбергу, па Академија краља Фахда у Бону.

У овим школама, по правилу, улазак новинара је забрањен. Ипак, зна се да су неке од ових исламских школа прави «магнети за радикалне исламисте». Тако је од њеног оснивања, 1994. године, тврде у бонској полицији. Запажени су и потврђени контакти службеника Академије краља Фахда у Бону са лицима повезаним са «Ал-Каидом». Портпарол полиције у Бону, **Хари Колб**, изјавио је медијима да не може да открије све информације, али «могу да потврдим да су одређена лица блиска блискоисточним екстремистима повезани са људима из Академије», што сведочи о радикализацији учења у овој школској установи. **Централна идеја у џбеницима ове школе је «свети рат са неверницима»,** који се не пропагира само кроз предавања, већ и у дому ученика и студената, који је, такође, власништво Академије.⁴ Дипломац Академије краља Фахда у Бону је и џихадиста **Бекај Хараш** (Bekkaou Haragach), 32 године, ратно име: «Абу-Талха», иначе је становник Бона, мароканског порекла. Говори немачки, француски и арапски језик. Обраћа се јавности преко интернета (видео порукама) позивајући на рат са «неверницима». Сада се налази на авганистанско-пакистанској граници са женом, Немицом Елизабет, која је примила ислам и малим сином. Циљ његовог деловања и об-

⁴ Идентичну ситуацију имамо и у Босни и Херцеговини где су у џбеницима исламске веронауке за државне основне школе православни Срби представљени у најгорем светлу. У џбенику за први разред се каже: «Алах је највећи! Свједочим да нема другог Бога осим Алаха», затим: «Запамти! Муслимани су пријатељи једни другима. Дружите се и помажите једни другима. Не одвајајте се од својих». Група аутора, *Vjeronauka za prvi razred osnovne škole*, Vjeronaučni udžbenik, El-kalem, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 2000, str. 58. У осталим џбеницима до осмог разреда има још и екстремнијих ставова, а можда је најагресивнији став да је «Босна и Херцеговина одбрањена, али не и ослобођена». Дакле, по среди је припрема деце за тотални рат за хришћанима. Види: Зоран Милошевић, *Бошњачко поништавање Срба*, Завод за џбенике и наставна средства, Српско Сарајево, 2004, стр. 52.

раћања немачкој јавности је да испослује одлазак немачке војске из Авганистана.⁵

Иако руководство Академије ово негира могуће је потврдити горњи став ако се узме, на пример, уџбеник за шесте разред, где се као најважнији непријатељи ислама наводе хришћани и јудаисти (Јевреји). «Да би смо их победили», пише у уџбенику, «потребан је џихад у чије име треба принети жртве. Наравно, и из властитих редова».

Градске власти Бона су предузеле одређене мере против исламских екстремиста. На пример, организовали су састанак са родитељима који су дали децу у ову школу (углавном су пореклом из Сирије, Јордана, Турске и Ирака). На питање зашто су дали децу у ову школу најчешћи одговор је био – зато што је потпуно бесплатна. Међутим, ово није искрен одговор. Познато је да је у Немачкој основно и средње образовање у државним школама, такође, потпуно бесплатно, а поред тога постоје још неке привилегије и за родитеље и за децу (бесплатан оброк, бесплатне екскурзије, књиге...)⁶.

Бесплатно (за новац Саудијске Арабије) школовао се у своје време питомац Академије **Бекај Хараш**, грађанин Немачке са мароканским пореклом, који се прославио у јесен 2009. године када је у видео обраћању ишло о захтевима Ал-Каиде. Славу је стекао као најмлађи пропагандиста Ал-Каиде, који је и вешт новинар и течно говори немачки језик (као прави Немац). После бонске Академије завршио је још и терористичку обуку у Пакистану. **Бекај Хараш** је позвао све бивше ученике Академије да се прикључе светом рату и да мученички умру у борби са Јеврејима и хришћанима. Ипак, ректор Академије, професор универзитета краља Суада у Ер Ријаду, **Ибрахим ал Муснад** и поред очигледних чињеница

⁵ И. С. Берг, «Джихад» в Германии: история и современность, Институт Блиског Истока (Москва), <http://www.iimes.ru/rus/stat/2010/07-05-10-htm>

⁶ Распространение идей ближневосточных исламистов в учебных заведениях Германии, <http://www.iimes.ru/rus/stat/2010/04-05-10c.htm>

негира екстремистички карактер школе и говори да је «Академија мост између култура Запада и Истока».

Савет за чување уставног поретка Северне Рајне-Вестфалије, такође, је утврдио да радикални исламисти свесно усмеравају своју децу у школе сличне бонској Академији, али и у приватне исламистичке школе. На упозорење руководства државе да то неће бити на корист деци, а и њима, родитељи по правилу одговарају да желе да им се деца верски образују, јер планирају да се за 10 година врате у Турску или неку другу државу Блиског Истока, где су се и родили. На тај начин они покушавају да кажу Немцима да су они ту привремено, то јест да им не прети никаква опасност од исламиста. Међутим, повратка нема!⁷

Ипак Немци ову делатност исламиста виде сасвим другачије. Другим речима – сумњају. Сумњају у искреност речи исламиста. Сви муслимани који су дошли у Немачку, узели су држављанство ове државе. Ту рађају децу и тако су створени аутохтони, немачки муслимани. Они су у многим градовима створили муслиманска гета, у које немуслимати ретко или никако залазе. У овим гетима муслимани продужавају да живе по својим обичајима и традицијама, а све је обавијено некаквом конспирацијом. Радикални исламисти баш у овим гетима врбују људе за своје редове. Другим речима, јасно је да до интеграције муслимана у немачко друштво није дошло. И не само што није дошло до интеграције досеље-

⁷ Немачка држава има проблема и са „Партијом Бога“ – „Хизбалом“, која се бави терористичким активностима и шпијунажом у корист Ирана и Сирије. Циљ јој је уништење Израела и САД. Иако „Партија Бога“ у формалном смислу има само 150 чланова, на демонстрацијама, у циљу подршке овој партији, појавило се више од 3500 људи. Партија је усмерена на оружану борбу и има два крила: војно и политичко. Од терористичких активности ове партије, до сада је погинуло више стотина људи. Извели су бомбашке акције у Паризу, Буенос Ајресу и Белрину. Партију финансира Иран са 200 милиона долара годишње. Види: И. С. Берг, «Хизбалла» в Германи: история и современность, http://www.iimes.ru/rus/frame_stat.html. Упор.: И. С. Берг, ХАМАС в Германи: история и современность, http://www.iimes.ru/rus/frame_stat.html

ника муслимана, већ они придобијају и саме Немце да се боре против свог народа.

Наиме, према речима **Јорга Циркеа** јавног тужиоца Немачке, на конференцији одржаној 26. априла 2010. године, тренутно се истражује 220 терористичких дела, од чега је половина повезана са нападима на немачке војнике у Авганистану. Под надзором се налази 1100 људи, од којих је 127 веома опасно, јер велики број из ове групе чине џихадисти-домороци (Немци).⁸

Ко је опаснији за Немачку – исламисти или неонацисти?

У муслиманска гета по немачким градовима долазе блискоисточни емисари из богатих држава овог региона. Са собом, осим новца, доносе и наставне планове и програме са радикалним исламским идејама. То је отворени извоз екстремизма.

Према мишљењу баварског министра унутрашњих послова претњу безбедности Немачке не представљају неонацисти, већ исламисти. Они шире «конкретне планове угрожавања Немачке». У Извештају шефа покрајинског МУП објављеног у марту 2010. године речено је да се умножава број обраћања исламских џихадлија преко видео обраћања (путем интернета) којима желе да «надахну џихадисте за борбу против неверника и за дело Алаха».⁹

⁸ И. С. Берг, «Джихад» в Германии: история и современность, Институт Блиског Истока (Москва), <http://www.iimes.ru/rus/stat/2010/07-05-10-htm>

⁹ Инфраструктура међународног тероризма представља опасност за све, без обзира на државну форму и политички режим који влада у држави, али и морални поредак. Види: Глеб Олегович Павловский - президент Фонда эффективной политики, *Независимая газета*, Москва, 10. 09. 2002. Истовремено, *Сергей Путилов*, Как победить исламский экстремизм? http://schola-teologica.narod.ru/text_t09012503.html пише: «Шта да очекујемо од тајанственог исламског света у бу-

Исламисти не изазвијају подозрење јер обично користе постојеће либералне државне законе који омогућавају да се изучава арапски језик и Куран. Арапски је потребан да би се Куран проучавао у оригиналу, јер на другим језицима, кажу исламисти, то није могуће. При томе их уче (коментарима одређених сура Курана, примерима из биографије пророка, проповеди, такмичења из познавања Курана...) **да је најважније бити спреман умрети за Алаха**. Овде се посебно истакао имам **Сабахудин Туркилмаз**, који ради у џамији у Франкфурту на Мајни. Имам је одавно под будним оком немачких специјалних служби. У својим проповедима у споменутој џамији јавно је позивао вернике на шиитску солидарност у циљу исламизације Европе и стварања «на земљи неверника» државе по обрасцу Ирана. Такође, у својим проповедима, како је пренео **Радио Хесишер Рундфунк** (Hessischer Rundfunk) априла 2010. године говорио је против Јевреја и позивао на џихад. Међутим, када се џамија регистровала у документацији је написано да ће овај верски објекат бити «место сусрета, трпељивости и транспарентности». Слично је написано и 2004. године у оснивачком акту бонске Академије, «да ће то бити место дијалога са свим народима, религијама и културама које постоје у Немачкој». Сви ови подаци говоре да су радикални исламисти научили да се представљају као либерали. И, наравно, споменути имам, да не заборавимо, води и часове веронауке (суботом и недељом).

Иако су друштвени и државни субјекти из Немачке понудили Академији у Бону да ради пројекте о положају жене у исламу, о обрасцима васпитања деце, питањима интегра-

дућности? Да ли ће џихадисти побити све хришћане, а њихове државе претворити у исламске. Да ли ће наше домове и улице претворити у поље светског џихада, у 'дом непрекидног мученштва', како то говоре 'Браћа мусулимани'?» «Парадокс је у томе, што борити се са исламизмом - од специјалних операација до војно-економских мера - САД и ЕУ стављају карту искључиво на насиље, чиме често иду на руку џихадистима. На смену једном погинулом фанатику џихада, долази нових десет. Ово подсећа на хидру, код које на месту одрезане главе нарасте неколико но-вих.»

ције, проучавања раста радикалног ислама итд., како би била више од користи за Немачку државу, руководство је то одбило. Насупрот томе, успоставило је тесне везе са многобројним муслиманским организацијама из Турске, Ирана, Египта, Авганистана, Марока, Судана и Пакистана. Имао се утисак да што је нека организација у исламском свету била екстремнија, то је била прихватљивија за Академију!¹⁰

Оваква ситуација довела је до тога да се државне власти Немачке дистанцирају од оваквих образовних установа. Конац је повучен 2005. године (августа – када већина школа у Немачкој почиње да ради) од владе Баварске која је повукла државну подршку и одобрење за рад Исламској основној школи у Минхену. Према мишљењу експерата покрајинског МУП споменута школа улази у категорију «екстремних». Престанак рада правдан је заштитом уставног поретка, јер је руководство ове школе одржавало тесне везе са «Муслиманском браћом» из Египта, али и ширила њихове идеје у споменутој школи. У жалби, руководство школе се позвало на Устав Немачке, тачније ств 7 у коме се каже да је «дозвољено верско образовање у сагласности са религиозним принципима парохије (црквене општине)». Од тада немачка бирократија је предузела низ истраживања по «исламском питању у Немачкој». **Тако су дошли до података да почевши од 2002. године, почиње пад уписа муслиманске деце у немачке школе.** Споменуте 2002. године, само 27 посто муслиманске деце није похађало немачке школе, а 2009. године 35 посто. Немци ово тумаче као «демонстрацију моћи муслимана и демонстрацију односа према Немачкој». Што је најгоре ни Немачка пословична педантност није успела да попише муслимане у држави, тако да нема података колико их заправо има. Процене су различите и крећу се од три до пет милиона.

¹⁰ Види: Гушер А.И., Проблема терроризма на рубже третього тысячелетия новой эры человечества // http://www.e-journal.ru/p_euro-st3-3.html

Главна мета исламиста су деца

Управо међу овом омладином која не знају немачки, не знају немачку историју и културу, а и немају никакве квалификације за неки пристојнији посао, највише се регрутује «бораца за Алаха». Наиме, према социолошким истраживањима, јасно се одсликава правило – што мање (цивилно) образовање – то већи верски екстремиста.¹¹

Радикални исламисти не желе да преваспитавају одрасле муслимане, већ пажњу посвећују деци, од малих ногу. Зато траже верско образовање и у вртићима, а познато је да су до сада исламисти покушали да у Немачкој (Штутгарту) организују и две илегалне школе са интернатима. Наиме, деца радника из Турске су до 15 сати ишла у нормалну грађанску школу, а после тога у илегалну исламистичку, коју је организовала Асоцијација исламских културних центара. Када је полиција упала у ову илегалну школу, затекла је стање које је оцењено као «нарушавање свих грађевинских, хигијенских и противпожарних мера безбедности». Школа је заправо више представљала затвор за децу него образовну установу, а руководство школе се у истрази чудило да је требало да региструју школу. Говорили су да су први пут чули да је то потребно. После тога у покрајини Баден-Виртемберг регистровано је 20 исламистичких школа, са плаћеним педагошким кадром. Представници Асоцијације исламских културних центара су новинарима рекли «да је то боље, него да попут немачке деце муслиманска деца проводе време поред телевизора». Међутим, у овим школама се преносе проповеди египатског имама **Омара Абдел Кафија** који се обратио браћи по вери која живе у «државама неверника» са следећим речима: **«Наш најважнији задатак је**

¹¹ Види: Авдеев Ю. И., Особенности современного международного терроризма и некоторые правовые проблемы борьбы с ним // <http://www.waaf.ru/3x.htm>

ширење ислама, ми смо дужни да покоримо цео свет и исламизујемо га!».¹²

Покушај немачке државе да организује исламску веро-науку у државним школама није дао резултате. Наме, у покрајини Северна Рајна – Вестфалија где је пројекат прво и започео, јер је највише муслимана, пријавило се само 11 деце, а после акције дељења пропагандних листића број се попео на 90. Истовремено, у покрајини Баден – Витемберг, где се исто покушало у тамошњим школама, пренет је дух радикализма. Наиме, вероучитељи су ширили став Швапског одељења турске исламистичке организације Milli Goerues: «Децо, ви сте ту да испуните речи Алаха изговорене пред Мухамедом. Ви сте дужни да схватите колико су лажне и апсурдне друге религије и да се држите даље од њих. Млади муџахедини, стално размишљајте како да испуните ове задатке».

¹² Недавно је «Тајмс» («Time») објавио чланак посвећен делатности турског проповедника **Фејтулаха Гулена**, који живи у Пенсилванији, а који је створио исламску организацију по обрасцу римокатоличког монашког реда Језуита. Циљ Гулена је да створи кадрове за «Велику исламску револуцију». У том смислу је пре неколико година послао хиљаде учитеља, наставника и универзитетских професора (наравно исламиста) у државе Централне Азије. Тиме је положио начела великом процесу исламизације на глобалном нивоу.

До априла 2010. године у 100 држава света, отворио је око хиљаду школа «блиских Гулену», а он сам руководи том империјом из своје куће у Пенсилванији. Тако у једном Казахстану годишње 30 000 младих полаже испите у 28 школа које је основао Гулен, од којих је око 400 изузетних студената.

Циљ Гулена је да се створи «нова религиозна турска елита», која ће, уважавајући науку и високе технологије успешно да ради на светским тржиштима, али и са уважавањем «породичних исплимских вредности» извести «Велику исламску револуцију».

Организација Гулена је још скривена од очију јавности, а није ни познато одакле се финансира. Види: А. А. Гурьев, Ситуација в Турци: април 2010 г.,

<http://www.kurdistan.ru/index.php?m=read&a=5388&PHPSESSID=80e68d83ea543ab7c15ee186fd7c46c4>

Истраживање муслиманске популације у Немачкој

Уследило је шире истраживање муслиманске популације у Немачкој које је објављено почетком 2010. године. У њему су експерти дошли до закључка да је најбоља средина за ширење исламског екстремизма она где живе Турци. Они избегавају да уче немачки језик, а само их је 16 посто завршило средњу школу (ту је убројана и гимназија), што значи да тек сваки шести Турчин заврши школу. Најбољи су резултати остварени код муслимана из бивше Југославије. Они у 22, 7 посто случајева завршавају средњу школу. Интересантно је да сваки седми Турчин напусти средњу школу, док то чини само један посто Пољака. Турци углавном завршавају само основну школу (61 посто), што су најгори резултати међу муслиманском популацијом.¹³ Такође турска деца не уписују универзитет. Наиме, на једног Турчина – студента долазе четири Пољака и два Грка, а 15,2 посто Турака у Немачкој прима социјалну помоћ, док, на пример, Грци то примају 2, 5 пута мање.

Посебно је истраживано питање Немаца-муслимана који су спремни да учествују у џихаду. Тако се дошло до одређених законитости.

Прво, ислам у Немачкој је престао да буде религија миграната. Сваке године око 100 Немаца и Немица пређе на ислам, а потом постају ватрени заговорници нове конфесије. Затим, неки свом немачком имену и презимену додају арапско, на пример, Ајуб Аксел Келер, Мариам Бригита Вајс, а други мењају немачко у арапско име. На пример, Ибрахим Ришоф, Фатима Грим...

¹³ Интересантно је, међутим, да се турска влада јавно хвали подацима да Турска заузима једно од првих места у Европи по коришћењу мобилних телефона, те да Турци више користе интернет од грађана Европске уније (60 према 53 посто). Види: А. А. Гурьев, Ситуација в Турцији: април 2010 г., <http://www.kurdistan.ru/index.php?m=read&a=5388&PHPSESSID=80e68d83ea543ab7c15ee186fd7c46c4>

Друго, разлози који Немце подстичу да пређу на ислам су различити. Жене углавном прелазе на ислам када ступају у брак са муслиманом. Колико има таквих жена за сада није познато. Међутим, мушкарци прелазе на ислам када се суоче са бројним и нагомиланим проблемима, а посебно када уследи дискредитација њихове личности, што их онемогућава да нађу место у друштву. Такође, има и оних који примају ислам из жеље да промене свој монотони живот, као и оних којима су муслимански обреди веродостојнији од хришћанских (наводе концилом устављену догму о безгрешности папе, схватање Бога у три лица итд.).

Треће, према муслиманима после 11. септембра 2001. године формирао се један посебан негативан и ружан однос у западном јавном мњењу, што многим младима представља изазов, тзв. забрањено вође, па желе да га пробају.

Четврто, стварање новог имиџа. Турбан, брада посебно одело и ношење оружја је многим занимљиво. Јер, они сматрају, да бити терориста, значи бити опасан, бити онај од кога сви стрепе.

Пето, хероизација тероризма.

Шесто, чување традиције. Наиме, немачки муслимани (Deutsche Muslime) говоре да је од 788. године на двору Карла Великог у Ахену био муслимански амбасадор, док је одређени број муслимана започео свој живот у Немачкој још у XII веку. Такође сачуван је запис чувеног протестантског теолога, Лутера: «Чујем да у немачкој земљи постоје људи који са нестрпљењем очекују да Турци преузму власт, јер им је неподношљиво под императором и кнежевима».¹⁴ Ово и

¹⁴ Евгений Бахревский, Турция от европейского курса Ататюрка идет к новой Османской державе, <http://www.kurdistan.ru/index.php?m=read&a=5384>; Упор. Зоран Милошевић, Турска – регионална суперсила, *Печат*, бр. 98, Београд, 2010.; Зоран Милошевић, Разлози обнављања османске политике: од кемализма до модерног неоосманизма, *Печат*, бр. 99, Београд, 2010. Зоран Милошевић, Почему обновляется Османская политика?

сада користе исламисти када истичу исламску традицију Немачке.

Како даље?

Тренутно Немачка нема одговор како даље са радикалним исламистима, уосталом као што га нема ни већина држава. Међутим, једно је сигурно, међу немуслиманима Европске уније све је више оних који су за предузимање свих законских мера у сузбијању исламиста. Чак се појављују и групе са радикалним антимуслиманским ставовима који сведоче да у Европској унији верско питање није решено и да оно у условима светске економске кризе и незапослености може изазвати и веће политичке потресе. Наиме, истраживања на Блиском Истоку показују да тамошњи муслимани нису сви екстремни, да имају позитиван став према Русима, добар према Европљанима, а веома лош према Американцима. Никома од тих муслимана не пада на памет да убија своје комшије хришћане са којима су вековима живели у добрим односима. Чак се може рећи да акције џихадиста немају широку популарност код становништва Блиског Истока. Они сами нису за насилно ширење ислама, иако овај став има основа у Курану.¹⁵

Овове се може придодати и глас неких научника из Русије да Запад не разуме ислам и да нема правилан став према њему. Из тог неразумевања следи предузимање агресивних корака, затим догматизам и на крају заблуда и неефикасност.¹⁶ Било како било јасно је да проблем исла-

http://www.rusk.ru/analitika/2010/03/03/pochemu_obnovlyetsy_osmanska_y_politika/

¹⁵ Сергей Путилов, Как победить исламский экстремизм? <http://scholarteologica.narod.ru/text09012503.html>

¹⁶ И. В. Кудряшова, Политический ислам и Конфликтотенность современного мира, http://seminaria.bel.ru/pages/mo/2003/mo9_st_5.htm

мистичког екстремизма очекује још дубљу и детаљнију анализу, као и префињенији приступ.

Са друге стране, са социолошког аспекта, ово значи да су могући велики потреси у немачком друштву. Наиме, функционисање друштва – то је константно самообнављање, стабилан процес стварања базичних елемената, структуре, функционалних веза, које одређују квалитативну дефиницију социјеталног система. Ради одређивања процеса самообнављања социјалног система користи се термин «аутогонија» (грчки – самотворење, самостварање). Аутогонијски системи су такви системи који поседују способност да репродукују своје основне компоненете, обезбеђују њихову повезаност, уређеност, самим тиме подржавају сопствени идентитет. Но, када то не успева, а не успева се кад значајан број људи одбија да следи одређени идентитет и норме и пређе у деликатну фазу – рушења система. **Фаза нарушавања равнотеже** је појава дисхармоније, кратак спој у раду друштва-система: повећавање броја случајева неодговарајућег понашања прописаних улога, смањење ефикасности санкција, нарушавање нормативног поретка. Дисхармонија унутрашњих функционалних веза оптерећена је озбиљним последицама за систем, зато он мора да се активизира у циљу сузбијања дисфункционалних појава и самим тиме добије равнотежу.

Главни подстрекач у спокоју система је човек, који је спреман да својим деловењем разруши формиране институционалне везе, да учини неефикасним нормативни поредак. Ето због чега је **основни проблем функционисања друштва-система потчињавање својој логици људских активности.**

Пре свега, за то је потребно да понашање људи одговара статусним одредбама, да они испуњавају улоге које је одредио систем.

Ради решавања тог задатка користе се **механизми социјализације** – управо у току социјализације индивидуе се уче да обављају улоге предвиђене друштвом, сазнају о зна-

чајним културним обрасцима понашања, изграђују вредносне оријентације, што обезбеђује константно обнављање формираних социјалних веза. И управо на овом подручју Немачка држава, (као умалом што то није умела ни Југославија, а ни сада Србија) не успева да успостави механизме социјализације муслимана у Немачкој.

Рушење друштва је губљење његове способности да се репродукује, губитак његове квалитативне одређености, идентитета.

Пораст девијација и аномије – услови за распад друштва

Основно обележје пораста «непокоја» друштва-система је **пораст девијације**, тј. како се већ помињало, нарушавање формираних норми социјалног поретка, које поимају индивидуе. Тај процес, по правилу је део општијег процеса – **аномије**. Тај термин је предложио Е. Диркем за означавање дезорганизације социјалног живота, уз који нормативни институционални поредак у друштву престаје да извршава своју регулациону улогу: нико не зна тачно шта је могуће, а шта немогуће, шта је правично, шта је неправично; не могу се повући границе међу законитим и претераним захтевима и надама, и зато сви сматрају да имају право да претендују на све.¹⁷

Први фактор, који потпомаже развоју аномије у друштву је због одређених узрока престанак оријентације великог дела становништва у својим деловањима на раније формиране покрете, одредбе статуса-улоге, које су до скоро биле општеприхваћене норме понашања.

Други фактор који доприноси развоју аномије је **делегитимација**, тј. распадање полазних вредносних основа

¹⁷ Авторски колектив, *Общая социология*, Учебное пособие, Инфра – М, Минск, 2000, стр. 517- 532.

нормативног поретка, који обезбеђују интегративност, целовитост друштва на социјалном нивоу. Широке масе губе поверење у раније формиран систем вредности који је до недавно обезбеђивао легитимитет нормативног поретка. Критичко расположење многих људи према тим идеалима, представама, уверењима, који су им до скоро изгледали важни, животно неопходни, важно су обележје делегитимације.

Важна компонента процеса распадања власти социјеталног нивоа друштва-система је делегитимација политичке власти. Губитак поверења маса у државне органе, незадовољство руководством земље, оштро сужава могућности правног регулисања друштва. Власт почиње да се одржава искључиво принудом, насиљем, што не може дуго да траје.

Аномија је, дакле, неусаглашеност нормативно-функционалних захтева система и реално понашање индивидуа, које води ка отуђењу индивидуа од друштва. Друштво нема могућности да усмери понашање индивидуа у институционалне оквире на које су раније навикли, а људи, лишени вредносно-нормативне оријентације, налазе се у стању или крајње узнемирености или дубоке депресије, делују у страху или ризикујући, вођени тренутним интересима и самим тиме престају да реорганизују структурне елементе друштва-система.

Самим тим, могуће је, изучавањем одређених друштава, предвидети даљи след тогађаја, али то предупредити, представља велики изазов и посао, скоро немогућу мисију која тражи велике трудбенике и визионаре. На жалост, таквих је у Европи веома мало. А делатност исламиста је заиста достигла ниво опасности по традиционална друштва у Европи.

**СОЦИЈАЛИСТИЧКА (ГЕО)ПОЛИТИКА
ЈУЖНЕ АМЕРИКЕ**

ЗАЈЕДНИЦА ДРЖАВА ЛАТИНСКЕ АМЕРИКЕ И КАРИПСКОГ МОРА

Последње недеље фебруара (22 – 23.) 2010. године у Канкуну одржан је самит 32 латиноамеричке државе и државе из Карипског мора на коме је званично формирана **Заједница држава Латинске Америке и држава Карипског мора**. Створена је нова регионална организација која претвара Латинску Америку у моћан блок са сопственим интересима и програмом. Наиме, регион је начинио очигледни политички и економски искорак, створивши регионалну организацију која је објединила 32 латиноамеричке државе и државе Карипског мора.¹

¹ Увећање независности Латинске Америке представља једну од важнијих геополитичких промена последње деценије. То се показује не само у региону, већ и у целом свету. На пример, Бразил отворено даје подршку праву Ирана да обogaђује уран и иступио је против увођења санкција овој држави. Такође, нова заједница је пружила снажну подршку Аргентини у њеној праведној борби за Фокландска острва, а бразилски председник Лула де Силва (Lula da Silva) позвао је ОУН да

Стварање споменуте заједнице представља видљиву политичку промену, како на америчком континенту, тако и у свету. Главни догађај који је ово омогућио јесте двојак: прво, слабљење хегемоније САД и стварање низа регионалних блокова који сведоче о новом односу снага на глобалном нивоу, и, друго, опасно и дрско подржавање војних диктатура од стране САД. Кап је прелила, како пише Марк Вејсброт (Mark Weisbrot),² администрација Б. Обама подржавши преврат у Хондурасу, којим је свргнут демократски изабран председник Селаја. Наиме, Вашингтон није пратио мере држава које су чиниле Организацију америчких држава, те није повукао, у знак протеста, свог амбасадора из Хондураса. Затим, пуч нису назвали тако, него еуфемистички «променом власти».³ Поступак САД изазвао је у региону дубоко незадовољство и неверицу. Најважнији политички субјекти у региону су са неверицом примили сазнање да је нови амерички председник Обама прво помогао да се закључи договор о повратку Селаја на чело државе, а потом отоврено подржао војну диктатуру. После овога, Вашингтон је иступио против већине држава из Латинске Америке и Карипског мора кршећи права и грађанске слободе неопходне за спровођење нормалних предизборних кампања. Затим су САД предузеле још један анти-латиноамерички корак: договориле су са Колумбијом да могу да користе територију ове државе за оружане снаге САД, одакле могу да контролишу ваздушно пространство Венецуеле и целе Јужне Америке.⁴

Стварање латиноамеричко-карипског блока, без Канаде и САД, назирао се одавно, али овај процес је убрзан по-

се више ангажују у решавању овог спора. Такође државе које су ушле у нову Заједницу осудиле су ембарго који спроводе САД према Куби.

² Latin America's path to independence, *The Guardian*, 25. 02. 2010.

³ Наум Хомски (Noam Chomsky), Хомски критикует США и превозносит роль Бразилии в гондурасском кризисе, <http://www.inosmi.ru/world/20091004/253253.html>

⁴ José Luís Fiori, América do Sul à beira do futuro, *Carta Maior*, (Бразил), 06. 11. 2009.

што је постало јасно да су постојеће структуре неспособне да реше актуелне кризе у региону, што се посебно односи на **Организацију америчких држава (ОАД)**, због кадровске доминације Вашингтона и бављења искључиво интересима САД и Канаде.⁵

Иницијативу за стварање новог блока држава дао је бразилски председник Лула де Силва (Lula da Silva), а све је рађено у протекле две године, чиме је, сматра се, завршен процес изласка континента испод хегемоније САД.⁶

Регионално организовање Латинске Америке

Историја регионалног организовања Латинске Америке и држава Карипског мора је релативно дуга. Прво је створена ОАД, 1962. године, али је она брзо изгубила углед после искључења Кубе. Тада ни једна држава није смела да гласа против воље САД. Потом је створена **Контадорска група**, 1983. године, која се састојала од Мексика, Колумбије, Панаме и Венецуеле, са циљем да потражи решења како би се зауставили грађански ратови у државама Централне Америке. То је и први покушај стварања регионалне организације која би водила сопствену политику, тј. да не спроводи директиве Белог дома и Пентагона. Главна заслуга за стварање Контадорске групе припада једном Европљанину, бившем премијеру Шведске, Улофу Палмеу (који је, можда, због тога и убијен!), који је то учинио, иако су се САД жестоко противиле.

Године 1990. Контадорску групу (која се у међувремену почела називати и Група осам) наслеђује **Група Рио у**

⁵ Andrés Oppenheimer, El futuro de la OEA, El Pais, 23. 02. 2010.

⁶ Raúl Zibechi, El bloque latinoamericano y caribeño, *La Jornada* (Мексико) 26. 02. 2010.

коју су ушле нове државе, које нису биле чланице Контадорске групе, а такође и државе из области Карипског мора и Централне Америке.

Године 2008. са ступањем у ову групу Гајане (Guyana), Хаитија и Кубе она добија свој садашњи облик. Ове године, у фебруару, како смо већ споменули, за време одржавања самита јединства, учињен је најважнији корак на путу стварања нове заједнице латиноамеричких држава и држава Карипског мора.

У Канкунској декларацији, коју су потписали председници и представници 32 државе споменутог региона (искључен је само Хондурас), истиче се да је циљ организације «продубљивање политичких, економских, социјалних и културних интеграција нашег региона», сагласно многополарној светској политици и «дефинисању властитих позиција у главним питањима и догађајима из међународног живота».⁷

У делу Декларације која је посвећена светској економској кризи истиче се потреба за стварањем нове финансијске архитектуре на регионалном и субрегионалном нивоу, што укључује и могућност плаћања роба и услуга у националним валутама. Предложено је и да се размотри могућност стварања јединствене валуте и развоја сарадње међу националним и регионалним банкама за развој. Такође, важно је напоменути да државе Латинске Америке превазилазе кризу, јер њихов развој је био позитиван (влада су процењивале 2 до 2,5 посто на годишњем новоу, а догодио се развој од целих три посто). По свом духу, дакле, документ је оријентисан на интеграцију, иако нема конкретних рокова.

У документу се разрађују и два најважнија питања – питање енергетике⁸ и инфраструктуре.⁹ Такође, говори се и о

⁷ Исто.

⁸ За многе државе питање енергетске безбедности је једнако питању о националној безбедности. Пошто Заједница држава Латинске Америке и држава Карипског мора имају велики хидропотенцијал (електрична енергија), нафту и гас, то су оне угрожене од држава које немају

болном питању за регион – сиромаштву, тј. стварању механизма који ће на регионалном нивоу предузимати «брзе, адекватне и усаглашене мере». Да ова Декларација представља и нешто више од пуког документа, сведочи и закључак да се на следећим самитима (2011. године) у Каракасу и Чилеу (2012. године) донесе устав заједнице. Но, најважније је да се са стварањем организације почело.

Заједница – моћан регионални субјект

Заједница држава Латинске Америке и држава Карибског мора већ се исказала као моћан политички субјект. Прво, организација је за веома кратко време постала брана предислокацији војних база САД на континенту (ради се о 11 војних база у Колумбији, Панами, Хондурасу и Хаитију). Друго, овим је окончан дуги процес изласка испод доминације Вашингтона. Треће, ово има и своју геополитичку усмереност. Осим што Мексико и Централна Америка више неће бити третиране као да не постоје (од стране САД и Канаде), важно је сагледати чињеницу да се уједињују државе које су доминантно римокатоличке (наспрам протестанског севера), па је могуће говорити о римокатоличкој латиноамеричкој империји, како се то већ чини у Канади.¹⁰

ове ресурсе. Такође, енергија је једна од најважнијих и најбољих основа развоја држава. Види: Alexandros Petersen, PETERSEN: Energy geopolitics deserves center stage, *The Washington Times*, 23. 02. 2010.

⁹ Ова питања су од изузетне важности јер су допринела економском расту и интеграцији на континенту, али су и повећала образовни ниво становништва и свест о људским правима. Ово је довело до повећаног броја научних иновација и патената. Државе Латинске Америке, сем Бразила, за сада у научни рад улажу један посто НБД. Од 2002. до 2008. године социјалним и образовним мерама, на пример, 60 милиона је изведено из сиромаштва.

¹⁰ Karl Moore / David Lewis, *The decline of America*, *Ottawa Citizen*, 24. 12. 2009. Упор.: Зоран Милошевић, *Свет без Запада*, Слобомир П универзитет, Слобомир, 2010, стр. 23.

Све ово, наравно, не би било могуће урадити преко ОАД. Такође, овоме доприносе још неке околности као што је смањење моћи САД и Запада у целини.¹¹ Затим, САД су Латинској Америци постале мање важан трговачки партнер (примат преузимају Кина и Русија). Даље, САД и Канада нису више главни инвеститори у региону, то су Кина, Индија и Русија, а и **колапс** картела ММФ је лишио САД важне полуге утицаја. **Иронија је да је недавно Бразил позајмио, први пут у историји, десет милијарди долара Међународном монетарном фонду.**¹² Осим тога, раст и снажење економије држава Латинске Америке довели су до повећаног политичког утицаја латиноамеричких политичара у свету, а самим тим и до интеграционих подстицаја. У Г-20 улазе и државе из Латинске Америке – Аргентина, Бразил и Мексико. Повећаном политичком утицају латиноамеричких политичара доприноси и предложена пракса од стране Бразила, Мексика и Аргентине да у ММФ и Светској банци представницима држава које имају динамичну и развијајућу економију при изradi и доношењу одлука припада више права.¹³ Тако би, пре свега, утицај Бразила, Кине, Русије, Индије, Мексика и Аргентине био значајно увећан.¹⁴

Експерти из Латинске Америке истичу да је нова организација животно неопходна. Војни пуч у Хондурасу угрожава демократију и људска права и слободу у целом региону, подстичући десничарске војне организације и њихове савезнике да помисле како је могуће у Латинској Америци

¹¹ Види: Зоран Милошевић, Свет без Запада, *Печат*, Београд, бр. 103, стр. 40 – 41.

¹² Pamela Cox, Los Especialistas, *El Univerzal* (Мексико) 21. 12. 2009.

¹³ Иницијатива три државе гласила је да богате државе предају пет посто гласова државама са динамично развијајућим привредама. Види: Латинска Америка треба да се реформише од G-20 реформирати МВФ, <http://www.inosmi.ru/world/20090925/252991.html>

¹⁴ Ово се противе европске државе, попут Белгије, Данске и Швајцарске, које у ММФ-у имају већи утицај него што им то омогућава економија. Вашингтон има 17 посто гласова.

вратити време када су локалне елите, уз помоћ Вашингтона, могле да се ругају вољи бирача. Организација у којој нема САД и Канаде, дакле, може да боље заштити демократију, људска права и слободе, али и свеопшти прогрес у региону, ако се он угрози. Она, такође, позитивно утиче на међународне послове и помаже да се савремени свет уреди као многополарни, што је, свакако, много праведније него што је то било када су светом господариле САД и наметалне само своје интересе.

**Објављено у *Печату*, бр. 104, 2010. године,
под насловом «Боља будућност је почела»
и *Великој Србији*,
бр. 3368, 2010. године,
под насловом
«Нова финансијска архитектура»**

ЧОВЕК ПО ИМЕНУ – ЛУЛА

Луис Инасиу Лула да Силва: биографија и политички портрет

Лула да Силва је актуелни председник Бразила. Тече му други мандат, који истиче ове, 2010. године, а по Уставу не може бити биран на ову функцију три пута. Овај талентовани политичар иза себе оставља економски опорављени Бразил, Бразил који се од сиромаша претворио у респектабилну економску и војну силу. Данас Бразил има осму економију по снази у свету. Због добре економске политике Бразил је последњи ушао у Светску економску кризу, а међу првима изашао. Председник Израела, Шимон Перес, сматра, чак, да је Бразил сада „економски гигант“. То

је постигнуто „политиком државне контроле“ у економији. Лула је направио избор у смеру пореске дисциплине, макроекономске политике, укључења државе у регулисање тржишта и оснажио демократски систем. Све то се показало

Луис Инасиу Лула да Силва

као добитна карта јер су се у државу слиле велике инвестиције. Само 2007. године 25 милијарди долара, а по први пут у трговинској размени са САД Бразил има суфицит од 40 милијарди.

Крајем 2009. године Економска комисија ОУН за Латинску Америку и државе Карипског басена (CEPAL) објавила је прогнозу према којој ће светска економија спорије расти, него последњих година, при чему ће незапосленост расти. Истовремено, закључује Комисија, у Бразил се слива огромни новац, који снажи тамошњу националну валуту, финансијске институције и даје нови замах расту унутрашњег бруто продукта, много више од очекиваних резултата.

Занимљиво је да се Евроспка унија, Индија, Кина и Русија отимају ко ће више да тргује са Бразилом. Запажено је, између осталог, да је бразилски председник Лула носио главни терет глобализације јужноамеричког континента, од-

носно да је стајао на челу оснивања Заједнице јужноамеричких држава и држава Карипског мора, чији је циљ ослобађање овог региона од америчке хегемоније и (полу)окупације. Иначе, Лула да Силва је од како се бави политиком критиковао „грабљиву политику САД у Латинској Америци“. Да би спречио да САД поново заузму његову земљу, да Силва посебну пажњу поклања војсци, па је недавно (2009), иако Бразил заузима пето место у свету у извозу наоружања, купио од Француске оружја и војне опреме у вредности од 14 милијарди долара. Осим тога, под руководством Луле, Бразил је достигао финансијску моћ да позјамљује новац Међународном монетарном фонду (крајем 2009. позајмио је 10 милијарди долара). Другим речима, Бразил је постао независан од ове финансијске институције, која промовише другачије политичке вредности.

У Бразилу је огроман број људи извучен из сиромаштва, пре свега образовним и социјалним мерама. Бразил је данас важан члан Г-20, групе најмоћних држава планете. Затим веома је важно његово учешће и рад на стварању групе БРИК¹ – Бразил, Русија, Индија и Кина, чији је главни циљ разбијање хегемоније САД и једнополарног међународног поретка. Наиме, половином 2009. године одржан је први самит групе БРИК који се закључио декларацијом која позива на стварање „многполарног светског поретка“, што на дипломатском језику значи негирање статуса једине суперсиле САД. Зато је да Силва један од најпопуларнијих политичара не само у Бразилу, него и у Јужној Америци. Другим речима, Бразил постаје лидер у Јужној Америци. Мексички новинар Давида Таре је због тога констатовао: „Надахнитељ и снага ових успеха налази се у веома значајној светској личности нашег времена, човеку по имену Лула“.

¹ Термин (БРИК) је створила банка „Голдман и Сакс“. Октобра 2003. године, да би означила групу држава које ће у наредних 40 година постати у економском смислу најпросперитетније државе. Задивљује њена проицљивост и методологија предвиђања.

Биографија

Лула да Силва се родио 27. октобра 1945. године на северо-истоку Бразила, у економски и културно веома заосталом реону, у граду Гарањунсе, у округу Пернамук. Постоји и верзија да је то било 7. истог месеца. Наиме, његов отац га је уписао у књиге рођених под овим датумом, док је мајка тврдила да је то било 27. За Лулу де Силву мајчино мишљење је било веродостојније. Рођен је у веома сиромашној породици са много деце: он је био седмо дете Аристидеса Инасиуа да Силва и Еуридисе Ферера де Мелу. Мајка му је дала надимак Лула, што је он, касније, придодао уз име и презиме.

Када је мајка Луле да Силве остала трудна по осми пут, отац се упутио у Сао Паоло, како би се запослио у тамошњој металској индустрији. Децембра 1952. године, када је Лули било седам година, његова мајка је решила да са децом пређе у Сао Паоло и буде заједно са мужем. После тринаестодневне вожње у отвореном камиону дошли су у Сао Паоло. Ту је Лулина мајка видела да је њен муж основао нову породицу са женом по имену Валдомира. Неко време две породице су живеле заједно. После четири године Еуридиса се одселила у малу собу, како би живела са својом децом. После тога Лула је ретко виђао свог оца, који је постао алкохоличар и умро је 1978. године.

Основну школу, Лула да Силва, је напустио после петог разреда, да би радио као чистач ципела, разносач, улични продавац, односно радио све што је у том узрасту могао. Без обзира на то што је Лула био весео и здрав дечак, научио је да чита тек у 10 години. У 14. години добио је први посао у фабрици, где му је преса откинула палац на левој руци. Свакако дубок траг у његовој психи је оставило то што је ишао у три болнице и ни у једној му није пружена помоћ. Залечен је уз помоћ народне медицине.

Почетком 80-их година XX века он је већ општеприхваћени раднички лидер, који је био на челу бројних мани-

фестација против војне хунте. Тачније, 1983. године учествује у стварању Бразилске синдикалне федерације Central Unica dos Trabalhadores. Са 18 година завршио је курс за стругара-механичара, што му је признато као средња школа. После тога, он се запошљава у фабрици чији је власник била компанија „Фолксваген“ (Сао Паоло) и прикључује се „Светској армији рада“ (синдикални покрет). Од 1972. године Лула се усредсредило на синдикалну активност. Ускоро по-стаје вођа једног великог синдикалног огранка, те се бори за права радника и за успостављање демократије у Бразилу. Због ових активности више пута је хапшен и осуђиван. Током тих (70-их година) Лула се заносио идејом да оснује политичку партију. То му је пошло за руком 10. фебруара 1980. године када су се окупили његови истомишљеници на колеџу Симон у Сао Паолу, где је прочитао манифест о оснивању Партије рада (ПР) – Partido dos Trabalhadores. У њу су се укључили и синдикати и интелигенција. За кратко време Партија рада постаје утицајна снага. Један од разлога је, свакако, и то што је Лула имао урођени ораторски дар и специфичну харизму, што је било проверено током синдикалне активности. То је привукло и тзв. Црвено крило, односно у партију су ушле тадашње све бразилске политичке организације које су током 60-их и 70-их биле сматране као ултралеве организације, чија је идеологија, углавном, била марксистичка, маоистичка, лењинистичка, троцкистичка, али и она која се везивала за теологију ослобођења, а носиоци ових идеја били су, углавном, универзитетски професори. Нова партија се позиционирала, условно говорећи, више као социјал-демократска и тражила је социјалну правду, залагала се за демократски социјализам западноевропског типа, а осуђивала је бирократски социјализам и војну хунту. Иако је идеја социјалне правде била једна од водилња Луле, он је то сводио и на национално питање, тако да Партију рада можемо сврстати у националистичку, тачније, како пише Давид Тара, у партију која промовише леви „реалистички национализам“.

Партија је структурно и идеолошки веома сложена. У себи је садржавала 14 фракција обједињених у пет група

(марксисти-лењинисти, маоисти, троцкисти, хришћани итд.). Водећу улогу играло је умерено крило („Јединство“) у које су улазиле фракције „Рад“, „Социјалистичка конвергенција“, „Социјалистичка снага“ и друге. Партија је у то време имала око 900 000 чланова. Ово није чудно, јер је и сам Лула био склон комунистичкој идеологији са којом га је упознао старији брат Хорхе који је био члан Комунистичке партије Бразила.

После пада војне хунте, 1985. године, Лула је на политичкој сцени веома снажан политичар, одличан оратор, иако није имао одговарајуће образовање. Аналитичари су сматрали да је он добио велику подршку Бразилаца, јер се залагао за њихово социјално и национално достојанство. У свакој критици често је спомињао "лоповске САД", које пљачкају Латинску Америку. Године 1986. да Силва постаје федерални посланик, а 1989. године, после неуспелих председничких избора, постаје кандидат за председника државе, као представник своје Партије рада. Тако је започео његов мукотрпни рад на освајању највише власти у држави. Међутим, Лула је прве изборе изгубио. Многи у Бразилу сматрају да се то догодило стога, што је он позивао беземљаше да отму земљу од својих газда, а говорио је да ако он победи неће враћати огромни спољни дуг Бразила. Противкандидат му је побегао само за шест посто гласова.

На председничким изборима 1994. и 1998. године Лула је оба пута претрпео пораз. Многи су сматрали да је то крај политичке каријере овог човека. Међутим, Лула је био упоран и није губио наду. Када је променио, тачније прилагодио програм партије, тако да је постао умерен и реалистичан, а пароле нерадикалне, ситуација се променила. У таквим условима добио је подршку и пословних и сиромашних људи. Нови избори су били 2002. године и већ после првог круга нико није сумњао да ће нови председник Бразила бити Лула. Поверење Лули је дало 52 милиона бирача или 63, 3 посто. Ово је био рекорд у бразилским оквирима. Тако је Лула са 58 година постао председник државе у којој је, иначе, на снази председнички систем.

Као и ранје да Силва иступа против хегемоније САД и другује са тзв. тиранима Латинске Америке.

Лула да Силва се два пута женио. Први пут као радник у фабрици са Маријом де Лурдес, али брак није био дуговечан. Супруга Луле се брзо разболела и умрла. Поново се оженио 1974. године са Марисом Летисиом са којом је добио четворо деце, од којих већ има два унука.

Лула да Силва, без обзира на то што нема факултетску диплому, воли књижевност и фреско-сликарство. Такође је велики љубитељ фудбала. Као председник гледао је скоро све утакмице бразилске репрезентације.

Бразилци Лулу сматрају часним и поштеним човеком, па полажу велике наде у то да ће се успети изборити са корупцијом и криминалом. Према истраживањима јавног мњења на нивоу Јужне Америке, Лула је трећи политичар по популарности, одмах иза Фидела Кастра и Уга Чавеса.

Политички непријатељи

Највећи политички непријатељ Луле су САД, односно влада и председници ове државе. Уврстили су његову владу и државу у „осу зла“. Такође га не воле ни различити међународни финансијски центри, који прате сваки његов корак. Посебно је на њега киван Џорџ Сорос, коме је онемогућио одређене финансијске малверзације и тиме стицање огромне добити.

Његов унутрашњи непријатељ је, наравно, опозиција, а пре свега бивши председник из Социјал-демократске партије Бразила, Фернандо Енрике Кардос. Ту је и Жозе Сера (социјал-демократа) који стално покушава да представи у црним бојама рад садашњег председника Бразила. Такође, они истичу да је Лула алкохоличар коме не треба веровати, јер га то омета да води државу.

Ипак, највећа слабост Луле је недостатак образовања и непознавање страних језика, што често истичу страни политичари.

Пријатељи

Најбољи друг Луле је Фидел Кастро – председник Кубе. Кастро му је чак дао три милиона долара 2002. године за кампању, што се сматра важним за његову победу. Такође, његови другови су председници Аргентине, Венецуеле (Нестор Киршнер, Уго Чавес) и Ево Моралес. За свог заменика, тачније потпреседника узео је, такође свог друга, великог магната Жозе Аленкара, представника Либералне партије конзервативног смера.

Уопште, актуелни председник Бразила се дружи са много људи, што му је омогућило током избора, подршку 650 лидера националног бизниса. Свима њима је обећао заштиту интереса у условима глобализације економије. Другим речима, Лула је схватио да је важно наћи заједнички језик са свима.

Носилац је два оредна: Ордена астечког орла (Мексико, 2007. године) и Ордена слободе (Украјина, 2009. године).

Заслуге – „откривање“ државе

Председник Бразила да Силва се залаже за тржишну економију, али где држава има значајан удео у контроли и регулисању ових процеса и демократску форму управљања друштвом. Међутим, то није демократија ради испразне демократије. То је систем у коме држава има обавезу да делује у интересу социјалне правде. Успео је да уједини Бразилце (раднике, интелигенцију и елиту) и створи друштвено јединство и тако излечи „бразилску болест“ – нејединство.

Војни режими у Бразилу су имали задатак да угуше комунистички покрет и идеју класне борбе, у чему су успели, па је дата идеологија остала непопуларна до данашњих дана, без обзира на велику разлику у богатству између радника и „белих оковратника“. Лула је говорио: „Ми смо сви Бразилци. Не можемо се делити на раднике и елиту. Бескрајно треба да будемо поносни што живимо у Бразилу. Влада економију посматра, пре свега, са аспекта националних интереса, а не интереса међународних финансијских институција. „Ако у завршетку мог мандата, сваки Бразилац буде јео три пута“ – рекао је Лула – „онда је моја машта испуњена!“ Наравно, то и много више од тога је Лула остварио, како закључују његови пријатељи, зато што је велики родољуб, поштује свој народ и човек је који је схватио моћ државе.

**Објављено у недељнику «Печат»,
бр. 109, 2010.**

ПАТРИОТСКО-СОЦИЈАЛИСТИЧКА РЕВОЛУЦИЈА У ВЕНЕЦУЕЛИ

Иако европски медији здушно избегавају да пишу о Венецуели, вести из овог дела света, благодарећи интернету, допиру до људи у Европи и широм света. Ни један медиј, на пример, није пренео вест да је почетком априла ове године председник Венецуеле, Уго Чавез, званично позвао све присталице левих идеја да створе Пету интернационалу!

Шта је мотивисало Чавеза да ово уради?

Светска економска криза показала је, по ко зна који пут, право (готово наказно) лице капитализма, а цену изла-

ска плаћају, углавном, радници и сељаци. У Венецуели, али и целој Јужној Америци, капитализам и његова неолиберална идеологија су синоним за беду, глад, нестабилност... Колико су капиталисти, пре свега они из САД и Европе, били дрски, сведоче подаци да у овом региону **транснационалне корпорације, на пример, деценијама нису давала ни долара на име пореза, социјалног или пензионог давања државама у којима делују, односно становницима тих регија. Ради се, дакле, о тоталној експлоатацији, како природних, тако и људских ресурса.** (Узгред речено аутору овог текста познаници тржишни инспектори су посведочили да и у Србији има фирми у које не смеју да уђу!). Није чудо што је сиромаштво управо у Јужној Америци проблем број један. Други проблем је што транснационалне корпорације у Јужној Америци, до појаве Чавеза и других социјалиста на политичкој сцени региона, нису произведено достављали на локална тржишта, него су искључиво извозили те производе, укључујући и лекове и храну и грађевински материјал. Исто су покушали и у Венецуели током избора 2007. године, када је из приватних трговачких компанија, нагло нестала роба широке потрошње. Преко „Комплекса оперативних мера“ које спроведе специјалне службе САД покушало се да се изазове бунт становништва Венецуеле, тако што се спровео „дефицит робе широке потрошње“ (уља за јело, брашна, јаја, шећера, меса, млека, кафе итд.), а што им је омогућавала чињеница да већину ове робе Венецуела увози, а дистрибуирају је приватне компаније чији су власници противници идеја Чавеза. Тек под претњом национализације, роба је враћена у продавнице. Такође, поједине телекомуникационе компаније (углавном из САД) су биле монополисти на тржишту и подигли су цену телефона и разговора до гигантских размера, што је омогућавало велики профит. У Јужној Америци су у електродистрибуције и хидро и термоцентралне (биле, а неке су и даље) у приватном власништву. Власници су то користили да на власт доводе себи послушне људе, а у време избора, ако је претила победа «непожељног» кандидата, организовали су нестанак струје и тиме изазивали хаос и незадовољство у држави. Приватне банке

су камате на кредите држале на нивоу и до 33 посто, што им је омогућавало велики профит. Ове банке, али и Светска банка и Међународни монетарни фонд су у Јужној Америци од тако зарађеног новца плаћали невладине организације, поједине политичаре, професоре универзитета, формирали медије, а спроводили су и друге тајне операције како би довели на власт политичаре лојалне неолиберланом концепту државе. Можда је најдрастичнији пример баш онај из Венецуеле, где је Светска банка формирала у Каракасу свејужноамеричку ТВ станицу (ТЕЛЕСУР) за борбу против Уга Чавеза и његове партије, која је сваких пола сата позивала на убиство Чавеза. Чињеница је да телевизијске станице из Јужне Америке које контролишу САД и даље воде медијску кампању против Чавеза и позивају на његово убиство, посебно оне из Мексика. И поред тога, та венецуеланска станица је окончала рад тек по истеку лиценце (што је, наравно, у западним медијима представљено као укидање слободе медија). Но, најцрња операција је она коју спроводе САД у Јужној Америци тамо где су режими непослушни, односно антиамерички и социјалистички – **вештачко изивање глади**, а потом организовање хуманитарне помоћи (посебно за децу). Наиме, пред ТВ камерама се гладној деци достављају пакети хране са видним натписом **UNITED States Agency for International Development (Државна агенција САД за међународни развој)**. Потом следи приказивање осмеха деце и изјаве у којима они хвале САД и њиховог председника због пружене помоћи.

Реакција јужноамеричких социјалиста, а посебно председника Уга Чавеза, била је национализација. Прво су национализоване нафтне компаније, па фабрике грађевинског материјала, електродистрибуције, метална индустрија, што је још више разгневило транснационалне корпорације, односно светске капиталисте и САД.

У таквим условима, тежећи да спасе социјалистичку револуцију у Венецуели, али и у другим државама Јужне Америке, најпопуларнији политичар овог региона изнео је идеју о стварању Пете интернационале.

Наравно, историја организовања интернационала до сада није била баш славна. Досадашње интернационале су имале корене и седишта у Еропи, а ово би било први пут да једна важна радничка организација буде измештена ван европског континента. Прва интернационала је створена од Међународне асоцијације радника (International Workingman's Association), године 1864. и представљала је огромни скок напред. Историјска залуга Прве интернационале је та што је створила начела, програм, стратегију и тактику револуционарног марксизма у светским оквирима. Друга интернационала створена је 1889. године као социјалистичка, а распала се почетком Првог светског рата. Заслуга ове интернационале је та што је успела да од буржоазије, на миран начин, избори велике уступке за радничку класу, тачније за руководство, односно да подстакне формирање социјалдемократије. Трећа интернационала је комунистичка (Коминтерна), која је имала револуционарни, интернационални програм и велику подршку међу радништвом и интелигенцијом. Стаљин је ову разорио. Четврту интернационалу је почео да створа Лав Троцки, почевши од 1938. године. Убијен је 1940. године од стране агента Стаљина, а његови наследници нису умели да стварлачки примене његове политичке идеје. Тако је и ова интернационала пропала.

У свом говору у Каракасу, Уго Чавез је нагласио: „Све претходне интернационале су биле смештене у Европи, што је одражавало жестину тадашњих класних борби. Сада је епицентар светске револуције Јужна Америка, посебно Венецуела. То је неоспорна чињеница, пошто је у садашње време револуција у Латинској Америци отишла даље него било где друго у свету.“ Потом је, коментаришући оснивање и плаћање низа невладиних организација за борбу против венецуеланске револуције од Светске банке, Чавез изнео став да његова Влада, као и владе још неких јужноамеричких држава (Еквадора и Боливије) као одговор планирају иступање из ове финансијске организације, додавши: „Реална опасност за будућност човечанства је капитализам. Наш задатак није спас капитализма, већ његово уништење“.

Поводом деловања овога марксистички орјетисаног интелектуалца, Алан Вудс је објавио чланак „Венецуеланска револуција и задатак комуниста“ у којем је констатовао: „Тржишна економија је изазвала крајњу и масовну беду по целој Јужној Америци. Радници деценијама нису могли да живе од свог рада, али су зато власници компанија, односно саме компаније имали огроман профит.“

Коментаришући иницијативу Чавеза, марксистички сајт (marxist.com) у редакцијском чланку позива на „заштиту венецуеланске револуције“: „Империјализам на сваки начин покушава да оконча револуционарни процес који се разгара у Јужној Америци. Венецуела се неоспорно налази на челу овог процеса, а интернационална политика Чавеза и његова залагања за светску револуцију представља ноћну мору за све империјалисте. Венецуеланска револуција значи смртну опасност за владајућу класу по целој Америци. Зато амерички империјализам покушава да ситуацију стави под своју контролу. Због тога је само ове године формирао седам војних база у Колумбији, извршио пуч у Хондурасу, започео стварање нових војних база у Панами, како би се војно окружила Венецуела“.

Венецуеланска револуција нема другостепни значај, она је питање живота или смрти. Не само за Венецуелу. На крају крајева, парализација америчког империјализма није могућа без стварања масовног покрета у светском оквиру за "заштиту револуције.“

У том смислу, родољуби Јужне Америке су већ створили одређене организације и започели кампању. Наиме, циљ им је да идеје венецуеланске револуције прошире северно од Рио Гранде. Тако је започета кампања „Даље руке од Венецуеле“ у коју су укључене и професионалне компаније које се баве медијима, а резултати су већ видљиви јер је, на пример, у Великој Британији одржан масовни митинг за подршку Боливарској револуцији који су организовали синдикални покрети, а делегација синдиката срела се и са Чавезом. **Кампања је присутна у 40 држава, али, из неких**

разлога, не и у Србији. То је велики успех, али политички саветници јужноамеричких лидера процењују да треба ићи даље, а то даље је оснивање Пете интернационале. У том смислу, учесници марксистичких интернет-блогова већ проносе одређене пароле: „За јединствени светски антиимперијалистички и антикапиталистички фронт!“, „За светску социјалистичку револуцију!“, „За марксистички програм!“, „Да живи Пета интернационала!“, као и стара, класична револуционарна парола: „Пролетери свих земаља уједините се!“

Реакција САД и капиталиста, наводи Алан Вудс, била је очекивана: **Масовна медијска хистерија.** Светски медији (чији су власници, наравно, медијски магнати) почели су да емитују саопштења о опасности од „венецуеланске диктатуре“. Они то раде, иако је Чавез у последњој деценији добио све изборе и референдуме. Истовреме венецуеланске службе безбедности саопштавају да САД покушавају да организују атентат на председника Венецуеле, Уга Чавеза.

Упоредо, дакле, са овим збивањима по Јужној Америци, многе државе следе идеје и (социјалистичку) идеологију Чавеза. На пример у Боливији и Еквадору су **национализовали** енергетску компанију ИПФБ, која се бави нафтом и гасом, а у плану је, како су саопштили председници ових држава, да се национализују већина иностраних компанија, због, како је то рекао председник Моралес: „Живота достојног људи“, „Због тога ми смо у обавези да изађемо на пут антиимперијализма, антилиберализма и антиколонијализма“. Социјализам ће, како је то закључено на међународном семинару, „Научни социјализам – предлози за његову изградњу“, одржаном ове године у Каракасу, у XXI веку имати венецуеланско лице.

САВРЕМЕНИ РЕВОЛУЦИОНАР

Уго Рафаел Чавез Фриас: биографија и
политички портрет

Председник Венецуеле, Уго Чавез, један је од малобројних политичара у новијој историји Латинске Америке, који се супротставио амбициозној и нападној америчкој спољној, па чак и њеној унутрашњој политици. При томе, Чавез је успео да сачува власт, иако су америчке специјалне службе покушавале да изврше преврат. По томе је сличан Фиделу Кастру, који је, такође, преживео америчке покушаје да га оборе са власти.

Уго Рафаел Чавез Фриас, родио се 28. јула 1954. године у породици са много деце. Родитељи су му били учи-

тељи у месту Сабанета, покрај града Баринас на југоистоку државе (зона степа). Чавез је по националности Индијанац. Његов прадеда по мајци је подигао устанак против тадашње диктатуре и био је активни учесник грађанског рата 1859 – 1863. године. Борио се на страни либерала, под руководством народног вође Есекијеља Саморе. Приче и легенде о тим догађајима су се предавале с колена на колена и имале су снажан утицај на формирање будућег лидера Венецуеле.

УГО РАФАЕЛ ЧАВЕЗ ФРИАС

Официр и оснивач тајног друштва

Детињство и младост Уго Чавез је провео у родном крају. Бавио се спортом и маштао да постане професионални играч безбола. Много је читао књиге из области историје,

филозофије, али и поезију, при чему је и сам писао сти-хове. Осим тога, Чавез је одлично сликао и добио је прву награду на регионалној изложби. Важно је напоменути да је Чавез практични римокатолик и да је Библија имала велики утицај на формирање његовог погледа на свет. Његова мајка је, чак, очекивала да Уго постане римокатолички свештеник.

После средње школе уписао се на Војну академију, коју је завршио 1975. године чиме је стекао чин потпоручника. Важно је напоменути да је структура оружаних снага Венецуеле неklasна, те да су свакоме давале једнаке шансе за професионално усавршавање и напредовање. Млади и способни официр Чавез брзо је напредовао у служби све до чина потпуковника (1990). Служио је у елитној ваздушно-десантној јединици, па је и после одласка из војске, црвена беретка, коју су носили припадници јединице, постала саставни део његове гардеробе.

Истовремено, Чавез се бавио и тајним радом. То је започео 1982. године у оквиру тајне војне организације КОМАКАТЕ (сложеница скована од првих шпанских слова војних чиновних средњих и млађих официра – командант, мајор, капетан, поручник). Истовремено, симпатисао је партизане из левог покрета Црвена застава (Bandera Roja). Језгро КОМАКАТЕ-а чинили су школски другови Чавеза из Војне академије копнене војске. Лидер организације био је Уго Чавез. Бунтовници нису имали јасне идеолошке оријентире и ограничавали су се на разматрање социјално-економских проблема државе, критички сагледавали поступке власти и обрађали пажњу на пороке носилаца те власти.

Важан догађај за самоидентификацију припадника тајне организације КОМАКАТЕ представља празновање (1983) двестоте годишњице рођења Симона Боливар, највећег хероја борбе народа Јужне Америке против шпанских колонизатора у првој трећини XIX века. Боливар је био идол младих официра, тј. желели су да испуне његове визије и идеале о братству и једнакости свих људи. Због тога се КОМАКАТЕ трансформираше у „Револуционарни боливарски

покрет“ (РБП – 200) и током деценије деловања брзо шири по свим касарнама међу млађим и средњим официрским кадром.

Као још једну знаменитост покрета, треба споменути да су поштовали и дело наследника Боливара, Симона Родригеса, али и вођу грађанског рата током средине XIX века, Есекијеља Самору, који се са оружјем у руци борио за социјалну правду и ликвидацију олигархијске владе. Руководство РБП – 200 инсистирало је на херојским епизодама из отаџбинске историје. Тако су дошли и до своје идеологије, која се може свести на национализам и боливаризам (учење Симона Боливара).

Побуна против нечовечних мера ММФ-а

Повод за повећану активизацију РДП – 200 били су фебруарски догађаји 1989. године, када је избио спонтани бунт становника радничких квартова у престоници Венецуеле. Бунт је био усмерен против жестоких мера владе у социјално-економској сфери, које су биле донете на захтев Међународног монетарног фонда. Те године у Латинској Америци и свету у моду је улазио неолиберализам, чија је општа одлика била свеопшта приватизација свега што може и не може бити приватизовано, како би се «умањила улога државе и предао цели низ држава стихијама тржишта».

Када је, дакле, у условима економске депресије тек изабрани председник државе Карлос Андрес Перес у 1989. години покушао да примени мере ММФ-а (те су мере за следећих 10 година скоро разориле Аргентину), догодио се стихијски бунт радника са много вандализма и пљачки. Влада је реаговала жестоко и по предграђима су се могли видети убијени људи како леже по улицама, двориштима и сметлиштима. Број жртава никада није тачно утврђен, али се мери хиљадама и сви су били, како је то често био случај у Јужној Америци, сиромашни. Поред тога, на хиљаде је затво-

рено, а да при том ни длака с глава није фалила богатима и онима који су били огрезли у криминал и корупцију.

То је узбудило духове младих официра. Опозиција је тражила оставку председника, што је још више подстакло чланове РДП – 200 на активност. Они су 4. фебруара 1992. године формирали јединицу која је под комадом Уго Чавеза изашла на улице Каракса, престонице Венецуеле. Официри су тражили оставку председника и владе како би се зауставила корупција, неолибералне реформе и коришћење Оружаних снага и полиције против народа. Хтели су да формирају војно-грађанску хунту од људи који нису корумпирани, а затим да се донесе нови Устав. Устаници су најавили да не желе власт, већ њену реорганизацију и формирање парламента где би биле представљене све групе и поркети венецуеланског друштва, уместо традиционалног дводомног парламента, у коме су били заступљени само интереси корумпираних десничарских група.

Побуну је подржао средњи део официрског кора, као и бројни војници. У побуну је учествовало око 133 официра и неколико хиљада војника, не рачинајући грађане. Међутим, Врховна команда је дала подршку преседнику и наредила гушење устанка. После боја, према службеном саопштењу, погинуло је 17 војника, а око 50 војника и цивила је било рањено.

Опредељење за легални политички рад

После подне тог, 4. фебруара, Уго Чавез се предао властима и позвао своје истомишљенике да предају оружје и преузео је на себе одговорност за побуну и организацију ове операције. Чавез и другови су се нашли у затвору. Из свега овога Чавез је изашао као национални херој грађанства, али које није било спремно да подржи нереде и насилну смену власти.

Пошто је нови председник Каљдеро објавио амнестију, Чавез и његови другови излазе из затвора и обнављају политичку делатност на новим принципима. Двогодишњи боравак у затвору, утицао је на Уга Чавеза и његове другове, да дођу до закључка како даље треба водити РБП – 200, тј. прешли су на ненасилну, легалну, парламентарну форму и метод борбе за власт. Нешто пре избора 1998. године, руководство РБП – 200 је донело одлуку да њихов лидер, Уго Чавез, буде кандидат за председника и службено су регистровани покрет као «Покрет V републике». Ово име подразумевало је све формиране режиме у држави после смрти Боливара 1830. године (укупно је било четири), а сви су били олигархијски, те их је требало да смени боливарска пета република, која би била народна. Потом Чавез први пут одлази на Кубу и у предавању на Хаванском универзитету је најавио своје револуционарне принципе. У то време Чавез се налазио под идеолошким утицајем Аргентинца Норберта Сесесола, који га је убедио да обрати пажњу на идеје либијског лидера Гадафија. После много година, у новембру 2002. године, Чавезу ће у Триполију бити уручена међународна награда Муамера Гадафија за допринос заштити људских права.

За веома кратко време бивши официри су успели да створе активну и масовну партију савременог типа. На изборима за парламент освојила је друго место, одмах иза социјал-демократске партије, Демократско деловање (добили су 34 посто гласова, односно 76 од 189 места у парламенту). Нови покрет је у ходу око себе окупио леве и левоцентричне партије (Покрет за социјализам, Партија домовина за све, Комунистичка партија Венецуеле и други) те избио на прво место. После тога, Уго Чавез је победио на председничким изборима, освојивши 56,5 посто гласова бирача. Тако је легитимним путем ушао у преседнички дворца Мирафлорес. Потом је прогласио Боливарску Републику Венецуелу.

Са својим сарадницима израдио је неколико програма социјално-политичког преображаја Венецуеле. Такав програм је, „Мисија Боливара за побољшање услова живота

сиромашних. Уведен је програм борбе са неписменошћу па је само 2006. године 1.250.000 људи описмењено. У оквиру програма „Мисија Сукре“ око два милиона људи је стекло више образовање, а још пет милиона стекло средње образовање. За заштиту аутохтоног индијанског становништва разрађен је програм „Мисија Гуајакапуро“. На основу других програма обезбеђена је бесплатна медицинска заштита за хиљаде људи, увећане дотације за храну итд.

Ваља приметити да се Чавез већ до избора за председника формирао као неспорни лидер, веома широких идеолошких схватања и велике ерудиције и харизме. Осим војног, имао је и цивилно образовање. Завршио је социологију на престижном Универзитету «Симон Боливар». Уз природни дар да убеди и организаторске способности, било је логично да ће израсти у националног вођу. Има веома добро памћење и често цитира Библију и дела светске књижевности. Филозофски погледи римокатолика Чавеза су веома еклектични, тј. припадају „теологији ослобођења“ која је сједињавала хришћанство са револуцијом и социјализмом, тачније марксизмом (ово је званична Римокатоличка црква за време папе Јована Павла II званично осудила и одбацила). Осим тога, у свој идејни пртљаг укључио је и за већину латиноамериканаца егзотичне мисли узете из зен-будизма.

Чавез – председник Венецуеле

Чавез је као председник државе (у Венецуели је на делу председнички систем) формирао владу од својих другова – пучиста и грађанских политичара – представника партија које су ушле у владајућу коалицију названу „Патриотски пол“. То му је омогућило да спроведе у живот давно смишљене планове. Године 1999. донет је нови Устав, који је објавио једнакост свих становника државе пред законом, за тим гаранције за мешовиту економију (приватно и државно власништво) и слободну конкуренцију у оквиру приватног се-

ктора. Према Уставу све стратешке гране и економски ресурси припадају држави и не могу бити приватизовани. Приоритет државе је била заштита интереса најнезаштићенијих слојева становништва: деце, омладине, пензионера и инвалида.

Венецуела, као што је познато, има једно од водећих места по резервама и добити од нафте. Чавез је овај сектор ставио под снажну државну контролу. Компанија *Petroleos de Venezuela* је четврта компанија у свету по преради нафте. Председник је забранио раније планирану приватизацију ове компаније, а коју је требало да преузму САД. Као што је и највљивао у кампањи, Чавез је почео изградњу болница, школа, аграрну реформу, ликвидацију сиромаштва и друге социјалне програме. То је довело до масовне популарности новог председника. Ослањајући се на народну подршку, Чавез је национализовао неколико великих компанија из различит производних сфера.

Чавез је успоставио добре односе са Кубом и у договору са Фидеолом Кастром, кога председник Венецуеле сматра узором, без обзира на санкције овој држави почео да доставља нафту (по умереним ценама). Из Кубе је Венецуела увозила висококвалификоване лекаре, што је омогућило лечење милиона сиромашних становника. Лидер Венецуеле није крио своја левичарска убеђења. „Уверен сам“, говорио је Чавез, „да пут у нови, бољи свет не иде преко капитализма, већ преко социјализма“. Парафразирајући Лењина рекао је: „Неолиберални капитализам – то је виши стадијум капитлаистичког безумља“. Без обзира на овакву реторику, у пракси Чавез спроводи веома умерену економску политику, у духу савремених европских социјалиста, при чему уз помоћ различитих пореза преусмерава новац за решавање различитих социјалних питања.

Користећи погодности на тржишту нафте, али и зависност САД од венецуеланске нафте, Чавез је изменио спољнополитички курс државе. То је, са напред предузетим социјалним мерама унутар државе, довело до тога да Ве-

нецуела постане регионални лидер у борби против неолиберализма и западне хегемоније, а Чавез је постао најпопуларнији политичар у Јужној Америци.

Због Чавезове критике Америке, ММФ и Светске трговинске организације (СТО) дошло је до великог сукоба Венецуеле са САД. Чавез је забранио коришћење ваздушног простора Венецуеле за прелет војних авиона САД који учествују у агресији против Авганистана (2001).

САД организују војни пуч против Чавеза

То није могло да остане без одговора САД. Оне су 12. априла 2002. године, ослонцем на своје специјалне службе, опозицију у Венецуели, део генерала, проамеричких политичара и корумпираних чиновника, затим део невладиног сектора, део синдиката, дела медија и великих капиталиста, организовале заверу против венецуеланског председника. Чавез је збачен и ухапшен у оквиру државног удара. Према подацима организација за заштиту људских права у време преврата убијено је 85 људи – углавном сарадника Чавеза. Пучисти су поставили свог тзв. демократског председника Педра Кармона Естанга, вођу асоцијације предузимача Венецуеле. У удару учешће су узели и представници бискупске конференције Венецуеле, незадовољни владом „левог“ председника. На пример, председник бискупске конференције Венецуеле пред медијима се клео да је Чавез пред његовим очима потписао оставку. Међутим, тај документ није нико видео. Нову владу су, потом, формирали од чланова злогласног (полутајног) римокатоличког реда „Опус Деи“.

Међутим, пучисти нису могли да опстану. Уз помоћ својих сарадника и сиромаша и дела војске која је остала верна, Уго Чавез је ослобођен и вратио се на власт.

После пропасти америчког пуча Чавез је наставио са својим реформама. Међутим, социјално-економска ситуаци-

ја у држави је била сложена. Ниво незапослености био је 12,3 посто и по сиромаштву Венецуела је била водећа држава, јер је чак 47 посто становника државе било у категорији крајње сиромашних. Енергични Чавез је решио да и ово измени.

На међународној арени Венецуела је активни заговорник реформе светског поретка на основу правде и иступа за вишеполарни свет, као и против покушаја САД да своју вољу намеће другим државама. После пропасти пуча, Чавез је прекинуо војну сарадњу са САД и наредио да њихови војници оду из земље. Чавез је одредио да приоритет у економској размени за државу добију односи са државама ОПЕК-а, али и са Русијом, Мексиком и Норвешком. Од Русије је Чавез почео да купује оружје, како би анулирао амерички ембарго на продају оружја својој земљи.

Антиамериканизам и социјализам Уга Чавеза

Почетком јула 2006. године Чавез је говорио као почасни гост на самиту Афричког савеза у Гамбији и том приликом је позвао афричке државе „да се супротставе америчком неоколонијализму и успоставе тешње везе са Латинском Америком“. Затим је посетио Кубу, Белорусију, Русију, Иран, Вијетнам, Катар, Мали и Бенин. Свуда је иступао као жестоки противник експанзионистичке политике САД и глобализације. Исте године, 20. септембра, на сесији Генералне скупштине ОУН Чавез је назвао Буша – млађег „ђаволом“. Крајем године, тачније 4. децембра 2006. били су избори за председника Венецуеле на којима је Чавез однео убедљиву победу. После две недеље владајућа партија „Покрет пета република“ је објавила своје распуштање као први корак ка формирању једне пропредседничке партије у коју ће ући више од 20 политичких организација (чак и велике партије попут Комунистичке, „Отаџбина за све“, и „Ми можемо“). Та снажна партија изграђиваће социјализам по мери

XXI века. Нова партија узела је име Уједињена социјалистичка партија Венецуеле, а све по узору на својевремена дешавања у Куби.

Следеће, 2007. године у Венецуели се обрео председник Ирана са којим је потписао 29 економских споразума. Између осталог, два лидера су договорили и формирали Фонд за супротстављање америчкој политици. Затим је председник објавио указ о национализацији великих компанија из области телекомуникација и електроенергије, али и о нафтним компанијама чији су већински власници биле САД (Exxon, Mobil, Chevron, Total, Conoco Phillips, Staiol, BP). Затим је национализовао индустрију цемента (припадала углавном француској и швајцарској компанији Lafarge, односно Holcim Ltd), па металну индустрију. После тога држава је преименована у Социјалистички Републику Венецуелу.

Године 2008. Чавез је наставио да изграђује социјализам по мери човека и указом председника установио за тамошње прилике веома високу минималну зараду у Латинској Америци од 372 долара. Повишицу плате од 30 посто тако је добило пет милиона радника и службеника. За ово се из буџета државе годишње издваја око 2,5 милијарде долара. Док су на власти били капиталисти, повишица плате никада није била већа од два посто.

Чавез је, такође, играо значајну улогу у формирању Заједнице држава Латинске Америке и држава Карипског мора, чиме је испуњавао жељу Боливара да се латиноамерички континет уједини. Чињенички, реч је о још једном глобалистичком пројекту. Поред тога, Уго Чавез убрзано ради на стварању идеје војно-политичког савеза Латинске Америке – тзв. осе добра као супротности америчкој „оси зла“. Ту су поред Венецуеле ушли, пре свега, Куба и Боливија.

Оно што се не може оспорити, јесте чињеница да је Чавез од једне полуколонијалне и сиромашне државе направио државу у којој се ради на добробит већине становни-

штва, посебно оних сиромашних. Зато његова држава с правом носи име социјалистичка.

Уго Чавез је носилац следећих признања и одликовања:

- Лауреат међународне награде Хосе Марти (2005, УНЕСКО),
- Орден Исламске републике Иран I степена (2006, Иран),
- Орден Заједнице народа (2008, Белроусија) и
- Орден Сандино (2007, Никарагва).

Чавез се женио два пута. Из првог брака има троје деце, из другог једно.

ЕКВАДОРСКИ СОЦИЈАЛИСТА КОРЕРА

Рафаел Висенте Корера Делгадо:
Биографија и политички портрет

Рафаел Корера (Rafael Corra) родио се 6. априла 1963. године у великој луци Гуајакили, економској престоници државе Еквадор, која се простире на обали Тихог океана. Његова породица је била веома сиромашна. Био је седмо дете. Родитељи Рафаела су били радници (отац је радио у фабрици дувана, а мајка на пољопривредном имању). Поред тога, мајка се још бавила и повртарством на маленој властитој окућници. Већина његове браће су постали професионални војници, као и сестра Антоанета. Као дете, ретко је ишао у школу, проводећи много времена

на улици, како би зарађивао „на црно за живот“. Неки од браће Рафаела Корере су чистили обућу, други продавали новине. Без обзира на то што је у детињству учествовао у тучама са вршњацима, једном речју имао је хулиганску прошлост, он је ноћу доста читао. Родитељи су га грдили што троши време на читање и не ради „ништа паметно“. Чак му је отац отимао књиге из руку и бацао.

Међутим, близина културне престонице Еквадора је веома утицала на Кореру и он је завршио школу и уписао Економски факултет – један од престижнијих (Гуајакилски универзитет). Додуше, пре него што се упутио на студије, одслужио је војни рок у трајању од 3,5 године. Пошто је био одличан студент остављају га на факултету као асистента. Затим је стекао звање магистра у САД и Швајцарској, а докторат из економских наука стекао је на Универзитету Илиноис, САД. Затим се преусмерио ка раду у државним институцијама (био је руководилац развоја економског система државе). То му је била одскочна даска да постане министар економије.

**РАФАЕЛ ВИСЕНТЕ КОРЕРА ДЕЛГАДО – ПРЕДСЕДНИК
ЕКВАДОРА**

Заправо Корера и није био познат у држави док није био именован за министра економије. Ту дужност је обављао од априла до августа 2005. године (106 дана), а потом је поднео оставку због неслагања са мешањем у економију државе страних финансијских организација које је подржавала влада. То је за Еквадор било тешко време. Политичка нестабилност је била изразита, о чему сведочи податак да је средином 90-их година изабрано, па смењено десет влада, на челу са председницима. Такође, власт је често мењана и војним ударима и народним протестима.

После једног учешћа у протестима Рафаел је, такође, био ухапшен и неко време му је био одузет пасош. Но, то је било тако до следећег војног удара, благодарећи ком је постао помоћник министра финансија, а потом и министар економије. Корера је иначе имао и свој приватни посао, а то је виноградарство и производња вина.

Давши оставку, постао је веома популаран и организовао је своју сопствену партију Алијанса држава (Alianza PAIS), где је истакао да је задатак нове партије да створи „социјализам XXI века“. Са оваквим програмом изашао је на председничке изборе у новембру 2006. године и победио у другом кругу са резултатом 56 посто добијених гласова бирачког тела. Тако је постао 55. председник Еквадора. Благодарећи својим социјалистичким паролама, пре свега обећању "борбе са незапосленошћу", затим антиамеричкој реторици и подршци „обичних“ људи, победа на изборима је била убедљива. Инаугурација је обављена 15. јануара 2007. године и на њој су присуствовали председници Боливије (Ево Моралес), Венецуеле (Уго Чавез), Бразила, Чилеа, Никарагве, Перуа, а такође и председник Ирана Махмуд Ахмади-нежад.

Победивши на изборима, Корера је брзо приступио политичким реформама. Још за време изборне кампање предлагао је сазивање Скупштине која би донела нови Устав државе. Успео је на тај начин да ступи у конфликт са већином (у том тренутку) Конгреса у коме је перовладавала

опозиција. Зато је 15. априла 2007. године организовао први референдум – о сазивању Уставног савета, што је одобрило 80 посто гласача.

Нови устав, који је имао 494 парграфа, био је усвојен 24. јула 2008. године, а ступио је на снагу 20. октобра исте године. Према новом Уставу проширена су права председника, улога државе у управљању економијом и располагању природним богатствима државе, али и збарањено да на територији Еквадора постоје стране војне базе (односи се на војну базу САД у близини града Манта – запад Еквадора). Устав, такође, гарантује свим грађанима Еквадора бесплатно лечење и образовање.

Корера је протерао из државе мноштво тајкуна, посебно из САД, а такође и представнике Светске банке и Међународног монетарног фонда, оптуживши их за мешање у унутрашње послове и наметање штетне економске политике. Затим је обавестио иностране експлоататоре нафте у држави да ће им одузети лиценце за рад и протерати из државе уколико не буду улагали у нафтни сектор. Изменио је и пореску политику како би се више новца од нафте слило у државни буџет. Поред тога, Корера је прекунуо и питање дискриминације староседелачких народа (Индијанаца), што му је донело велику популарност.

Победа Корере на изборима је била, између осталог, последица економског краха државе 2006. године. Наиме, те године свих 13 милиона становника остали су без уштеђевине, а држава је била приморана да укине сопствену националну валуту (сукре) и пређе на долар.

Корера је један од три изразита, принципијелна социјалистичка председника у Јужној Америци (други је Уго Чавес, а трећи Ево Моралес) и заједно са њима спроводи истоветну политику.

Према изјавама Корере, његов спољнополитички курс имаће за циљ да образује јединствен латиноамерички

блок и борбу са хегемојом САД у региону. Такође, иступа против стварања јединствене економске зоне са САД.

На новим изборима 26. априла 2009. године Корера је поново изабран за председника Еквадора. За њега је гласало 54 процента бирача. На другом месту био је бивши председник Лусио Гутерес (31 посто), а на трећем веома богати човек, банкарски магнат Алваро Нобоа (само осам посто гласова).

У сагласности са новим Уставом земље, председник државе се бира на четири године и исти кандидат може бити биран само два пута. На тај начин, Корера има шансе да сачува место председника до 2017. године.

Велики успех код бирача постигао је Корера 2009. године када је дао изјаву медијима, да Еквадор неће да враћа приспели дуг страним повериоцима (држава дугује око 10 милијарди долара), што је довело да пада државних облигација. Потом их је држава откупила по 30 центи за долар. На тај начин Корера је успео да смањи државни дуг за једну трећину. Такође, благодарећи пореској политици и мерама у сектору нафте, држава је створила значајне девизне резерве, што јој је омогућило да купује облигације по условима које она диктира. Ипак, део власника облигација није насео и задржао их је у свом поседу.

Корера говори енглески и француски језик, комуницира и на језику Кечуа Индијанаца, пошто је у младости радио као добровољац – мисионар у овом племену на простору еквадорских Анда.

Ожењен је Белгијанком Аном - Антоанетом Малербе, која је радила у универзитетској библиотеци. Имају троје деце, два сина и ћерку.

Одликовање: Орден Ослободиоца (2007, Венецуела).

Политичка идеологија

Корера припада тзв. лагеру социјалиста XXI века (овај пројекат развијају такође Уго Чавез и Ево Моралес, као и влада на Куби). Ова политика жели да, пре свега, повећа удео државног сектора у економији. Лидери ових држава обећавају свом народу такве мере као што је подизање нивоа квалитета (ис)хране, бесплатно лечење и школовање и формирање центара за сиромашне људе у градовима и селима, те снабдевање тих људи производима по субвенционисаним (сниженим) ценама, то јест поправљање стандарда живота. Истовремено, ова идеологија се бори да се латиноамеричке државе не укључују у светски неолиберални систем, што омогућава обнову и успешни развој економија споменутих држава.

Непријатељи

Предизборна борба била је неуобичајено оштра и емоционална. Оба претедента на место председника државе нису штедела обећања и оптужбе на рачун оног другог. Политиколози су кампању оценили као сукоб двојице популиста. У том смислу, највећи непријатељ Корере је један од његових противника на изборима Алваро Нобоа, који је и један од најбогатијих људи у држави, али и у Јужној Америци. Нобоа га оптужује да се као министар економије бавио продајом оружја и нелегалном трговином нафтом, те да је његово хапшење било последица тога, а не политичког рада.

Пријатељи

Највећи пријатељи Корере су председници Венецуеле, Уго Чавез и Кубе, Фидел Кастро. Поред тога има ста-

билну подршку индијанског покрета „Пачакутик“, које води Хилберто Талауа. Сви Индијаци Еквадора гласају са Кореру, јер не желе да у власти виде омражене олигархе који заступају интересе САД.

Слабости

Корера је веома емоционалан и често не може да исконтролише своја осећања, па уме да у разговору вређа људе. Тако је Џ. Буша назвао балваном. Али, и поред тога, његова популарност не опада, а његова политика даје резултате.

ИНДИЈАНСКИ РЕВОЛУЦИОНАР – ЕЛ ЕВО

Ево Моралес: Биографија и политички портрет

Трећа велика политичка фигура Јужне Америке, поред Уга Чавеза и бразилског Луле, јесте социјалиста Ево Моралес, који је извео мирну револуцију – путем избора, повевши Боливију путем социјалне правде. Тако се број антиамеричких председника у Јужној Америци увећао (на том списку су Табари из Уругваја, Кирхнера из Аргентине, Мишел Бачелет из Чилеа, Ортега у Никарагви).

Хуан Ево Моралес Ајма (Juan Evo Morales Ayma) родио се 26. октобра 1959. године у селу Исалави, округ Оруро у породици сиромашних сељака. Према личном сведочењу Моралеса, три пута дневно су јели кашу од кукуруза, а само

за празнике добијали су по комадић меса. Родитељи Моралеса нису се бавили васпитањем сина, већ је растао уз личне примере родитеља. Његова породица је, потом, прешла да живи у град Оуруро, одакле је отишао да служи војни рок. У војсци је свирао трубу – по сведочењу, у веома добро. Љубав према музици и фудбалу сачувао је до данашњих дана. Почетком 80-их година прошлога века Моралес одлази на рад у реон Чапаре, где се гајила кока. Тамо је, неко време, водио синдикат произвођача коке.

Године 1995. он организује Покрет за социјализам, који успешно учествује на изборима за Конгрес.

Данас Моралеса од милоште зову само Ел Ево – председник Боливије, а сам тражи да га не зову «господин председник», већ «друг Ево». По националности је Ајмара Индијанац и први је председник Боливије из реда староседелачког становништва, после 400 година од шпанске колонизације. Моралес има завршену непотпуну средњу школу. Није ожењен и нема деце.

Моралес се придржава левичарских политичких идеја и води покрет боливијских сељака – кокаљеро (одгајивача коке), који се супротставља покушајима владе САД да уништи коку у провинцији Чапаре у југоисточној Боливији. Он је такође и лидер «Покрета за социјализам» (Movimiento al Socialismo). На председничким изборима 2002. године Ево Моралес је заузео друго место, што је било велико изненађење, јер је водио партију која окупља староседелачко становништво (чини 60 посто становника државе). Овај успех и његово индијанско порекло одмах је од њега учнило велику атракцију у Јужној Америци.

Моралес је изабран за 65. председника Боливије, 18. децембра 2005. године, добивши поверење око 54 посто бирача при одзиву од 84 процента. Моралес је ступио на дужност 22. јануара 2006. године. После две и по године, на захтев опозиције, спроведен је референдум за опозив председника, који је Моралес убедљиво добио (67 посто бирача га је подржало). На следећим председничким изборима,

2009. године, Моралес је опет победио добивши 63 посто гласова бирача. Тако је окончана 500 годишња доминација белаца у Боливији.

Победи су у великој мери кумовале саме САД, које су током 90-их година у Боливији почеле да спроводе неолибералне реформе по рецепету Међународног монетарног фонда и «чикашке школе», уосталом као и у Србији. У држави је све приватизовано: гасне и нафтне компаније, рудници, енергетски сектор (и електродистрибуција у том смислу), железнички и авио транспорт, медији и средства комуникације (телефонске компаније). Резултат: масовно сиромашење становништва, масовно изношење новца зарађеног у Боливији у друге државе, посебно САД. Престанак плаћања пореза и доприноса (у Боливији је пензију примало мање од 20 посто људи пензионог узраста, а више од 80 посто, иако је

ЕВО МОРАЛЕС – ЕЛ ЕВО: ПРЕДСЕДНИК БОЛИВИЈЕ

тешко радило цео живот, није имало пензију). Боливија се, захваљујући неолибералним мерама, претворила у најсиромашнију државу Јужне Америке – и то у условима када држава има друге по величини у свету резерве гаса, а прва по резервама олова и трећа по резервама цинка.

Године 2003. у Боливији почиње, како су то сами Боливијци назвали, «радничко-сељачка револуција». Синдикати и индијанске организације изводе људе на улицу на протесте. Председник Санчез де Лосада уз помоћ војске и полиције гуши протесте. Убијено је око 25 и рањено 210 људи. Као одговор на владино насиље, леве, непарламентарне организације организују «Марш на Ла Паз» који је 19. септембра 2003. године војнички разбијен.

После тога ствара се Национални блок (сељака и радника) који је запосео путеве и парализовао државу. Почели су се стварати органи револуционарне самоуправе. У рударском месту Ел Алто полиција је прешла на страну побуњеника, после чега је председник Лосада на град послао војску, која га је освојила 12. октобра. Рударима су у помоћ притекли сељаци и почеле су уличне борбе.

Председник Лосада, суочен са народним отпором, бежи са породицом и сардницима у Мајами. Државу је преузео потпреседник Карлос Меса (социјалдемократа), који је вођама устанка обећао да ће испунити њихове захтеве, али задату реч није одржао. Следеће, 2004. године у Боливији су на сцени велики народни протести, а на свенародном сабору (кабилдос) донета је одлука «довести револуцију до краја» и «почистити Месу». У мају 2005. године, када је Меса повећао цене гаса унутар државе, а усвојио његов извоз у САД «по сниженим ценама», устаници доводе у Ла Паз петсто хиљада људи (Боливије има око 8,5 милиона становника). Демонстранти су узвикивали пароле «Растерајмо парламент – представнике буржоазије!», «Смрт буржоазији», «Власт радницима и Индијанцима!». У главном граду су се развиле жестоке борбе, а демонстранти су неколико пута покушали да заузму Парламент и резиденцију председника.

Резултат протеста је оставке Меса. Конгрес је изабрао привременог председника – председника Врховног суда Едуарда Родригеса – који је одредио ванредне изборе за децембар 2005. године.

На изборима је победио Моралес.

Идеологија

Идеологија и програм Моралеса – то је службена платформа националног блока и Покрета за социјализам. Најважнији њени делови су захтев да се национализује гасни сектор (посебно налазишта гаса), а доходак искористити за поправљање стања сиромашних и средњег слоја Боливије (средњи слој је због неолибералних реформи практично уништен и са 27 посто сведен је на седам посто). Затим, отказивање програма САД «Банане уместо коке», као штетног, јер је првих 1200 сељачких породица које су прешле са узгоја коке на узгој банана, помрло од глади.

За Моралеса један од највећих непријатеља човечанства је капитализам. Он ствара потребу да се народ буни, диже устанке, протестује против система, против неолибералног модела, који се јавља представником дивљег капитализма. Ако се не признаје од капиталистичког дела света да су државе дужне да обезбеде минимум исхране, образовања и лечења – то значи да се свакодневно нарушавају права човека, сматра Моралес.

Победа Моралеса у Боливији значила је социјалну револуцију и реализацију принципа социјалне правде.

У том смислу, Моралес је позвао на измену Устава, како би се омогућило доношење новог закона који би гарантовао да од експлоатације природних богатстава Боливији остане 50 посто. Такође, забранио је приватизацију водених ресурса. У том смислу Моралесова странка исказује и жељу да национализује гасну и нафтну индустрију. Међутим, сам

Моралес је изабрао компромисни пут, тј. подржао је национализацију гасних и нафтних компанија, али уз прихватање међународних инвестиција и сарадњу у тој области.

Ништа мање важна је и његова геополитичка платформа. Он је иступио против империјализма САД. Залаже се за зближавање са Кубом, Венецуелом и Бразилом, где је, иначе, приликом посете, топло дочекан. Истовремено, одбацио је да приступи Америчкој зони слободне трговине (ФТАА), коју је окарактерисао као «сагланост за легалну колонијализацију Америке». САД Моралеса представљају као «левог екстремисту» и «агента Кастра, Чавеза и наркомафије».

На идеологију Моралеса изузетно је утицала друштвена мисао гватемалске Индијнаке Ригобете Менчу, али и идеје Фидела Кастра – посебно у делу односа према САД.

Позиција Моралеса, када је у питању однос према наркотицима, јесте да «лист коке није наркотик». Чињеница је, да жвакање листова коке за аутохтоно становништво, Индијанце Ајмара и Кечуа представља обичајну традицију и ти листови су за њих свети. Наркотички ефекат листова коке је мањи него од кофеина који се попије са кафом, те за многе сиромаше у Боливији жвакање листа коке је неопходно како би се издржао тешки рад, пошто неки од њих раде од 15 до 18 сати дневно. Наиме, Индијанци у Боливији практично су били у ропској позицији, без икаквих права, а власници рудника на Андима (где је прилично хладно) су их приморавали да ваде сребро и олово, а да их нису хранили. Индијанци су, да би преживели, жвакали лист коке који је потискивао осећај глади и хладноће. Практично, аутохтоно становништво лист коке жваће више од седам хиљада година и кока никада није изазвала наркотичке проблеме у њиховом друштву. Другим речима, Индијанци нису употребљавали кокаин, већ само лист коке. Зато Ево Моралес сматра да проблем треба решавати код потрошача, а не произвођача. У том смислу, између владе Боливије и владе САД, а поводом изгласавања закона који би омогућили борбу против наркотика, постоји

велика разлика. Узгред, подсетикмо се да је у Холандији озваничена употреба лаких наркотика.

Влада Ево Моралеса има велику подршку лидера региона и неколико европских лидера, док су САД изразиле сумњу у његове победе на изборима, рекавши да је она «нелегитимна».

План збацивања са власти Ева Моралеса

Године 2009, 17. априла боливијски медији известили су о откривању и неутралисању «терористичке групе» која је планирала физичко уништење председника Моралеса и његовог заменика Алвара Гарсија Линера. У току обрачуна између полиције и терористичке групе у хотеалу «Лас Америкас» у граду Санта Круз, три члана терористичке групе било је убијено, а двоје ухапшено. Терористи су били различитих националности – Румуни, Мађари, Ирци, Боливијци и Колумбијци, што је указивало да се ради о плаћеним убицама. Сам Моралес, који се тај дан налазио у Венецуели, оптужио је десну опозицију за покушај државног удара.

Успеси

Чим је дошао на власт, Моралес је почео да спроводи државни програм под именом «Операција Милагро» («Операција чудо»). Прво се повела борба против сиромаштва које је сведено на скромне мере (тек 1, 7 становника Боливије сада припада овом слоју). Постигнути су, од како постоји Боливија, највећи успеси у борби са наркотицима развојем алтернативних програма. Велики проблем становника Боливије је била, на пример, очна катаракта (урађено је потпуно бесплатно 1639 операција у земљи и 1713 на Куби), а за последњих пет година излечено је (оперисано) око 300 хиљада људи. У држави је отворено 187 нових школа, а у наредне

две године отворено је још 426. Венецуела је поклонила Боливији, на пример, 6000 компјутера.

Смањена је корупција (Боливија је заузимала 179 место у свету по корупцији, а сада заузима 74, што значи да је корупција преполовљена). Економски раст је достигао 6, 1 проценат 2008. и 2009. године – што представља историјски рекорд од како постоји држава. Националне девизне резерве, у поређењу са периодом 1996 – 2005. годином, 2008. године биле су веће више од шест пута. Државни буџет је стабилизован, а прикупљање пореза је повећано за два и по пута. Национализацијом гасног и нафтног сектора доходак Боливије је увећан за десет пута. Државне инвестиције у индустрију и туризам увећане су за девет пута. Затим је влада Моралеса предала земљу сељацима, тако да је беземљаштво ликвидирано, што је резултирало великим скоком производње у пољопривреди. Сељацима је са земљом предана (бесплатно или уз кредите са симболичном каматом) пољопривредна механизација, затим су обучавани за рад са новом техником, а инжењери пољопривреде су давали бесплатну помоћ.

Нова искушења

Но, Американци нису мировали. Они су у Боливију, 2008. године, послали Филипа Голдберга, стручњака за специјалне операције, који се «прославио» у разбијању СФР Југославије, деструктивном делатношћу у Босни и Херцеговини и на Косову и Метохији. Дошавши у Боливију успоставља везе са олигарсима и губернаторима који узимају «курс ка аутономији» богатих области – тиме практично покренувши поделу државе. Истовремено, у овим сепаратистичким крајевима доведени су бели фашисти који су започели прогон Индијанаца. Наравно, новац су дале САД и поведена је озбиљна борба против владе Боливије.

Влада Боливије реагује брзо и ефикасно. Прво проглашава Филипа Годберга персоном нон грата (непожељном особом) и протерује из Боливије и, уз помоћ Венецуеле, тачније њеног председника Чавеза, и властите војске, разбија «сепаратисте».

О РУСКОЈ (ГЕО)ПОЛИТИЦИ

(ГЕО)ПОЛИТИЧКИ ГОВОР РУСКИХ ЕНЕРГЕНАТА

Прве недеље марта (1-3) председник Руске федерације, Дмитриј Медвједев, обрео се у Паризу да започне «ново стратешко партнерство с Француском». Сарадња је, иначе, почела после агресије САД на Ирак. Главна вест је била да се Париз сагласио да прода Русима понос своје ратне морнарице, носач хеликоптера «Мистрал». То је прва продаја ратне технике једне чланице НАТО-а Русији, иако су челници САД и Европске уније позвали своје савезнике и чланице да то не раде. Међутим, Француска се обрела у «заједници непослушних», коју сачињавају Немачка,

Италија и Шпанија, а све је више наговештаја о спремности и Холандије да се «упише» у тај клуб.

Највише пажње светских медија, разумљиво је, посвећено је продаји носача хеликоптера «Мистрал» Русији, који су закључили да ова трговина има геополитички карактер. Сама реч «Мистрал» означава снажан и хладан северозападни ветар који дува на средоземној обали Француске. Ради се о једном од најсавременијих носача хеликоптера, велике бојеве моћи, а који кошта 500 милиона евра. Овај носач хеликоптера може да носи 16 тешких и 35 лаких хеликоптера, четири десантна брода, 900 војника и до 70 војних возила (у тај број је укључено чак 40 тенкова). Брод може понети 156,5 хиљада тона терета. Дужина му је 199, а ширина 32 метра. Са једним пуњем горивом може да пређе 19,8 хиљада миља. Брод опслужује свега 160 људи.

Још није јасно колико се већ изграђених носача продало Русима, јер медији наводе различите бројке. Једни тврде један, а три да се изграде у руским бродоградилштима, а други два већ изграђена и два да се граде у Русији. Било како било, ради се, најмање, о четири носача хеликоптера «Мистрал», а први ће бити распоређени на борбено дежурство у Северној и Тихоокеанској флоти. Има, наравно, спекулација да је продаја учињена због Арктика, где тек треба да се подели територија и са њом природна богатства. Грузија се, опет, плаши да ће то бити у Црном мору, пошто је главнокомандујући руских војно-поморских снага, адмирал Висоцки, изјавио «да су августа 2008. године имали 'Мистрал', не би им требало 26 сати да изврше задатак, већ смао 40 минута». Прибалтичке државе се плаше његовог боравка у њиховој близини, тако да су предузеле политичку и медијску акцију онемогућавања ове куповине.

Продаја бродова није била једноставна. Постојала је снажна конкуренција. Наиме, Шпанија има такође добре носаче хеликоптера које је већ купила Аустралија. Неки тврде да су чак бољи од Француских. Холандија се прудружила

понуди, тако што је истицала да су њени бродови јефтинији. Ипак, Руси су купили француске бродове. Зашто?

Однос чланица НАТО-а према Русији разара алијансу?

Аналитичари истичу да се ради о геополитици. Наиме, однос појединих чланица НАТО-а према Русији већ добро разара алијансу. Француска је већ иступила у низу примера као промотер (лобиста) руских интереса, али, свакако, тиме штитећи и сопствене интересе. Наравно и при томе, Руси су дали понуду која се лако не одбија.

У Паризу су Французи и Руси потписали уговоре о продаји војне технике, о освајању космоса, енергетским повластицама, доступу међународним тржиштима... Осим продаје четири носача хеликоптера «Мистрал», потписан је и уговор којим се француској компанији Gaz de France (GDF) од стране руске компаније «Гаспром» уступа девет посто акција у гасоводу «Северни ток». За узврат ће «Гаспром» повећати испоруку гаса Француској до пола милијарде кубних метара годишње, почевши од 2015. године. Такође, Москва хоће да омогући француским компанијама приступ руским изворима гаса и нафте као награду за политику сарадње, пошто Париз често лобира за интересе Кремља.

На другој страни, Француска треба да потроши милијарду долара за куповину у Русији 14 носача ракета «Сојуз». Две стране су намерне да заједно освајају космос. То је наставак сарадње на основу договора из 2008. године према којем је француска космичка компанија Arianespace слала у орбиту сателите уз помоћ 10 руских ракета «Сојуз-СТ».

Осим тога, Путин је тражио и добио уговор којим ће «Рено» учествовати у финансирању и модернизацији руског «Аутоваза». За узврат француска компанија «Тотал» постаће партнер руског «Гаспрома» у експлоатацији Штокма-

новског извора гаса у Баренцовом мору. Такође «Гаспром» је уступио француској компанији «Electricite de France» (EDF) 10 посто акција у морском делу гасовода «Јужни ток».

Пре него што је потписао, Париз је добро проучио пример Немачке и Италије. Немачка је самовољно кренула у сарадњу са Русијом и зарадила милијарде евра, али и добила приступ изворима енергије (посебно нафте и гаса), на чему додатно зарађује. Слично је урадила и Италија. Док Американци нуде идеологију, Руси нуде зараду. Тако су прагматичност и профит однела превагу над идеологијом.

Оцењујући уговоре које су постигли Французи и Руси, руски експерт Р. Пухов, је изајвио: «Све је ово мотивисано политиком. Русија је дала Француској велике привилегије, за узврат Париз ће имати лојалан однос према Руској политици. Ово је могуће, јер најважније државе Европске уније не следе заједничке, већ сопствене интересе». На другој страни, амерички новинари из «The Wall Street Journal-a», Ариел Коен и Оуен Грем (Ariel Cohen / Owen Graham) пишу «да се све одвија по руском дипломатском и геополитичком сценарију: Москва омогућава приступ сопственим енергентима као награду за политичку сарадњу, што већ има карактер лобирања за интересе Кремља». На тај начин, сагласни су истраживачи, успостављајући тесне везе са Берлином, Паризом, Римом и Мадридом, показују се велике перспективе за Руски утицај у Европској унији, као никада до сада.

Флота која није умрла

Но, вратимо се «Мистралу», пошто аналитичари оцењују да је ова продаја важан геополитички догађај чији је циљ рушење НАТО-а. Међутим, колико јуче амерички медији (на пример The Weekly Standard», од 15. јула 2009. године) су писали да се руска војна флота налази пред неповратним колапсом. Истицали су мишљења некаквих «експерата» из руског невладиног сектора да (руско) индустрија није више у стању да произведе неопходну количину војних бродова.

При томе су дали наслов чланку «Флота која треба да умре». Међутим, на прошлогодишњој војној изложби у Санкт Петербургу војни стручњаци су ово оповргли као лошу пропаганду, саопштивши да руска војна флота данас има 300 бојевих бродова, од чега 59 подморница (од њих су осам на атомски погон и које носе нуклеарне ракете). Ради поређења су истицали да Француска има трећину руске флоте и четири атомске подморнице. Истовремено, руске оружане снаге су саопштиле да ће им у 2010. години бити предато на коришћење 30 балистичких нуклеарних ракета («Искандер», «Булава» и «Топол-М»), 300 комада оклопних возила (у основи то су тенкови Т-90) и 30 хеликоптера (нови ударни), 28 борбених авиона (нови модели СУ-30 и МИГ-29), три атомске подморнице и један борбени брод (корвета). Стога су закључили да ако Руска федерација настави овим темпом - за 10 година ће имати војну моћ Совјетског Савеза из 80-их година XX века и биће у стању да решава безбедносна питања и за своје пријатеље из Европе.

Због тога су многе дипломате ову посету Медвједева Француској оценили као **историјску!** Током дијалога Саркози – Медвједев упорно је истицана идеја да Вашингтон у Евроазији никоме не треба, те да Европа и Русија могу решавати своје проблеме без (ширења) НАТО-а и патроната САД. Таква позиција је омогућила продају «Мистрала», јер Париз није у таквом ставу усамљен. Наиме, водеће државе Европске уније сматрају да они, без САД, треба да регулишу разногласја у оквиру «општеевропског дома».

Из САД су поручили да ако је Европа само за Европљане, а НАТО представља претњу и опасност за интересе Уније, онда ће они размислити о томе да ли ће више продавати своје оружје европским државама. Наступило је, изгледа, време да се прекомпонују војни односи између САД и Француске, али и неких других држава.

У сваком случају, реч је о новој (ре)интеграцији на простору Европе. Више се, изгледа, Русија не може држати у политичкој изолацији и од ње стално производити непри-

јатељ. Штавише, Русија полако истискује САД и заузима њено место у Европи. Овоме у прилог иду и чињенице да је Москва на путу да се економски и политички уједини са Казахстаном, Белорусијом, а приликом недавне посете председника Украјине В. Јануковича и он је обећао да ће се придружити Савезу. Заменик руског премијера, Игор Шувалов, недавно је изјавио да ће Русија ускоро заменити рубљу и створити заједничку валуту са Казахстаном и Белорусијом, по обрасцу евро-зоне. Заједничка валута даће снажну економску полугу, а са лакоћом ће одговорити и изазовима евра и долара, јер ће очигледно имати статус регионалне резервне валуте. Ове државе су већ створиле царински савез, а 2012. године палнира се стварање јединственог економског тржишта. Према томе, стварање заједничке валуте је «очигледно логичан корак». Ова велика четворка, која се простире од Европске уније до Кине и уједињује 213 милиона људи, постаће привлачна и за околне државе, пре свега Јерменију, Киргизију, па и Азербејџан. Но, што је посебно важно овај Савез је привлачан и за Европску унију, посебно због његовог огромног природног богатства, највише у енергентима. Истовремено, САД су далеко и представљају агресивног партнера који стално нешто тражи и то бесплатно или да се жртвују људски животи у ратним авантурама по свету. Неки су се, дакле, одлучили. Неки још размишљају, а неки још не схватају, попут Србије, која као да опет жели да буде на погрешној, губитничкој страни.

УСПЕСИ РУСКЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Русија не престаје да изненађује. Новинска агенција «Ројтерс» (17. 3. 2010.) емитовала је вест из Чикага да производња пшенице у САД и њен извоз стално пада услед растуће конкуренције на глобалном тржишту, односно јефтиније пшенице из црноморског региона (Русије). Због тога је организована конференција (самит) за америчке аналитичаре из области пољопривреде (Reuters Fodd and Agriculture Sumit) која је посвећена пољопривредним питањима и питањима производње хране.

На конференцији се чуло да је Русија од 2008. године постала један од водећих светских извозника пољопривред-

них производа, посебно пшенице. До овог преокрета је дошло јер је Русија претходних година уложила велики новац у модернизацију пољопривреде, као и у инфраструктуру, што јој је омогућило да по овом питању изазове и САД, као највећег извозника пшенице на свету. «Нема сумње, стара житинца Европе се враћа на тржиште, а што је најважније, не видим ништа што би развој пољопривреде у Русији успорило. У САД производња пшенице пада и на прво место по извозу избила је Русија, као главни произвођач свих зрна» - истако је на конференцији председник чикашке консалтинг компаније AgResource Co **Ден Бас** (Dan Basse).

“У Русији је био проблем то да није постојала политичка воља која би подржала развој пољопривреде и извоз пшенице, али се ситуација, судећи по свему, изменила, пошто су се инвестиције и капитал преместили из сектора енергетике у пољопривреду» - нагласио је Бас.

Да бисмо разумели успех руске пољопривреде потребно је вратити се у 2004. годину. Тада је Путин много говорио о економији, тражећи да **циљ развоја економије буде повећање квалитета живота становништва** (образовања, медицинске помоћи, исхране, итд.). Ово је Путин наставио да развија и следеће, 2005. године, Наиме, за разлику од адепта «економизма» Кудрина и Иларионова, Путин није био заинтересован за стварање услова за развој економије која је сама себи циљ, већ за економију која ће **допринети побољшању квалитета живота становништва, до нивоа европског стандарда**.

Да би обезбедио европски квалитет живота, Путин је прекинуо са «политиком реформи» по западном обрасцу, пошто су све реформе на којима је инсистирао Запад пропале. Уместо «политике реформи» Путин је покренуо **политику националних пројеката**. Ова политика је дала резултате, а за њу је био задужен **Медвједев**, садашњи председник Руске федерације.

За Путина сиромаштво представља неприхватљиву политичку чињеницу са којом се све социјалне институције

морају борити и изборити. Да би се сиромаштво превазишло **Путин је истако шест приоритета: стварање стабилног система обраде земље, затим производње оруђа и инструмената за земљорадњу, производња сложених машина, производња средстава за производњу, производња технологија и образовање вишег и највишег нивоа.**

Тако се дошло до ситуације да Русија зарађује на извозу пољопривредних производа. Можда највећи успех Русија постиже у Египту – једном од највећих увозника пшенице. Да би избегао скупу америчку пшеницу Египат се обратио Русији и добио је прилично јефтиније. То није једини успех Руске пољопривреде. И Јапан, како се чуло на конференцији, жели да купи од Русије јефтину пшеницу, мада се САД боре свим политичким средствима да спрече овакву намеру свог савезника. И на другим слободним тржиштима Русија је побеђивала САД у продаји пшенице, што је довело до смањења извоза америчке пшенице за 19 посто. Иако је велика препрека за извоз руске пшенице неадекватни транспорт и недостатак места за чување у лукама, очекује се да, када се то реши, Русија поново повећа свој извоз пшенице, овај пут у Азију – великог купца америчке пшенице. Зато амерички експерти истичу да САД нису спремне за овако жестоку конкуренцију, те да морају нешто да предузму, како би сачувале тржишта за продају пшенице.

«Улога САД у производњи и извозу пшенице у последњих година се перманентно умањује и по мом мишљењу овај процес ће се наставити» - истакао је Бил Леп (Bill Lapp) из Омаха (Небраска), иначе председник консалтинг фирме Advanced Economic Solutions, која се специјализовала за област пољопривредних производа. «И ове године је смањена површина под пшеницом, сојом, овсом и бобом, зато јер наше тржиште преузима Русија». Површине које су у САД засејане пшеницом смањиле су се са 88 милиона хектара, колико је било 1981. године на приближно 59 милиона хектара. Површине засејане пшеницом прошле године су биле најмање у последњих 97 година. «Док смо ми нашу прои-

зводњу пшенице усмеравали на производњу био-горива, Русија је преузимала наше тржиште» - истако је Лап.

И у Европској унији нису крили изненађење које им је припремила Русија са својом пољопривредном производњом. Наиме, министар пољопривреде Руске федерације је на сајму у Немачкој истакао да они траже нове партнере у сфери пољопривреде. У оквиру «Зелене недеље» у Берлину је представио пољопривредне производе 120 предузећа из Русије. Између осталих ту су биле млекара »Вим-Бил-Дан», фабрика чоколаде «Црвени октобар», а такође и произвођачи сокова и других пића.

Многобројну руску делегацију лично је предводио министар пољопривреде, који је истицао чињеницу «да 80 посто руских пољопривредних производа представљају еколошки чисте производе». Русија се држи стандарда које је поставила Европска унија, тако да су производи спремни за извоз. Прошле године, после више од деценије застоја, руска пољопривреда је сакупила рекордни род од 85 милиона тона. Тако поново извози велике количине пшенице.

Министар је истако да се раст пољопривредне производње очекује и ове године. "Последње две године смо значајно поправили законодавну регулативу у области пољопривреде, као и услове за рад. Већина пољопривредних газдинстава (чак 90 посто) је у приватним рукама", изјављено је.

Влада је створила оптимална газдинства која имају од две до три хиљаде хектара земље. Сада у Русији ради 23000 великих пољопривредних предузећа. Овоме треба додати и 260 000 фармера. Према подацима министра, 27 посто становништва Русије живи на селу, а осам милиона људи ради у пољопривреди.

Зато је руска Влада веома заинтересована за даљу стабилизацију овог сектора и његову интеграцију у светску економију. То значи да због пољопривреде, између осталог, Русија жели да уђе у Светску трговинску организацију. Русија

се не боји конкуренције, истиче министар, ако се ради под истим условима и не буде дискриминације руске робе. На пример, у државама Европске уније држава субвенционира сваки хектар под усевима са 800 долара, док у Русији само фармери добијају 10 долара по хектару. То значи да је Русија престижна Европљане у примени економских тржишних принципа у пољопривреди.

Ако имамо у виду да научници одавно истичу чињеницу да су данас за утицај на друге најважнији енергенти и храна, онда можемо да видимо колико је Русија ојачала свој положај. Наиме, познато је да више није важно колико једна држава има атомских бомби и ракета, већ шта има да прода свету! Јер, руски експерти, опет, говоре да је ово исправан правац развоја, јер енергенти могу да пресахну, а шта потом? Онда треба имати јаку пољопривреду. Она покреће технички развој, а технички развој покреће науку и образовање ...

Иако, дакле, Србија има више предности од Русије у области пољопривреде, очигледно је да није потребно имати само добру климу, плодну земљу, вредне људе, него и елиту која се не стиди патриотизма и рационалне националне политике, већ сиромаштва свог народа!

О КИНЕСКОЈ (ГЕО)ПОЛИТИЦИ

КИНА – ИСТОЧНИ ЕКСПРЕС

До светске економске кризе у САД и Европској унији владао је стереотип да је Запад и духовно надмоћан над Истоком. Међутим, разорна снага економске кризе допринела је да моћ и престиж неолибералне "теологије" пропадне, док се репутација «вашингтонског консензуса» урушила преко ноћи.

Са друге стране стајала је Кина, коју криза тек да је очешала. Због тога су аналитичари почели да истражују духовне вредности Кинеза. Своју савремену (духовну и економску) надмоћ Кинези су исказали не само у чињеници да је

њихова култура једна од најстаријих (траје преко пет хиљада година), већ и у количини девизних резерви (2,4 трилиона долара), а које се сада месечно у просеку увећавају за 30 милијарди долара. Прошле године (2009.) Кина је постала веће тржиште аутомобила од САД, а истовремено је претекла Немачку по извозу робе и постала један од највећих светских извозника. Не само да Кинези зарађују извозом роба, они и штеде. Док просечни Кинез 40 посто своје плате оставља у банку на штедњу, дотле исти такав Американац у банку улаже максимално три посто своје плате.

Осим тога, према речима министра иностраних послова Велике Британије, Дејвида Милебенда, «године 1989, капитализам је спасао Кину, а 2009. године Кина је спасла капитализам». Спас је дошао помало неочекивано. Наиме, због неразвијеног властитог банкарског система и тржишта капитала, Кина је вишкове новца улагала у западни финансијски систем и тако помогла да се он спаси од још веће штете.

Време је да учимо од Кинеза

Данас Американци троше новац који су позајмили од Кине. На пример, од сваког долара који ће Американци потрошити у 2010. години 30 центи је кинеско. То наводи неке ауторе да закључе: дошло је време да учимо од Кинеза!

Требало је, дакле, имати знања и способности за овакав узлет. Све је почело економским реформама 1989. године, које је иницирао бивши председник Народне Републике Кине, Ден Сјаопинг. «Сиромаштво није социјализам. Бити богат – то је пут ка величини» - памте се његове пророчке речи. Реформе су повећале производњу у пољопривреди, индустрији, увећале доходак становништва, дозволиле радној снази да емигрира из села у град...

Разматрајући питање постојећег западног капиталистичког обрасца Анатол Калецки (The Times) поставља важно питање: како ће изгледати капитализам после светске

економске кризе? Да ли ће Запад успети да осмисли своју реформу капитализма или ће прихватити кинески модел капитализма? У том смислу, он сматра да би било боље (за Запад) да његови научници из области друштвених наука крену у стварање четвртог модела западног капитализма. То би, сматра овај аутор, показало духовну супериорност Запада. Садашњи политички систем Запада треба реформисати јер је постао тром и неефикасан, односно донео је свеколику парализу институција. Нови систем треба да поправи све то и омогући брже постизање консензуса и важних одлука. На економском плану мора се размишљати о томе да ли нам је потребна економија у којој би држава играла већу улогу у финансијском, енергетском и еколошком сектору, а такође и у инвестирању у стратешку инфраструктуру. Међутим, то је процес и захтева време. У том духу размишља и Пољацина Кристина Бобинска, ауторка књиге занимљивог наслова «Од неконтролисаног глобализма ка институционализованој светској економији». Не треба много спомињати да решење види у кинеском економском обрасцу. Овоме треба додати и мишљење Габора Штајнгарта који сматра да постоји премоћ кинеског економског и политичког обрасца само зато јер Кинези имају план, а Американци немају. Да ће централизована и планска економија бити боља од тржишне, то ни један од уџбеника западне економије није предвидео.

Са друге стране Кина, истиче Калецки, све упорније и самоувереније одбацује западну демократију и политички систем. Све више је уверена да је њен политички систем квалитетнији и да не треба она да преузима већ пропали западни систем, него то треба да ради Запад.

Вредности кинеског политичког система

Ову тезу подржава и брачни пар **Џон и Дорис Најсбит**, аутори веома популарне књиге «Megatrends». Наиме, брачни пар Најсбит је изнео тезу да је Кина демократичнија од западних држава. Они истичу да у Кини посло-

вање не почива на уговорима, већ поверењу и договорима (оверавају се руковањем), а политички систем је јединствен и такав не постоји на Западу.

Наиме, на Западу се партије такмиче, а влада доказује да је у праву тиме што је изабрана од већег или мањег броја бирача (у зависности од излазности). Код Кинеза тога нема. Они прибегавају стручности. На функције бирају мудре људе одличних стручних квалификација. Они да би донели одлуку прибегавају консултацијама. Затим се формулише циљ, а потом стварају инфраструктуру да би се договорено остварило. Ако влада није уверена да ће одређено решење функционисати, онда она то примени у једној од области Кине (значи, експеримент). Ако функционише, преузима се и примењује у целој држави. Ако не функционише – то одбацују и на обласном и на државном нивоу.

Има много примера да иницијатива долази од доле и бива прихваћена од руководства и проширена на целу државу. То је заиста стварна демократија. Узмимо, на приме, спорове око здравствене заштите у САД. У Кини би једноставно испробали нови систем у некој области. То у западним демократијама није могуће. То значи да влада на Западу доказује да је у праву победом на изборима – у Кини не! Доказује се постугнутим резултатима.

Демократија – то је, према дефиницији, власт народа. У Кини влада испуњава жеље народа. Невероватно је, али то су резултати истраживања западних научника из Pew Reseach Center показали, да кинеску владу подржава 89 посто становништва. Такође, Кина не ограничава, како се често мисли, слободу стваралаштва, посебно не слободу уметника.

Типична заблуда западног света је да у Кини као и раније постоји Комунистичка партија. Тачно је да је сачувала име, али то нису некадашњи комунисти. Они немају идеологију. Нема ни комунизма ни капитализма. Њих води идеја стварања новог прогресивног и богатог кинеског друштва.

Свет нуклеарних гиганата и етичких патуљака

Кинези су велики патриоти и поборници моралних норми. То су два кључна елемента која су допринела успону Кине. Наиме, Чжан Десјуан сматра да је последњих 200 година Запад носио штафету напретка. Запад је покренуо индустријализацију и проширио је диљем света. Он је уз помоћ војне силе створио колоније, те уз помоћ јефтине а квалитетне индустријске робе разорио локалне економије и створио светско тржиште. Овај процес се поклапа са распростирањем западне културе и религије уз помоћ мисионара. Данаас, пише Десјуан, у свему што једемо, облачимо, користимо, слушамо, гледамо – свуда је могуће пронаћи нити западне културе. Не можемо, дакле, порећи да је благостање и прогрес свету донела капиталистичка цивилизација. Међутим, то је једна страна медаље. Не смемо заборавити другу страну коју је овај систем донео: крв, сузе и понижења људи.

Због тога су се на Западу јављали људи који су тражили реформу капитализма, пре свега његово обогашивање компасом морала. Тако се цитирају речи познатог америчког генерала **Омара Нелсона Бредлија**, који је на једном скупу ветерана у Бостону, рекао: «Код нас је много људи који су од науке, а мало људи од Бога. Ми смо овладали тајном атома, али смо се одрекли Христа. (...) Наш свет – то је свет нуклеарних гиганата и етичких патуљака!»

Кључна америчка вредност је успех! Ако сте успешни – све је опроштено. Због тога америчка култура испољава велику ману – то је култура без морала.

На другој страни је Кина. Како се спасла? Како је издржала? Чжан Десјуан сматра да је издржала само захваљујући кинеској култури која уздиже патриотизам и Отаџбину као главну вредност у друштву. «Покољење је смењивало покољење, а једне патриоте, други. Патриоте су стално желеле да помогну отаџбини! Све због тога што ки-

неска култура увек тежи да државу стави изнад породице, а породицу испред појединца». Од давнина Кинези су говорили: «Усавршавај себе. Ако то учиниш, можеш увести ред у породицу. Ако уведеш ред у породици, можеш управљати државом. Ако управљаш државом, можеш умирити цео свет». Из овога следи да је циљ личног самоусавршавања – служење Отаџбини!

ХУ ЂИНТАО – ПРЕДСЕДНИК КИНЕ: Биографија и политички портрет

Ху Ђинтао родио се 25. децембра 1942. године у провинцији Анхој (Источна Кина) у сиромашној породици. По националности је Хан – Кинез. Његов отац се бавио трговином чајем. Мајка Хуа је умрла када је он имао пет година, а дете су васпитавали баба и деда. Према сведочењу његових другова из родног краја, Ху је био уравнотежен и спокојан дечак и волео је да учи. Много је читао, пре свега руску литературу (Тургењева, Толстоја, Достојевског и Шолохова), што је оставило трага и на његов лични поглед на свет.

Без протекције је примљен, 1959. године, на престижни Универзитет Цинхуа у Пекингу, на Хидротехнички факултет. Године 1964. стекао је диплому инжењера хидроцентрала. Исте године ступио је у Комунистичку партију Кине. Истовремено, Ху је успешно положио све испите на магистарским студијама и постао асистент на свом факултету. Такође, прихватио је и партијску дужност политичког инструктора Факултета. Следеће три године (1965 – 1968.), бавио се научним радом.

**Ху Ђинтао, генерални секретар Централног комитета
Комунистичке партије Кине и председник Народне
републике Кине**

Са функције политичког инструктора Факултета, Хуа су сменили после Кинеске «културне револуције», 1966. године. Отац Хуа је репресиран, а његова продавница чаја затворена. Сам Ху је оптужен да има «капиталистичко порекло», те је 1968. године послат на «радно преваспитавање» у сиромашну провинцију Гансу на западу државе. Тамо је, током 1968. и 1969. године обављао разне послове у бригади Луђјанске инжењеријске управе Министарства привреде и електроенергије. После тога је у истој бригади постао (1969 – 1974) техничар и секретар одељења у четвртој инжењеријској управи Министарства привреде и електроенергије, па заменик секретара уједињених партијских делова. Тада је учествовао у изградњи две хидроцентрале у горњем току реке Јанцизи.

Поставши партијски функционер, Ху је посетио родни крај са жељом да рехабилитује име свог оца. Организовао је за локално партијско руководство банкет, али нико од позваних није дошао. После тога, Ху више није посећивао родни крај.

Ху је доста путовао по провинцији Гансу. За време једне од инспекцијских посета, 1970. године, на њега је обратио пажњу тадашњи секретар Провинцијског комитета Комунистичке партије Кине (КПК), Сун Пин. На њега је Ху остави оснажан утисак, па је после уласка Суна у више партијско руководство КП Кине, он постао Хуов покровитељ. Тако је од 1970. године почео успон Хуа на политичкој лествици. Током 1974/75. године Ху је на функцији секретара Комитета за изградњу провинције Гансу, затим је у истом Комитету заменик водећег пројектанта, а потом до 1982. заменик председника Комитета.

У том периоду долази до сусрета који неки извори сматрају пресудним за даљу каријеру Хуа. Наиме, случај је хтео да се сретне са својим другом са факултета, сином тадашњег генералног секретара ЦК КПК, Ху Јаобана, који га је увео у круг партијске елите. Већ 1982. године Ху је секретар провинцијског (за Гансу) комитета Комунистичког савеза

омладине Кине, а 1984 – 1985. и председник свекинеске омладинске федерације, а потом постаје први секретар Централног комитета Комунистичког савеза омладине Кине (ЦСОК).

Године 1985. Ху Ђинтао је изабран у састав Централног комитета КПК Дванаестог сазива, при чему је био један од најмлађих чланова. Тада га постављају за секретара провинцијског комитета КПК у веома сиромашној југо-западној области провинције Гујчжоу и за првог секретара партијског комитета Гујчжоуанског војног округа. Ове дужности је обављао до 1988. године. Ху је био један од најмлађих руководилица у некој кинеској провинцији, а у њој је спроводио економске реформе.

Године 1986. у Кини се догађају студентске демонстрације које је подржао Ху Јаобан. После тога су га сменили са функције и подвргли партијској осуди. Ху Ђинтао је следио општу праксу и одрекао се свог покровитеља.

Када су 1988. године у Тибету забележена антикинеска стремљења, КПК је донела одлуку да пошаље новог руководиоца региона. Ху се добровољно јавио за ову дужност. За овај посао га је препоручило мишљење другова да уме да ради са националним мањинама. Тако је од 1988. до 1992. године Ху био секретар партијског комитета Тибетанског аутономног региона и први секретар партијског комитета Тибета који није имао ратно искуство. Ху је лоше подносио тибетанску климу, па је често одсуствовао. То је послужило Тибетанцима као изговор за незадовољство, па су почетком 1989. године избиле масовне демонстрације, које је Ху брзо и са великом жестином угушио. Користио је чак и војску. Против демонстраната је коришћен сузавац и бојева муниција. Поред тога, неки Тибетанци су били убеђени да је Ху стајао иза убиства Панчен-ламе Х (у хијерархију тибетанских будиста то је друго место после Далај-ламе).

Одлучно деловање Хуа у Тибету привукло је пажњу и одобравање председника Кине Ден Сјаопина.

После смрти, у априлу 1989. године Ху Јаобана, у Пекингу су се почели окупљати прозападно усмерени студенти на тргу Тјенамен, што је угушено уз помоћ војске. Неколико стотина демонстраната је убијено. Тибет је у то време остао миран, а Ху први послао централном руководству телеграм подршке одлучним мерама у гушењу «контрареволуционарног метежа».

За КПК догађаји из 1989. године били су велики потрес, те су многи руководиоци, на челу са Ден Сјапингом тражили путеве обнове и млађе кадрове који су лојални генералној партијској линији. На листу је доспео и Ху који се показао на делу као веома перспективни представник «четвртог поколења» кинеских руководиоца (прво је био Мао Цетунг, друго Ден Сјаопинг, треће Ђан Цемим), па је од Ден Сјаопинга узет већ крајем осамдесетих као могући кандидат за генералног секретара ЦК КПК, посебно јер је актуелни секретар Ђан Цемин ту функцију лоше обављао. Тако је 1992. године Ху постао стални члан Сталног комитета политбироа и члан секретаријата ЦК КПК. У политбироу му је поверена дужност изградње партијске инфраструктуре и питање кадрова. Године 1993. је добио и дужност ректора партијске школе при ЦК КПК.

У годинама које долазе Ху се налази у самом врху власти, где је избегавао конфронтације са другим партијским радницима, при чему је био и вешт да не стиче непријатеље. Ху је манифестовао понашање које је говорило да беспоговорно извршава задатке које постави (више) партијско руководство. Он се уздржавао од самоиницијативе и безрезервно је подржавао генералну линију партије. Године 1997. на конгресу КПК је био реизабран на постојеће функције, а у мају 1998. године је изабран за заменика преседника Кинеске народне републике. Следеће, 1999. године изабран је и за заменика председника Централног војног савета Коминистичке партије Кине и Централног војног савета Кинеске народне републике.

Велику популарност Ху је стекао наступом на националној телевизији, 1999. године, када је током агресије НАТО-а на Србију бомбардована амбасада Кине.

Новембра 2002. године на 16. конгресу КПК, Ху Ђинтао је изабрана за генералног секретара ЦК КПК, заменивши на том месту Ђјана који је и даље обављао функцију председника Кине. Конгрес је на необично миран начин довео до смене генерација у партијској елити. Практично скоро сви чланови сталног комитета ЦК КПК на челу са Ђан Цемином су смењени. Објашњење за овако мирну смену генерација аналитичари су нашли у формираном систему „наследника“, од стране Дена.

Поставши генерални секретар, Ху је наставио да обавља и дужност заменика председника у партијском и државном војном савету, да би марта 2003. године на сесiji свекинеског сабора кинеских представника био изабран за председника републике. Када се ово догодило, страни посматрачи у Кини нису могли да кажу ништа о његовом персоналном и политичком креду. Све се сводило на то да је присталица реформи, док су неки у њему видели „великог реформатора“.

Ху је стекао нове поене, јер је иницирао кампању (2003) борбе са атипичном пнеумонијом, болешћу која је била узела маха у Кини. Затим је укинуо кинеску праксу лишавања слободе без судског налога. Посећивао је сиромашне делове Кине и подстицао мере да се помогне у економском развоју. Ху је такође манифестовао скромност и добродушност, што је изазвало симпатије код сиромашних Кинеза. Међутим, Ху је брзо ставио до знања да радикалних реформи по западним обрасцима неће бити. Насупрот, он се чврсто држао раније утврђеног курса од стране партије. Међутим, омогућио је да приватни предузимачи могу бити чланови партије, што је била велика новост. Такође, покренуо је кампању да чланови партије проучавају партијске материјале и да сви нижи руководиоци морају и писмено да изразе лојалност вишем руководству. Унутар партије је успе-

шно умео да створи равнотежу измеђи две водеће фракције – „десних“ (залажу се за већу отвореност друштва) и „левих“ (залажу се за одстрањење реформи и страног утицаја).

Унутрашњи политички курс Ху је усмерио ка реформи економије и очување традиционалне политике КПК у друштвеном животу.

У спољној политици иницирао је спровођење умереног курса, подржавши шестостране преговоре за регулисање северно-корејског нуклеарног питања и избегавање «трговачког рата» са САД. Ху се потрудио да направи равнотежу тако што је подстакао сарадњу са Европском унијом и другим регионима. Пошто су Европљани (на амерички миг) од сарадње одустали, Кина је пошла на учвршћивање веза са Венецуелом, Бразилом, Русијом, Ираном, Канадом и Аустралијом, као и још неким државама.

Унутар државе Ху је створио сопствену политичку базу, постављајући на разне дужности по целој Кини своје старе другове и познанике из времена рада у омладинској организацији. Овај процес је достигао кулминацију октобра 2007. године када је на 17 конгресу новог сазива Сталног комитета Политбироа изабрана већина његових присталица. То је довело да 15. марта 2008. године на партијском конгресу Ху Ђинтао буде реизабран на функцију председника Кине (на пет година). Истовремено, «Newsweek» га је у децембру 2008. сврстао на друго место најутуцајнијих људи у свету («Глобална елита»), а у новембру 2009. године опет је у сличном разврставању од часописа «Forbes» сврстан на друго место утицајних људи у свету.

Ху Ђинтао је створио себи имиџ «народног руководиоца». Године 2003. је огласио принцип: «Користи власт због народа, сведочи истину о народу и прибављај корист за народ». Такође, актуелни председник Кине је уверен да у кинеским условима није могућа подела власти на законодавну, извршну и судску, као ни могућност спровођења вишепартијских (деморкатских) избора. Изградио је оригинални кинески политички систем.

Ху Ђинтао је ожењен, супруга му је Лу Хунцин. Упознали су се на студијама на којима су студирали на истом смеру. Имају двоје деце, сина и ћерку. Ху веома ретко комуницира са штампом и веома успешно је скривао детаље из личног живота. Син председника Кине, Ху Хајфен, такође се труди да не привлачи пажњу медија, а бави се предузетништвом. Према налазима часописа «Forbes», на крају 2006. године руководио је успешном компанијом Nuctech Co, која се бави нуклеарном технологијом. Ћерка Ху Хајцин, према изворима истих новина, студирала је под лажним именом на једном познатом америчком универзитету, а 2003. кинески медији су објавили вест да се ћерка председника Кине удала за кинеског пословног човека – милионера Мао Даолина.

Познато је још да Ху Ђинтао воли стони тенис, филмове, оперу и читање књига. Посебно воли плес. За време студирања чак је и освајао награде на међууниверзитетским сусретима. Продужио је да плеше и када је био омладински руководиолац, али и када је постао члан Централног комитета КПК.

Порет тога, сви они који су имали неке везе са председником Кине кажу да је веома пријатан у разговорима, увиђајан и да се одликује великом интелигенцијом. Кажу да поседује фотографско памћење.

Има само једно одликовање и то «Велики крст са брилијантима – Сунце Перуа» (2008).

EKSKURS

О ДРЖАВИ КАО ПОЛИТИЧКОЈ ИНСТИТУЦИЈИ

Откако је настало као заједница људи, друштво је тежило таквој организацији која би обезбедила трајно вршење општекорисних делатности и тиме задовољила несумњиве потребе и безбедност људи. Таква организација се јавила у облику државе. Иако су се први градови-државе појавили већ током III – IV века пре нове ере у Месопотамији, у Горњем Перуу и потом другде, најчешће по Медитерану, термин «држава» се јавља релативно касно, тек у XVI веку. Заслуга за увођење појма «држава» у политичку мисао припада Н. Макијавелију. Од тада се држава и

грађанско друштво разликују.¹ Овај термин се прво укоренио у Шпанији («estado») и у Француској («etat»), а нешто касније и у Немачкој («Staat».)² У српском језику реч *држава* долази од старословенског «држати», што указује на патримонијално схватање у пореклу самог назива: држава је она територија са својим становништвом коју владар држи под својом влашћу као свој посед, као баштину. У овом смислу се реч «држава» употребљава и у Душановом законуку.³

Држава је политичка организација јер је за њено управљање везана власт, односно организована моћ спроведена најчешће на основу правних норми, што значи хијерархизована и подељена између оних који врше власт и имају могућност заповедања, те оних који не врше власт и имају само могућност извршавања. То, опет, подразумева да се могућност управљања претвара у право наређивања, а могућност извршавања у право дужности, тј. обавезу.

Држава представља централну, интеграциону друштвену институцију. Она у себи концентрише мноштво пуномоћја и има способност регулисања социјалних односа.⁴ Појам **државе** се може дефинисати по међународној и унутрашњој улози и значају. На међународном нивоу држава је (била) суверено тело. Суверенитет чине дефинисане и међународно признате границе и потпуна власт државе на тој територији (као и становништво које стално насељава територију државе). Када територија не испуњава те основне услове, она постаје **неуспела држава**. Пример неуспеле државе је Сомалија, али и Србија, због познатих проблема са

¹ Р. Т. Мухаев, *Политологија*, треће издание, ЮНИТИ, Москва, 2009, стр. 239 – 240.

² В. А. Мельник, *Политологија*, «Высэйшая школа», Минск, 2002, стр. 171.

³ *Politička enciklopedija*, Savremena administracija, Beograd, 1975, стр. 213.

⁴ А. И. Соловьев, *Политологија*, Политическая теория, политические технологии, Аспент пресс, Москва, 2005, стр. 190.

Косметом, где не постоји власт која има суверентитет над територијом окруженом границама.⁵

Политичке институције састоје се из структуре (организације) и колективних веровања које су у функцији организације. **Политичке институције могуће је поделити на државне, изборни систем, политичке партије, јавно мњење, средства за масовну комуникацију, групе за лобирање, невладин сектор, итд.**

Држава је најважнија институција политичког система. Значај државе је у томе што у својим рукама има максималну концентрацију власти и могућности (ресурсе), што омогућава да се ефикасно и до краја утиче на социјалне промене.⁶ Од степена њене развијености зависи много тога, а највише квалитет политичког живота и степен демократичности.

Држава има своје *институције* од којих су најважније: 1) државно-идеолошки апарат, 2) правни поредак и 3) грађанске слободе и права.⁷

Државно-идеолошки апарати су општи организатори и управљачи друштвом, односно врше и оправдавају власт, чувају територију државе и старају се о остваривању грађанских права. У државно-идеолошким апаратима, држава се обједињује као друштвена, политичка и територијална организација друштва. Државно-идеолошки апарати се деле према врстама активности и употреби физичког насиља, и то на: а) непосредне и посредне апарате политичке власти; б) апа-

⁵ <http://sr.wikipedia.org>

⁶ За Соловјева основне карактеристике државе су: територија, апарат управљања, легална примена силе на својој територији, право на прикупљање пореза и других средстава за функционисање државе. Види: А. И. Соловьев, *Политологија*, стр. 194 – 195. Истовремено, код Мељника поред територије одлика државе је и становништво и власт. Види: В. А. Мељник, *Политологија*, стр. 172 – 177.

⁷ *Sociološki rečnik*, priredili Aljoša Mimica / Marija Bogdanović, Zavod za udžbenike, Beograd, 2007, str. 102.

рате репресије; в) апарате јавне администрације и г) апарате идеологије.

Апарати непосредне политичке власти су органи политичког представљања, односно у модерном друштву, парламент, влада и председник државе. Апарати репресије бране друштвену, политичку и територијалну организацију друштва. Они су органи контроле и заштите како према унутра, тако и према споља, те се и деле на унутрашње и спољашње апарате репресије. Апарати јавне администрације баве се остваривањем друштвено-политичке и територијалне организације друштва и извршавањем послова који су везани за функционисање државе у свим њеним видовима. Апарати идеологије су они који се баве оправдавањем власти и, уопште, управљања.⁸

Државе могу бити корпоративне, националне, партијске и уставне.

Два лица државе

Од како се појавила, држава је била предмет изучавања. У различитим етапама друштвеног развоја различито се тумачила и природа и суштина државе. У почетним проучавањима у први план су избијале одређене функције и својства државе. Тако је Аристотел⁹ државу сматрао оличењем разума, праведности, лепоте и општег добра. Према његовом мишљењу, држава представља суштину човека као «политичког бића», који тежи заједничком животу (суживоту). Насупрот томе, човек који живи с ону страну закона и права заузима жалосно место у свету. Супротно од Аристотела

⁸ Исто, стр. 102.

⁹ Види: Зоран Милошевић, *Увод у социологију*, СПУ, Слобомир (Бијељина), 2009, стр. 209.

мислио је Т. Хобс који је државу упоредио са Левијатаном – чудовиштем описаним у Библији.¹⁰

У европској политикологији могу се запазити **два лица државе**: у првом, држава се схвата као особен вид колективности, која се појавила због потребе да се обезбеди опште благостање и достојан живот, па држава добија лик заједнице институција, народне власти, службених лица и бирократије.

У другом, говори се о томе да држава представља отелотворење једне сталне противуречности: она је, с једне стране, формални представник друштвеног јединства, организација која врши низ функција неопходних за живот друштва као једне организоване целине. С друге стране, она је организација која средствима принуде и другим инструментима којима располаже обезбеђује опште услове за опстанак и функционисање одређеног класног (неправедног) поретка. У том смислу она је (често) представник и заступник интереса једног дела друштва против другог његова дела, инструмент владајуће класе (елите) којом се она служи да би заштитила своје виталне интересе против потлачене класе (понекад и народа.)

Ове две противуречне стране у природи сваке државе условљавају једне другу и налазе се у нераскидивом дијалектичком јединству.

Прва традиција исходи од Аристотела који је у државиграду видео савез, асоцијацију слободних и равноправних грађана. Држава стиче форму политичке заједнице, а њен центар јесте власт уз чију помоћ се влада над људима себи сличним и слободним.¹¹ Овакво схватање државе (као политичке заједнице) доминирало је у политикологији све до XVI века. Међу присталице оваквог схватања државе убраја се и, на пример, Тома Аквински. Слично је на државу гледао

¹⁰ Т. Hobz, *Levijatan* или материја, облик и власт државе црквене и грађанске, 1 – 2, Gradina, Niš, 1991.

¹¹ Р. Т. Мухаев, *Политологија*, стр. 237.

и И. Кант (за њега је држава заједница људи која се сама шири и управља собом). Поред тога, сматрао је, држава је заједница људи који се потчињавају праву и законима.

Од XVI века формулише се другачија интерпретација државе. Њен развој је повезан са именом Ж. Бодена (1530 – 1596). У раду *Шест књига о држави* он дефинише исту кроз појам «суверенитета» и постојања «апсолутне власти државе». Држава руководи заједницом људи. Државу представља владар и органи власти.¹²

Слично схватање државе имамо и код Т. Хобса. Држава представља заједничку власт која је способна да држи људе у страху и, самим тим, да их држи у оквиру поретка, затим, она омогућава подстицање људи да раде у заједничку корист. Њу оличава монарх. Монарх је оваплоћење суштине државе, њеног суверенитета само је он способан да подари мир поданицима и осигура њихову безбедност. Хобса држава асоцира не толико на владара, бирократију, државни апарат, колико на норме, односе, улоге, процедуре, институције...

Марксистички су, опет, посматрали државу као класну творевину, чији је задатак да у класном друштву омогући радничкој класи да контролише буржоазију.

Природа и социјално значење државе у политиколошкој науци није једнозначно.

Теократска теорија државу посматра као Божију промисао, што се заснива на хипотези да је «власт од Бога». Теократска теорија за ову тврдњу је имала и реалне доказе: прве државе су имале религиозну форму и често власт свештенства, божије право је држави давало ауторитет, а одлуке су биле обавезујуће за све поданике.

Патријархална концепција државу посматра као велику породицу у којој је однос монарха и поданика сличан односу оца и чланова породице. Држава се јавља као плод

¹² Исто, стр. 238.

уједињавања родова у племена, племена у заједнице и државу. Монарх је дужан да се брине о поданицима, а за узврат, они су обавезни да му се повинују.

Током XVII – XVIII века јавља се **договорна теорија** о настанку државе. Држава се почела посматрати као друштвени уговор (договор), коју стварају људи да би обезбедили своја природна права, слободе, заштитили личност и власништво. Први теоретичар који је ово заступао је Д. Дидро (1713 – 1784).

Марксистичка теорија (XIX век) објашњава појаву државе расколом друштва на супротстављене класе, што је, опет, последица поделе рада и појаве приватног власништва. Класа која доминира у економији ствара државу ради држања под контролом оних који немају имовину.¹³

Према мишљењу заговорника **теорије насиља**, држава настаје као резултат очигледног политичког дејства – унутрашњег или спољашњег насиља и поробљавања. Следствено, ко победи (већина над мањином или јаче племе слабије племе), он формира државу. Она постаје инструмент управе над побеђенима. Као последица поробљавања јавља се не само држава, већ и подела друштва на класе и присвајање имовине (приватно власништво).

У разматраним теоријама издваја се један од аспеката социјалне суштине државе: она служи интересима заједнице и појединцима, или постаје средство поробљавања (од стране владајуће класе) оних који су без власти и имовине.

Ако партије и покрети представљају групне интересе, онда је држава позвана да представља **општи интерес!** Држава се јавља важним фактором социјално – економског и духовног развоја друштва, интеграције различитих група око општеприхваћених циљева. У вези са тим, државу можемо одредити као посебну форму организације политичке власти у друштву, која поседује суверенитет и одговарајућу уп-

¹³ Види: Антонио Грамши, Партии, государство, общество, Из «Тюремных тетрадей». *Новое время*, № 12, 1990.

раву (над друштвом) на основу права, а уз помоћ специјалног механизма (државног апарата).¹⁴

Држава као политичка институција поседује низ својстава који омогућавају да се разликује од недржавних политичких организација (партија, покрета, невладиног сектора, група за лобирање итд.) и која може да утиче на понашање друштва. Та својства су:

1. Држава је јединствена територијална организација политичке власти, у свим аспектима. Државна власт распростраје се на сво становништво у оквиру одређене територије. У форми институције грађанства манифестује се суштина државе за конкретног појединца. Постојање власти на одређеној територији захтева формирање граница које деле једну од друге државе. У оквиру своје територије држава има пуну законодавну, извршну и судску власт над становништвом.

2. Држава представља и особену организацију политичке власти, која има посебне (специјалне) механизме, систем органа и установа које непосредно управљају друштвом. Механизам државе чине институције законодавне, извршне и судске власти. Да би обезбедила нормалне услове за развој друштва, држава примењује и присилу уз помоћ – војске, полиције, службе безбедности и сл.

3. Држава организује друштвени живот на основу права. Тако је држава стекла право да регулише живот друштва уз помоћ закона, који имају обавезујући карактер. Правне норме држава спроводи уз помоћ својих специјалних органа (суда, државне администрације...).

4. Држава представља суверену организацију власти. Сувереност државне власти манифестује се првенством и независношћу од било које друге власти унутар државе или од друге државе.

¹⁴ Р. Т. Мухаев, *Политологија*, стр. 239.

5. Држава располаже механизмима за принудну наплату пореза и других обавезних давања (држави), а што обезбеђују њену економску стабилност.¹⁵

Функције и форме државе

Држава има низ функција, због чега се разликује од других политичких институција. Мухајев, каже да су традиционално функције државе подељене на **унутрашње** и **спољашње** (по сферама реализације друштвених циљева).

Унутрашње функције државе су: економска, социјална, организаторска, правна, политичка, образовна, културно-васпитна, итд. **Економска функција** државе манифестује се у организацији, координацији, регулисању економских процеса уз помоћ пореза и кредитне политике, стварања стимуланса за економски раст или предузимање санкција. **Социјална функција** државе огледа се у обезбеђивању радних места, формирању здравствених установа, установа за старе, болесне, сиромашне, инвалиде, незапослене... **Правна функција** државе тиче се обезбеђивања правног поретка, формирања правних норми које регулишу друштвене односе и понашање грађана, заштиту друштвеног поретка од разарања од стране екстремиста. То се постиже специјализованим правним органима државе (суд, тужилаштво...). **Културно-васпитна функција** државе усмерена је на задовољавање културних потреба становништва, затим стварања услова за приступ свим достигнућима у овој области, могућности самоактуелизација и стваралаштва...

Спољашње функције државе су: функција сарадње са другим државама у политичкој, економској, социјалној, технолошкој, културној и другим сферама. Једна од важнијих спољних функција државе је **одбрана државе**.

¹⁵ Колектив Авторов: *Политологија*, учебник для вузов, 2-2 издание, Издательство НОРМА, Москва 2009, стр. 125.

Код Мелника функције државе су другачије дате. Основна функција државе је **интегративна**, затим следи **посредничка** и функција **управљања**.¹⁶

Држава има посебну форму организације државне власти. Организација, устројство и реализација државне власти одражава се у појму «форма државе».

Форма државе, као свеукупност спољашњих показатеља, има три елемента: **форму управљања**, **форму државног устројства** и **форму политичког режима**.

Под формом управљања разликујемо организацију врховне државне власти, принципа међусобних односа тих органа, степен учешћа становништва у њиховом формирању. У зависности од тога ко и како формира државну власт, како су организовани и како делују државни органи, разликујемо **монархију** и **републику**.

Политички режим означава свеукупност средстава и метода за обезбеђивање државне власти. Политички режим карактерише одређен степен политичких слобода личности и карактер односа са влашћу. Историја човечанства сведочи да постоје различити режими: деспотски (неограничена власт), тирански, тоталитарни, ауторитарни и демократски.¹⁷

Демократија је данас општеприхваћена као најбоља власт («власт народа»), иако и овде има низ странпутица и системских грешака које воде у друге форме политичке

¹⁶ В. А. Мелник, *Политологија*, стр. 176 – 178.

¹⁷ Р. Т. Мухаев, *Политологија*, стр. 246. Према Википедији, постоје следећи политички режими: демократија (имитациона, либерална, представничка, суверена, десна...), ауторитаризам и тоталитаризам. Порет тога, постоје и други политички режими: деспотизам, тиранија, феудализам, плутократија, диктатура, војна диктатура (клептократија, корпоратократија, меритократија, олигархија, охлократија, фашизам, анархија). Види: <http://ru.wikipedia.org> Сматра се да списак није коначан, јер у савременој политикологији има набројано преко сто различитих политичких режима. Види: Политический режим, <http://www.polit100.ru/info/slovar/p/politicheskiy-rezhim6914.html>.

управе. Ипак, општи знаци демократије као савременог уставног поретка и режима су:

- признање народа као извора власти, односно сувереног у држави;
- периодични избори и смењивост централних и локалних органа државне власти, што значи да су потчињени бирачима;
- реална практика права и слобода човека и грађанина;
- прихватање решења донетих од већине;
- демократска контрола од стране друштва над репресивним органима (војска, полиција, органи безбедности итд.);
- доминантност метода убеђивања, сагласја и компромиса, смањење метода насиља и принуде;
- реално уважавање принципа правне државе, у том смисли и принципа поделе власти.¹⁸

Политички режим се не поклапа са формом управљања државом. Отуда следи, да политички режим треба посматрати као независну варијаблу.¹⁹

Какав је режим у конкретној држави одређује се на основу низа варијабли, а неке од важнијих су:

- степен учешћа народа у формирању политичке власти;
- гарантованост права и слобода личности;

¹⁸ Политические режимы, <http://www.tspu.tula.ru/res/other/politpolog/lec7.html>

¹⁹ Аристотел је дао два критеријума по којима је могуће спровести класификацију политичких режима: **у чијим је рукама власт и како се власт користи**. Види: Политический режим, Эрудиция, http://www.erudition.ru/referat/printef/id.29155_html

- степен реалног учешћа народа у политичком животу;
- карактеристике реалних механизма реализације власти у друштву:
- положај средстава за масовну комуникацију (медија);
- положај политичких партија, покрета и невладиног сектора у политичком систему, функционисање система социјалног представљања;
- политички и правни положај и њихова улога у друштву, институција принуде у држави (војске, полиције, органа државне безбедности, итд.);
- доминирајуће методе убеђивања и принуде при реализацији власти;
- уважавање интереса мањина при доношењу политичких одлука;
- механизми одговорности изабраних (одговорних) лица, укључујући и она највиша.

Ипак, види се да критеријуми за мерење демократичности једног режима нису потпуни, чак можемо рећи да су једностранни. Они сугеришу одговор, а не приказују реално стање. Због тога ове критеријуме ваља допуњавати и мењати.

На пример, како је могуће да у демократији гласамо за једно, а добијемо друго? Како да мале државе буду демократске, када их моћне притискају да раде против интереса свог народа? Одакле у демократским режимима толика (системска) корупција? Зашто се демократија претвара у власт олигарха или партократију? Зашто се у науци говори о колонијалној демократији, односно формалној демократији? Зашто се некада, водећи рачуна о правима мањине, дискриминише већина? Зашто се све чешће говори о "империји" а не држави, итд, итд.?

Сва ова (нова, стара) питања захтевају одговор, јер очигледно је да и демократски режими пате од болести као и сваки други, што онда захтева нова трагања у области политичких слобода и права.

Политичка ревија, бр. 2, 2010.

ЛИТЕРАТУРА

Авторски коллектив: *Общая социология*, Учебное пособие, Инфра – М, Минск, 2000.

Авдеев Ю. И., Особенности современного международного терроризма и некоторые правовые проблемы борьбы с ним // <http://www.waaf.ru/3x.htm>

Америке конец?,
<http://www.inosmi.ru/world/20081024/244885.html>

Barroso, Jose Manuel: Europa quiere tener un papel relevante en la política global, *Clarín* (Аргентина), 3. 1. 2010.

Bodeen, Christopher: Hu Jintao Re-Elected As China President. — *The Associated Press*, 15.03.2008

Buchanan, Pat: America's Decade of Decline, *The American Conservative*, 28. 12. 2009.

Бахревский, Евгений: Турция от европейского курса Ататюрка идет к новой Османской державе,
<http://www.kurdistan.ru/index.php?m=read&a=5384>

- Берг, И. С.: «Джихад» в Германии: история и современность, Институт Ближнего Востока (Москва), <http://www.iimes.ru/rus/stat/2010/07-05-10-htm>
- Берг, И.С.: «Хизбалла» в Германии: история и современность, http://www.iimes.ru/rus/frame_stat.html
- Берг, И.С.: ХАМАС в Германии: история и современность, http://www.iimes.ru/rus/frame_stat.html
- Vecchio, Giani Del: Mosca, Europa. Tutto merito del gas, *Europaquotidiano.it*, 3. 3. 2010.
- Великая трубопроводная опера, акт 1, <http://www.inosmi.ru/world/20090824/251870.html>
- Вукчевић, Дејана: Европска унија и закључење међународних споразума у области безбедносне и одбрамбене политике: последице по међународноправни субјект ЕУ, *Политичка ревија*, бр.1, Београд, 2009.
- Вукчевић, Дејана: Безбедносна политика и стратешка еволуција Европске уније, *Политичка ревија*, бр, 3, Београд, 2009.
- Група аутора, *Vjeronauka za prvi razred osnovne škole*, Vjeronaučni udžbenik, El-kalem, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 2000.
- Грамши, Антонио: Партии, государство, общество, Из «Тюремных тетрадей». *Новое время*, № 12, 1990.
- Гушер А.И., Проблема терроризма на рубеже третьего тысячелетия новой эры человечества // http://www.e-journal.ru/p_euro-st3-3.html
- Гурьев, А. А.: Ситуация в Турции: апрель 2010 г., <http://www.kurdistan.ru/index.php?m=read&a=5388&PHPSESSID=80e68d83ea543ab7c15ee186fd7c46c4>
- Dolejší, Karel: *Desatero slabin Západu*, *Britske listy*, (Чешка), 01. 03. 2010.
- Europa 2020, *Polityka* (Варшава), 4. 3. 2010.

- Zibechi, Raúl: El bloque latinoamericano y caribeño, *La Jornada* (Мексико) 26. 02. 2010.
- Историја Србије по црквама или по кадији, *Политика*, 6. мај 2010.
- Колектив Авторов: *Политологија*, учебник для вузов, 2-2 издание, Издательство НОРМА, Москва 2009.
- Караганов, Сергеј: Спасет ли Россия Запад?, <http://inosmi.ru/politic/20091224/157186177.html>
- Караганов, Сергеј: Нова геоекономска и геополитичка револуција, *Национални интерес*, бр. 3, Београд, 2009.
- Korski, Daniel: Partners in Decline, *Foreign Policy*, 1. 3. 2010.
- Kuhner, Jeffrey T.: A decade of decline, *The Washington Times*, 1. 1. 2010.
- Кудряшова И.В.: Политический ислам и Конфликтотенность современного мира, http://seminaria.bel.ru/pages/mo/2003/mo9_st_5.htm
- Сох, Pamela: Los Especialistas, *El Univerzal* (Мексико) 21. 12. 2009.
- Coonan, Clifford: Hu Jintao: The hard man. — *The Independent*, 16.02.2008
- Latsa, Alexandre: L'avenir de l'Europe, c'est la Russie!, *Geostrategie.com*, 5. 10.2009.
- Latin America's path to independence, *The Guardian*, 25. 02. 2010.
- Латинская Америка требует от G-20 реформировать МВФ, <http://www.inosmi.ru/world/20090925/252991.html>
- Люди. Ху Цзиньтао. — *Эхо планеты*, 02.11.2001. — № 45-46
- Милошевић, Зоран: *Бошњачко поништавање Срба*, Завод за уџбенике и наставна средства, Српско Сарајево, 2004.

- Милошевић, Зоран: *Од Малоруса до Украјинаца*, прилог проучавању промене културног и националног идентитета Малоруа, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2008.
- Милошевић, Зоран: Европска унија и Русија – стратешко партнерство или стратешка заблуда?, *Политичка ревија*, бр. 4, Београд, 2008.
- Milošević, Zoran: Rusija in NATO, *Društvo 2000*, št. 211 – 213, Ljubljana, 2009.
- Милошевић, Зоран: *Увод у социологију*, СПУ, Слобомир (Бијељина), 2009.
- Милошевић, Зоран: *Политичка модернизација*, Институт за политичке студије, Београд, 2010.
- Милошевић, Зоран: *Свет без Запада*, прилог проучавању промена у свету и у Србији, СПУ, Слобомир, 2010.
- Милошевић, Зоран: Слабљење (економске) моћи САД и Запада, *Национални интерес*, бр. 1, Београд, 2010.
- Милошевић, Зоран: Турска – регионална суперсила, *Печат*, бр. 98, Београд, 2010.;
- Милошевић, Зоран: Разлози обнављања османске политике: од кемализма до модерног неоосманизма, *Печат*, бр. 99, Београд, 2010.
- Мельник, В. А.: *Политология*, «Вышэйшая школа», Минск, 2002.
- Мухаев, Р. Т.: *Политология*, третье издание, ЮНИТИ, Москва, 2009.
- Moore, Karl / Lewis, David: The decline of America, *Ottawa Citizen*, 24. 12. 2009.
- Noer, Michael / Perloth, Nicole: The World's Most Powerful People. — *Forbes.com*, 11.11.2009
- Oppenheimer, Andrés: [El futuro de la OEA](#), [El Pais](#), 23. 02. 2010.

- Олегович Павловский, Глеб: *Независимая газета*, Москва, 10. 09. 2002.
- Petersen, Alexandros: PETERSEN: Energy geopolitics deseves center stage, *The Washington Times*, 23. 02. 2010.
- Politička enciklopedija*, Savremena administracija, Beograd, 1975.
- Политические режимы,
<http://www.tspu.tula.ru/res/other/politpolog/lec7.html>
- Политический режим,
<http://www.polit100.ru/info/slovar/p/politicheskiy-rezhim6914.html>
- Политический режим, Эрудиция,
http://www.erudition.ru/referat/printef/id.29155_html
- Подцероб, А. Б.: О типологии современных исламистских концепций, http://www.iimes.ru/rus/frame_stat.html
- Привалов, Дмитрий*: Власть "красных технократов". — *Труд*, 18.03.2003. — № 048
- Путилов, Сергей: Как победить исламский экстремизм?
<http://schola-teologica.narod.ru/text09012503.html>
- Распространение идей ближневосточных исламистов в учебных заведениях Германии,
<http://www.iimes.ru/rus/stat/2010/04-05-10c.htm>
- Рустембекова, Кундуз*: Тайвань и Китай: экономические и политические отношения сторон. — *Время Востока*, 13.10.2008
- Соловьев, А. И.: *Политология*, Политическая теория, политические технологии, Аспент пресс, Москва, 2005, стр. 190.
- Sociološki rečnik*, priredili Aljoša Mimica / Marija Bogdanović, Zavod za udžbenike, Beograd, 2007.

- Тодоровић, Јелена: Улога Европске уније у изградњи мира,
Политичка ревија, бр.1, Београд, 2009.
- The Global Elite. 2: Hu Jintao. — *Newsweek*, 20.12.2008
- Fiori, José Luís: América do Sul à beira do futuro, [Carta Maior](#),
(Бразил), 06. 11. 2009.
- Хомски, Наум (Chomsky, Noam): Хомски критикует США и
превозноси роль Бразилии в гондурасском кризисе,
<http://www.inosmi.ru/world/20091004/253253.html>
- Hobz, T.: *Levijatan* ili materija, oblik i vlast države crkvene i
građanske, 1 – 2, Gradina, Niš, 1991.
- <http://sr.wikipedia.org>
- The Future of American Power, *Foreign Affairs*, 1. 5. 2008.
- The Future of American Power - II, *Foreign Affairs*, 5. 5. 2008.
- Hrstková, Julie: Dohnat a predehat, *iHNed.cz* (4. 3. 2010.)
- Hu Jintao -- President of People's Republic of China, chairman of
Central Military Commission. — *Xinhua*, 15.03.2008
- Ху Цзиньтао переизбран на новый срок. — *BBC News*,
Русская служба, 15.03.2008
- Ху Цзиньтао призвал наладить экономические связи Китая и
Тайваня. — *NEWSru.com*, 31.12.2008
- Чарьяров, Азат: Шесть тезисов Ху - новый подход к
решению тайваньской проблемы. — *Время Востока*,
04.03.2009
- Чудодеев, Александр: Who есть Ху. — *Итоги*, 26.11.2002. —
№47 (337)

ОД ИСТОГ АУТОРА

(Монографије, уџбеници, зборници и брошуре)

ОДБРАНА ИЗМЕЂУ СНА И ЈАВЕ, АИЗ «Пословни биро»,
Београд, 1992.

ПОЛИТИКА И ТЕОЛОГИЈА, Градина/ЈУНИР, Ниш, 1994.

РЕЛИГИЈА НОВОГ СВЕТСКОГ ПОРЕТКА, Бели анђео,
Шабац, 1995. (друго издање 1997. и треће 1999.)

ВЕРСКЕ СЕКТЕ И КУЛТОВИ, Бели анђео, Шабац, 1997.

ДЕМОКРАТИЈА ИЛИ ХРИСТОКРАТИЈА, Филип Вишњић,
Београд, 1997.

- СУДБИНА СВЕТА* с религијске и научне тачке гледишта, Зборник радова (ур.), Бели анђео. Шабац, 1997.
- ОТАЦ И ДЕТЕ*, Бели анђео, Шабац, 1998. (друго издање 1999, треће 2000).
- ХРИШЋАНСТВО И ПОЛИТИКА* (Ур), Зборник радова, Бели анђео, Шабац, 1998.
- ФЕМИНИСТИЧКА ТЕОЛОГИЈА* (Ур.), Зборник радова, Ивис-публик, Београд, 1999.
- СЕКТЕ И ДЕМОКРАТИЈА*, Виша хемијско-технолошка школа, Шабац, 1999.
- БОГОМ БЛАГОСЛОВЕНА ЗАБАВА*, Бели анђео, Шабац, 2000.
- ОКУЛТИЗАМ – ИДЕОЛОГИЈА НОВОГ СВЕТСКОГ ПОРЕТКА*, Бели анђео, Шабац, 2000.
- ИСКУШЕЊА ПРАВОСЛАВЉА У БОСНИ И ХЕРЦЕГО-ВИНИ*, зборник радова. Приредио са С. Максимо-вићем, Српска православна црквена општина Брчко, Брчко, 2000.
- КУГА НЕОЛИБЕРАЛИЗМА*, од економије до икономије, Слободна књига, Београд, 2000.
- ПРАВОСЛАВНА ВЕРОНАУКА У РЕПУБЛИЦИ СРПС-КОЈ*, проблеми и перспективе, “Дабар”, Сарајево, 2001. (приредио са М. Васиљевићем).
- ОСАМ ПРАВОСЛАВНИХ МЕДАЉОНА*, Институт за политичке студије, Београд, 2001.
- ЛЕТОПИС БРЧАНСКЕ ЦРКВЕ*, Српска православна црквена општина Брчко, Брчко, 2001.

ДРУШТВЕНА ДОКТРИНА РИМОКАТОЛИЧКЕ ЦРКВЕ, Институт за политичке студије, Београд, 2001.

ОКУЛТИЗАМ – ДРЖАВНА РЕЛИГИЈА?, СПЦО, Брчко, 2002.

УМЕМО ЛИ ДА ЖАЛИМО? (коаутор са Бранком Б. Ђурићем), Српска православна црквена општина колубарско-грбавичка, Брчко, 2002.

ЦРКВА И ПОЛИТИКА, православље и друштвене реформе, ИПС, Београд, 2002.

ПРАВОСЛАВЉЕ, ВРИЈЕМЕ И БОСНА, поуке из православља и прошлости Босне, зборник радова. Приредио са Р. Врачевићем, Бели анђеоска/Српска православна црквена општина, Шабац/Добој, 2002

РИМ НЕ МИРУЈЕ, о старим и новим покушајима Римокатоличке цркве да потчини православне, зборник радова. Приредио са М. Васиљевићем, Бели анђеоска, Шабац, 2003.

КО ЈЕ ХАНС ИВАН МЕРЦ, Бели анђеоска, Шабац, 2003.

ТРАНЗИЦИЈА И СРПСКА ЦРКВА, о политичким моделима екуменизма демократије, образовања и културе у Српској православној цркви, ИПС, Београд, 2004.

БОШЊАЧКО ПОНИШТАВАЊЕ СРБА, Завод за уџбенике и наставна средства – Српско Сарајево, С. Сарајево 2004.

ЦРКВА, НАУКА И ПОЛИТИКА, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, Источно Сарајево, 2005.

ПРОФЕСОР ДР МИТАР МИЉАНОВИЋ, (Ур.) Заслон, Шабац, 2005.

- УНИЈА. Политика Римокатоличке цркве према православним Словенима, Институт за политичке студије (Ур.), Београд, 2005.
- НОВИ ПУТ РУСИЈЕ, Русија у поствизантијском геополитичком и религиозном вртлогу, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2005.
- МОДЕРНИЗАЦИЈА И НАЦИОНАЛИЗАМ, Заслон, Шабац, 2006.
- РУСКО ПИТАЊЕ ДАНАС, Институт за политичке студије, Београд, 2006.
- ЈЕДИНСТВО ПРАВОСЛАВНИХ СЛОВЕНА (Ур.), Књига прва, Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2006.
- СОЦИОЛОГИЈА МАСОВНИХ КОМУНИКАЦИЈА, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2007.
- ПУТИНОВА ПОЛИТИКА, Институт за политичке студије, Београд, 2007.
- «СЛАВЯНСКИЙ ВОПРОС» И ПРАВОСЛАВИЕ. Балканы: вчера, сегодня... завтра? ГОУ ВПО «Череповецкий государственный университет», Череповец, 2007.
- КУПОВИНА ДРЖАВЕ, Есеји о страначкој корупцији, тржишту лојалности у медијима и евроскептицизму, Институт за политичке студије, Београд, 2008.
- ЈЕДИНСТВО ПРАВОСЛАВНИХ СЛОВЕНА (Ур.), Књига друга, Институт за политичке студије, Београд, 2008.
- ОД МАЛОРУСА ДО УКРАЈИНАЦА, прилог проучавању промене културног и националног идентитета Малоруса, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2008.

РУСИЈА И БАЛКАН – питања сарадње и безбедности (Ур),
Институт за политичке студије, Београд, 2008.

ИЗ МАЛОРУССОВ В УКРАИНЦЫ, К вопросу об изменении
культурного и национального сознания малороссов,
Сатись, Санкт-Петербург, 2009.

УВОД У СОЦИОЛОГИЈУ, Слобомир П Универзитет, Сло-
бомир (Бијељина), 2009.

ПОЛИТИЧКА МОДЕРНИЗАЦИЈА, Институ за политичке сту-
дије, Београд, 2010.

СВЕТ БЕЗ ЗАПАДА, Прилог проучавању политичких процеса
у свету и у Србији, Слобомир П Универзитет, Слобомир
(Бијељина), 2010.

ДЕМОКРАТИЈА И САБОРНОСТ (ур), Зборник радова, Инсти-
тут за политичке студије, Београд, 2010.

НАПОМЕНА

За научни рад аутор ове монографије је добио три признања и то:

- *Медаљу Шолохова* Руске муниципалне академије за исказан хуманизам и истинитољубивост, лауреат за 2004. годину.
- Награда *Едуарда Валодина Савеза писаца Русије*, 2005. године, за истраживање: «Филозофска мисао светог Николаја Велимировића» (на руском).
- *Грамата* Руског центра за науку и културу у Републици Србији «Руски дом», «за значајан допринос у развоју и учвршћивању пријатељства и сарадње између Српског и Руског народа», лауреат за 2008. годину.

САДРЖАЈ

Увод	5
------------	---

О ЕВРОАТЛАНТСКОЈ (ГЕО)ПОЛИТИЦИ

БУДУЋНОСТ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ПОСТАМЕРИЧКОЈ ЕРИ	11
---	----

ДЕМОКРАТИЈА – ПРОПАЛО СРЕДСТВО ГЕОПОЛИТИЧКОГ УТИЦАЈА?	22
--	----

ШИРЕЊЕ ИДЕЈА БЛИСКОИСТОЧНИХ ИСЛАМИСТА У ШКОЛАМА НЕМАЧКЕ	28
--	----

СОЦИЈАЛИСТИЧКА (ГЕО)ПОЛИТИКА ЈУЖНЕ АМЕРИКЕ

ЗАЈЕДНИЦА ДРЖАВА ЛАТИНСКЕ АМЕРИКЕ И КАРИПСКОГ МОРА	46
---	----

ЧОВЕК ПО ИМЕНУ – ЛУЛА Луис Инасиу Лула да Силва: биографија и политички портрет	54
---	----

ПАТРИОТСКО-СОЦИЈАЛИСТИЧКА РЕВОЛУЦИЈА У ВЕНЕЦУЕЛИ	63
---	----

САВРЕМЕНИ РЕВОЛУЦИОНАР Уго Рафаел Чавез Фриас: биографија и политички портрет	69
---	----

ЕКВАДОРСКИ СОЦИЈАЛИСТА КОРЕРА Рафаел Висенте Корера Делгадо: биографија и политички портрет	81
---	----

ИНДИЈАНСКИ РЕВОЛУЦИОНАР – ЕЛ ЕВО Ево Моралес: Биографија и политички портрет	88
---	----

О РУСКОЈ (ГЕО)ПОЛИТИЦИ

(ГЕО)ПОЛИТИЧКИ ГОВОР РУСКИХ ЕНЕРГЕНАТА	99
УСПЕСИ РУСКЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ	105

О КИНЕСКОЈ (ГЕО)ПОЛИТИЦИ

КИНА – ИСТОЧНИ ЕКСПРЕС	113
ХУ ЂИНТАО – ПРЕДСЕДНИК КИНЕ: биографија и политички портрет	119

EKSKURS

О ДРЖАВИ КАО ПОЛИТИЧКОЈ ИНСТИТУЦИЈИ	129
--	-----

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

327 : : 911 . 3

МИЛОШЕВИЋ, Зоран, 1959-

Откривање државе : прилог
проучавању

(гео)политичких промена у свету / Зоран

Милошевић. - 1 . изд. - Београд : Институт
за

политичке студије, 2010 (Београд : Eseloge).

- 156 стр. : фотогр. : 21 cm

Тираж 200. - Напомене и библиографске
референце уз текст.

ISBN 978-86-7419-226-9

а) Геополитика

COBISS.SR – ID 175338508